



LOKALNA AKCIJSKA GRUPA " ŠUMANOVCI"
V. NAZORA 8, 32 257 DRENOVCI, OIB:77805974038
mail: sumanovci.lag@gmail.com, IBAN: HR5824850031100279265



LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA LAG-a ŠUMANOVCI 2014. – 2020.



Drenovci, prosinac, 2017.

SADRŽAJ

I. POPIS TABLICA	I
II. POPIS SLIKA	II
III. POPIS SKRAĆENICA	II
IV. POPIS DODATAKA	II
V. UVOD I METODOLOGIJA	1
V-1. Uvod	1
V-2. Metodologija	2
V-3. Opis uključenosti lokalnih dionika u izradu LRS	2
V-3.1. Opis sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradu LRS i primjene načela „odozdo prema gore“	2
V-3.2. Opis partnerstava	3
1. OPIS PODRUČJA LAG-a ŠUMANOVCI	4
1.1. OPĆE ZEMLJOPISNE ZNAČAJKE	4
1.1.1. Veličina, granice i prostorne značajke	4
1.1.2. Reljefne i klimatske značajke	5
1.1.3. Prirodna baština i Natura 2000	6
1.1.4. Povijesna i kulturna baština	7
1.1.5. Stanje društvene infrastrukture	8
1.1.6. Stanje komunalne infrastrukture	10
1.2. GOSPODARSKE ZNAČAJKE PODRUČJA LAG-a ŠUMANOVCI	13
1.2.1. Osnovni pokazatelji gospodarskih aktivnosti	13
1.2.2. Glavne gospodarske djelatnosti	15
1.2.2.1. Poljoprivreda na području LAG-a Šumanovci	15
1.2.2.2. Rezultati anketnog istraživanja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava	20
1.2.2.3. Ruralna diversifikacija i ruralni turizam	22
1.2.3. Tržište radne snage	23
1.2.4. Poslovna infrastruktura i tvrtke s utjecajem na gospodarski razvoj	25
1.3. DEMOGRAFSKE I SOCIJALNE ZNAČAJKE PODRUČJA	27
1.3.1. Broj, gustoća i demografska kretanja stanovništva	27
1.3.2. Obrazovna struktura stanovništva	29
1.3.3. Školstvo i kultura	31
1.3.4. Suradnja i multikulturalnost	32
2. SWOT ANALIZA RAZVOJNIH MOGUĆNOSTI PODRUČJA LAG-a ŠUMANOVCI	33
2.1. SWOT analiza	34
2.2. Razvojna vizija	38
3. CILJEVI, PRIORITETI I MJERE LRS	39
3.1. Ciljevi, prioriteti i mjere temeljeni na PRR 2014-2020	39
3.2. Opis mjera, korisnici i kriteriji prihvatljivosti	41

3.2.1. Opis mjera, doprinos fokus područjima i međusektorskim ciljevima	41
3.2.2. Korisnici i kriteriji prihvatljivosti	44
3.3. Opis odabira projekata na nivou LAG-a	49
3.4. Dodjeljivanje potpore višeg inteziteta	50
3.5. Projekti suradnje: opis tema i način odabira	50
3.6. Usklađenost s nadređenim strateškim dokumentima	51
3.7. Inovativnost i integrativan učinak LRS	52
4. AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LOKALNE RAZVOJNE STRATEGIJE	52
4.1. Detaljan akcijski plan provedbe po godinama	52
5. PRAĆENJE I PROCJENA PROVEDBE LRS	54
5.1. Opis praćenja provedbe i doprinosa strategije	54
5.2. Metodologija praćenja i evaluacije LRS	56
6. OPIS SPOSOBNOSTI PROVEDBE LRS	57
6.1. Struktura LAG-a "Šumanovci" i upravljanje	58
6.2. Operativni menadžment i ljudski kapaciteti za provedbu LRS	58
6.3. Financijski kapaciteti za provedbu LRS	59
6.4. Iskustvo u provedbi projekata izvan mjere LEADER	59
6.5. Financijski kapaciteti za provedbu LRS	59
7. FINANCIJSKI PLAN	59
7.1. Financiranje provedbe LRS i procjena financijskih sredstava za provedbu projekata	59

Ova strategija predstavlja usklađenje s odredbama Pravilnika o provedbi podmjere 19.2. »Provedba operacija unutar CLLD strategije«, podmjere 19.3. »Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a« i podmjere 19.4. »Tekući troškovi i animacija« unutar mjere 19 »Potpora lokalnom razvoju u okviru inicijative LEADER (CLLD – lokalni razvoj pod vodstvom zajednice)« iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (NN 96/2017) te Ugovorom o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5745, potpisanim između LAG-a Šumanovci i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

I. POPIS TABLICA

Tablica 1.	Struktura područja LAG-a Šumanovci prema udjelima površina JLS-a	5
Tablica 2.	Broj odgojno-obrazovnih ustanova i broj djece	8
Tablica 3.	Broj primatelja zajamčene minimalne naknade (ZMN), pomoći u kući, te broj udomitelja po naseljima u LAG-u Šumanovci, 2016.	10
Tablica 4.	Broj tvrtki i poslovanje poduzetnika po glavnim djelatnostima	14
Tablica 5.	Broj poduzetnika i broj zaposlenih te osnovni rezultati poslovanja poduzetnika 17.05.2014. godine - GFI za 2014/tekuća i prethodna godina	14
Tablica 6.	Vrijednosti pokazatelja indeksa razvijenosti	15
Tablica 7.	Pregled poljoprivrednih površina LAG-a Šumanovci prema načinu korištenja i naseljima (ha)	16
Tablica 8.	Kretanje broja mliječnih krava 2009.-2013.	18
Tablica 9.	Broj poljoprivrednih gospodarstava i spolna struktura nositelja poljoprivrednih gospodarstava	19
Tablica 10.	Broj poljoprivrednih gospodarstava LAG-a Šumanovci prema tipu i sjedištu	19
Tablica 11.	Broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava na području LAG-a Šumanovci prema starosti nositelja	19
Tablica 12.	Školska sprema nositelja/odgovorne osobe na dan 14.12.2015.	20
Tablica 13.	Registrirana nezaposlenost prema dobi u LAG-u Šumanovci u 2015. godini	23
Tablica 14.	Osiguranici mirovinskog osiguranja LAG-a Šumanovci	24
Tablica 15.	Zaposleni u pravnim osobama, prema NKD-u 2007, stanje 31. ožujak 2014.	24
Tablica 16.	Poduzetničke zone u funkciji na području LAG-a koncem 2013	25
Tablica 17.	Površina zemljišta u poduzetničkim zonama u vlasništvu jedinica lokalne samouprave, prodano poduzetnicima i raspoloživo za prodaju koncem 2013.	26
Tablica 18.	Ulaganja u poduzetničke zone i izvori sredstava za ulaganja od 2004. – 2013.	26
Tablica 19.	Opće kretanje stanovništva na području LAG-a (1991., 2001., 2011.)	27
Tablica 20.	Gustoća naseljenosti na području LAG-a (st/km ²), 2001-2011	28
Tablica 21.	Stanovništvo staro 15 i više godina prema razini završene škole	29
Tablica 22.	Studenti koji su diplomirali na stručnom i sveučilišnom studiju, magistri i doktori 2013. godine	30
Tablica 23.	Strateški ciljevi, mjere i tipovi operacija u programskom razdoblju 2014.-2020. na području LAG-a Šumanovci	40
Tablica 24.	Opis mjera koje provodi LAG i doprinos prioritetima EPFRR	42
Tablica 25.	Uvjeti prihvatljivosti projekta i pokazatelji praćenja provedbe LRS	44
Tablica 26.	Strateški ciljevi Lokalne strategije razvoja LAG-a Šumanovci 2014.-2020. i strateški ciljevi Razvojne strategije Vukovarsko - srijemske županije 2011.-2013.	51
Tablica 27.	Prioriteti programa ruralnog razvoja i doprinos lokalne strategije	52
Tablica 28.	Akcijski plan provedbe Lokalne razvojne strategije LAG-a Šumanovci	53
Tablica 29.	Organizacija praćenja i ocjene provedbe strategije	54
Tablica 30.	Pokazatelji praćenja provedbe LRS za projekte financirane u okviru podmjere 19.2	55

Tablica 31.	Ukupna procijenjena sredstva za provedbu LRS LAG-a Šumanovci i struktura	59
Tablica 32.	Procijenjena sredstava sufinanciranja po godinama, ciljevima, mjerama (aktivnostima) i tipovima operacija	60

II. POPIS SLIKA

Slika 1.	Grafički prikaz područja LAG-a Šumanovci	4
Slika 2.	Starosna i rodna struktura stanovništva na području LAG-a Šumanovci	29
Slika 3.	Struktura LAG-a	58

III. POPIS SKRAĆENICA

Skraćenica	Puni naziv
CLLD	Community-led Local Development / lokalni razvoj vođen zajednicom
EU	Euopska unija
LAG	Lokalna akcijska grupa
LRS	Lokalna razvojna strategija
PRR RH, PRR	Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske
SWOT	Analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji
APPRRR	Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

IV. POPIS DODATAKA

Dodatak I.	Popis sudionika u izradi LRS LAG-a Šumanovci po spolu i sektorima	62
Dodatak II.	Značajke NATURA 2000 na području LAG-a Šumanovci	67
Dodatak III.	Baza projektnih ideja po ciljevima, mjerama i tipovima operacija	70
Dodatak IV.	Potpisne liste prijavitelja projektnih ideja	73
Dodatak V.	Broj udruga po vrstama i naseljima na području LAG-a Šumanovci	81
Dodatak VI.	Struktura proljetne i jesenske sjetve u Vukovarsko-srijemskoj županiji	82
Dodatak VII.	Detaljan opis ciljanih korisnika, uvjeta prihvatljivosti te prihvatljivih i neprihvatljivih troškova	83
Dodatak VIII.	Pravilnik o postupku i kriterijima odabira projekata na LAG razini	115
Dodatak IX.	Analiza rizika	125
Dodatak X.	Struktura članova LAG-a – popis članova po sektoru	127
Dodatak XI.	Aktivnosti izgradnje kapaciteta	130
Dodatak XII.	Financijski plan Lokalne akcijske grupe „Šumanovci“ za 2016. godinu	131

V. UVOD I METODOLOGIJA

V-1. Uvod

Lokalna razvojna strategija LAG-a Šumanovci 2014.-2020. rezultat je suradnje i konsenzusa institucija, ustanova, organizacija, gospodarskih subjekata i pojedinaca s područja 6 jedinica lokalne samouprave koje čine LAG Šumanovce, koji su svojim sugestijama, zapažanjima, komentarima i prijedlozima sudjelovali u njenom nastajanju.

Održivi razvoj poljoprivrednih gospodarstava i razvoj diversifikacije gospodarskih aktivnosti u ruralnom području uz očuvanje okoliša, razvoj društvene infrastrukture za povećanje socijalne uključenosti i kvalitete života te razvoj svih oblika suradnje određeni su kao strateški ciljevi na čijem će se ostvarenju intenzivno raditi do 2020. godine i dalje.

Lokalna razvojna strategija LAG-a Šumanovci 2014.-2020. samo je prvi korak ka ostvarenju tih ciljeva. Daljnja suradnja ključnih dionika te ostvarivanje sinergijskih učinaka preduvjet su dostizanja postavljenih ciljeva i kreiranja boljih uvjeta za ostvarenje društveno-ekonomskog rasta, generiranja zaposlenosti, podizanja kvalitete života i socijalne kohezije, podizanje razine suradnje i osiguravanja i drugih pretpostavki koje će motivirajuće djelovati na lokalno stanovništvo za život i rad na području LAG-a Šumanovci.

Ovaj strateški dokument je usklađen s Programom ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. koji podržava krovni strateški dokument Europske unije za razdoblje 2010.-2020. nazvan „Europa 2020 – Strategija za pametan, održiv i uključiv rast“¹.

To je desetogodišnja europska strategija, temeljena na 5 ambicioznih ciljeva i 7 vodećih inicijativa kojom se želi potaknuti rast i stvaranje novih radnih mjesta uz zadržavanje europskog socijalnog tržišnog gospodarstva. Ciljevi su: zapošljavanje, inovacije, obrazovanje, smanjenje siromaštva, te klima i energetika; a 7 inicijativa su: digitalna agenda za Europu, Unija inovacija, mladi u pokretu, učinkovito iskorištavanje resursa u Europi, industrijska politika za doba globalizacije, program za nove kvalifikacije i radna mjesta, te europska platforma za borbu protiv siromaštva.

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. ima 6 prioriteta i 16 mjera koje imaju za cilj povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede, šumarstva i prerađivačke industrije, ali i unaprjeđenje ukupnih životnih i radnih uvjeta u ruralnim područjima. Ovaj program usklađen je sa strategijom Europa 2020 kako bi u što većoj mjeri doprinio ostvarivanju krovnih ciljeva. Lokalna razvojna strategija je živi dokument čijom će se prilagodbom i provedbom osigurati kontinuitet ostvarivanja razvojnih ciljeva, te doprinijeti ostvarivanju održivog i ekološki promišljenijeg gospodarskog rasta i razvoja za sve građane.

Usklađenost ove strategije sa strategijom Europa 2020 omogućit će svim razvojnim dionicima korištenje dodatne financijske pomoći za razvoj u okviru financijskih instrumenata dviju najvećih politika Europske unije, Kohezijske politike i Zajedničke poljoprivredne politike.

Provedba Lokalne razvojne strategije LAG-a Šumanovci 2014.-2020. izazov je za predstavnike javnog, gospodarskog i civilnog sektora, za sve one koji su spremni učenjem, suradnjom i radom

¹ Strategija Europa 2020, http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_hr.htm

sudjelovati u privlačenju sredstava europskih fondova kojima će se povećati financijski kapaciteti svih dionika LAG-a Šumanovci i ubrzati ostvarivanje razvojnih ciljeva.

V-2. Metodologija

Pri izradi Lokalne razvojne strategije LAG-a Šumanovci 2014.-2020. primjenjena je standardizirana metodologija dugoročnog razvojnog planiranja/programiranja² koja se temelji na integriranju gospodarskih, ekoloških i socijalnih ciljeva u jedinstvenu viziju razvoja. Metodologija izrade Lokalne razvojne strategije LAG-a Šumanovci u potpunosti je usklađena sa smjernicama različitih vodiča za strateško planiranje dugoročnog razvoja na lokalnoj razini, a posebno s metodologijom izrade lokalne razvojne strategije (CLLD – Community-led Local Development) koju provode lokalne akcijske grupe (LAG-ovi).

V-3. Opis uključenosti lokalnih dionika u izradu LRS

V-3.1. Opis sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradu LRS i primjene načela „odozdo prema gore“

Aktivnosti izrade lokalne razvojne strategije započele su u listopadu 2015. godine, a trajale su do 21. ožujka 2016. godine. Prvo se krenulo s informiranjem javnosti, te animacijskim i motivacijskim aktivnostima kako bi se što više građana potaklo na sudjelovanje u izradi strategije. Ove su aktivnosti bile otvorene za sve građane i predstavnike javnog, gospodarskog i civilnog sektora³. Aktivnosti oko izrade strategije odvijale su sljedećim redoslijedom:

- 03.10 do 03.02. - informiranje građana i ostalih ključnih dionika odvijalo se kontinuirano kroz 4 mjeseca putem: radio objava, novinskih članaka, obavijesti istaknutih na vidljivim mjestima po mjesnim odborima, web stranica LAG-a Šumanovci, usmenim informiranjem i letcima, podjeljeno je 1000 informativnih letaka s informacijama o pripremi i razvoju LRS
- 18.12.2016. - održana radionica s mješovitom skupinom članova LAG-a za predstavljanje postupka izrade strategije i izradu SWOT analize u mjestu Županja
- 18.01.2016. - održana radionica s mješovitom skupinom članova LAG-a za predstavljanje postupka izrade strategije i izradu SWOT analize u mjestu Gunja
- 19.01.2016. - održana radionica s mješovitom skupinom članova LAG-a za predstavljanje postupka izrade strategije i izradu SWOT analize u mjestu Drenovci
- 20.01.2016. - održana radionica s mješovitom skupinom članova LAG-a za predstavljanje postupka izrade strategije i izradu SWOT analize u mjestu Štitar
- 03.02.2016. - održana radionica s mješovitom skupinom članova LAG-a za predstavljanje postupka izrade strategije i izradu SWOT analize u mjestu Bošnjaci
- 03.02.2016. - održana radionica s mješovitom skupinom članova LAG-a za predstavljanje postupka izrade strategije i izradu SWOT analize u mjestu Vrbanja

² Vodič za izradu strateških razvojnih programa na lokalnoj razini, http://www.regio-hr.com/eaadmin/catpics/N93_1_E_1.pdf; Smjernice za lokalni razvoj pod vodstvom zajednice, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_clld_local_actors_hr.pdf

³Popis svih sudionika uključenih u izradu Strategije nalazi se u Dodatku I.

- Od 22.09.2015. do 04.02.2016. održano niz pojedinačnih sastanaka s predstavnicima društvenih institucija i udruga, poduzetnicima i građanima u cilju prikupljanja projektnih ideja⁴
- Siječanj 2016. - provedeno anketno istraživanje na terenu, 107 ispitanika - nositelja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava
- 07.-21.03.2016. - provedena je javna rasprava na Nacrt lokalne strategije razvoja LAG-a Šumanovci

Nakon provedene rasprave i usklađivanja sadržaja nacрта strategije sa sugestijama članova LAG-a i drugih građana Lokalna razvojna strategija LAG-a Šumanovci 2014.-2020. je upućena 21.03.2016. godine na usvajanje Skupštini LAG-a Šumanovci.

V-3.2. Opis partnerstva

Izrada Lokalne razvojne strategije LAG-a Šumanovci temelji se na dijalogu, otvorenoj komunikaciji i partnerskom radu svih lokalnih dionika na području LAG-a Šumanovci. Proces izrade strategije proveden je uz poštivanja načela javnosti rada, primjenom pristupa odozdo prema gore i suradnjom članova radnih tijela i skupina, te konsenzusom u donošenju odluka. Kako bi se što više upoznale osobitosti područja LAG-a Šumanovci pokrenuto je informiranje o Programu ruralnog razvoja RH 2014.-2020. s više različitih pristupa, kao i široka rasprava o mogućnostima novog budućeg razvoja uz potporu financiranja razvoja sredstvima iz EU fondova, a posebno Fonda za poljoprivredu i ruralni razvoj.

U svrhu pripreme Strategije uspostavljeno je partnerstvo na tri razine, i to:

- Upravni odbor LAG-a Šumanovci, a kojeg čini 13 članova i to 77% predstavnika civilnog i gospodarskog sektora, 54% žena i 1 osoba mlađe od 29 godina;
- Radna grupa za izradu Lokalne razvojne strategije LAG-a Šumanovci, imenovana je od Upravnog odbora, a čine ju dvanaest (12) predstavnika svih segmenata društva s cjelokupnog područja LAG-a Šumanovci, i to 75% predstavnika civilnog i gospodarskog sektora, od toga 66% žena i 7 osoba mlađih od 29 godina⁵
- Predstavnici svih društvenih skupina na području LAG-a Šumanovci, odnosno javnog, gospodarskog i civilnog sektora bili su aktivno uključeni kao partneri u pripremu LRS-a putem održanih prezentacija, javnih rasprava i radionica gdje su posebno doprinijeli u izradi SWOT analize.
- U izradi Lokalna razvojna strategija LAG-a Šumanovci na radionicama je sudjelovalo 119 osoba, od toga 38 žena i 81 muškarac. Zastupljena su bila sva tri sektora – 22 predstavnika javnog, 34 predstavnika civilnog i 63 predstavnika gospodarskog sektora (Dodatak 1).
- Za potrebe upoznavanja specifičnih značajki područja LAG-a, provedeno je u svim jedinicama lokalne samoprave anketno istraživanje na terenu, anketirano je 107 ispitanika - nositelja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koji su odgovorili na pitanja vezana za socio-ekonomsku poziciju svoga gospodarstva i poljoprivrede te na pitanja vezana uz procjenu njihovih potreba za uspješniji razvoj.
- Nakon provedenih informativnih i animacijskih aktivnosti prikupljeno je 172 projektne ideje za provedbu projekata u okviru podmjere 19.2.

Na navedenim i opisanim događanjima u širokoj raspravi sa svim dionicima, izabrane su mjere koje će biti podržane kroz strategiju, zatim su predloženi prioritetni sektori, prihvatljiva ulaganja, korisnici i okvirna potrebna financijska sredstva te se o njima raspravljalo u cilju postizanja

⁴ Potpisne liste prijavitelja projektnih ideja u Dodatku IV.

⁵ Popis članova radne grupe u Dodatku I.

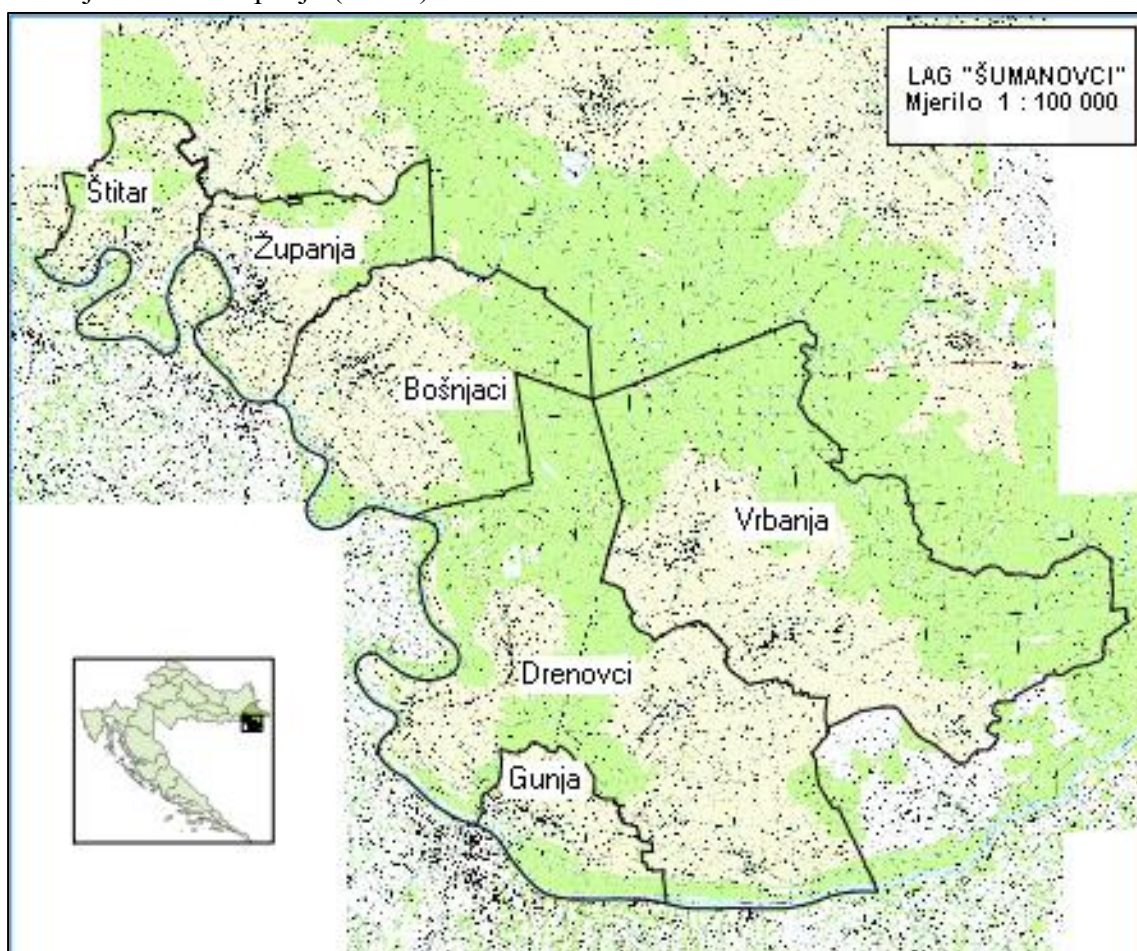
konsenzusa oko razvojnih prioriteta, ciljeva i mjera.

1. OPIS PODRUČJA LAG-a ŠUMANOVCI

1.1. OPĆE ZEMLJOPISNE ZNAČAJKE

1.1.1. Veličina, granice i prostorne značajke

LAG-a Šimanovci smješten je u Vukovarsko-srijemskoj županiji, u graničnom području s Republikom Srbijom i Republikom Bosnom i Hercegovinom. Rasprostire se na površini od 607,19 km². To je područje tzv. Spačvanskog bazena u kojem su smještene jedinice lokalne samouprave obuhvaćene LAG-om Šumanovci kako slijedi: Bošnjaci, Drenovci, Gunja, Štitar i Vrbanja te Grad Županja (slika1).



Slika 1. Grafički prikaz područja LAG-a Šumanovci

Područje LAG-a Šumanovci participira u ukupnoj površini Vukovarsko-srijemske županije s 25,15%, a u ukupnoj kopnenoj površini Republike Hrvatske s 1,07%. Udjeli površina pojedinih JLS-a u ukupnoj površini LAG-a su prikazani u tablici 1. Općina Drenovci (32,94%) i općina Vrbanja (31,45%) su teritorijalno najveće, slijedi općina Bošnjaci (15,64%), zatim grad Županja (8,24%), Općina Štitar (6,61%) i teritorijalno najmanja općina Gunja (5,11%).

LAG-a Šumanovci smješten je na području istočne Slavonije i zapadnog Srijema, odnosno u Županijskoj Posavini u južnom dijelu Vukovarsko-Srijemske županije. LAG Šumanovci graniči

s Bosnom i Hercegovinom te Republikom Srbijom, a unutar područja Republike Hrvatske LAG graniči s LAG-om Bosutski niz, odnosno njegovim općinama Nijemci, Gradište, Cerna i Babina Greda.

Tablica 1. Struktura područja LAG-a Šumanovci prema udjelima površina JLS-a

Naziv naselja	Površina u km ²	Udjel u %
Bošnjaci	94,96	15,64
Drenovci	200,02	32,94
Gunja	31,06	5,11
Štitar	40,12	6,61
Vrbanja	190,98	31,45
Županja	50,05	8,24
Ukupno LAG Šumanovci	607,19	100
Površina Vukovarsko-srijemske županije	2.413	25,15
Površina (kopnena) Republike Hrvatske	56.542	1,07

Izvor: Informacija o stanju gospodarstva Vukovarsko-srijemske županije, Vukovarsko-srijemska županija, Vukovar, 2014. <http://www.vuszh.hr>

LAG Šumanovci prema OECD klasifikaciji spada u značajno ruralno područje s 61% stanovnika koji žive u seoskim naseljima.

1.1.2. Reljefne i klimatske značajke⁶

Područje LAG-a Šumanovci je izrazito ravničarski kraj koji se proteže uz rijeku Savu. Najniža visinska točka LAG-a Šumanovci, ali i cijele Vukovarsko-Srijemske županije nalazi se u Spačvi i iznosi 78 m nadmorske visine u Spačvi. Visinske razlike u području LAG-a su male; u Gunji nadmorska visina je 82-86 m, u Drenovcima 90 m, u Vrbanji 80 m, u Štitaru 77 m i Bošnjacima 76 m.

Navedene reljefne karakteristike posljedica su pripadnosti velikoj morfološkom mega-regiji Panonskog bazena, kojeg prema pedološkim osobinama karakteriziraju velike površine plodnog tla i šume. Prisutni su sljedeći tipovi tla: pseudoglej na zaravni, močvarno glejno tlo i euterično smeđe tlo. Plodna tla čini 27.456 ha ili 45,2% ukupne površine LAG-a, a koje omogućuju uzgoj različitih poljoprivrednih kultura te predstavljaju jedan od ključnih prirodnih resursa za gospodarski razvoj LAG-a. Pored plodnog tla i šume zauzimaju veliko područje od oko 25.000 ha ili 41% teritorija LAG-a.

Geološki, područje LAG-a pripada nasutoj ravnici Posavine, sastavljenoj pretežno od močvarnog pretaloženog prapora, s dosta gline, pijeska, šljunka, ugljenih naslaga i konglomerata. Prostor nije unutar seizmički aktivnog područja.

Hidrološke značajne područja LAG-a prvenstveno su vezane vodni režim toka rijeke Save, kojem područje LAG-a pripada, a kojeg karakterizira kišno-snežni režim s glavnim maksimumom u ožujku i prosincu te minimumom u kolovozu. Osim oborima, drugi glavni izvor vode u potocima su podzemne vode, koje nisu dio slivnog toka rijeke Save.

LAG Šumanovci odlikuje umjereno kontinentalna klima s hladnim zimama i toplim ljetima. Srednja godišnja temperatura je 11,4°C. Karakteristično za spačvanski bazen je da na

⁶ Lokalna razvojna strategija LAG-a Šumanovci za razdoblje od 2013. do 2014. godine. LAG Šumanovci, 2013.

njegovom području postoje određena odstupanja od šireg prostora. Područje LAG-a karakteriziraju relativno niske oborine, s prosječnom godišnjom količinom od 660 mm padalina.

Iako se količina padalina općenito smanjuje od zapada prema istoku, pod utjecajem obližnjih bosanskih planina u krajnjem jugoistočnom dijelu LAG-a Šumanovci na području općine Drenovci, godišnji prosjek padalina je oko 823 mm. Najviše padalina je u ljetnom, a najmanje u zimskom periodu. Srednja godišnja relativna vlažnost zraka iznosi 75%. Obzirom na ružu vjetrova, najučestaliji vjetrovi su iz smjera sjever-zapad, a magle su česte u jesensko/zimskom periodu.

1.1.3. Prirodna baština i Natura 2000

Ekološku mrežu RH (mrežu Natura 2000) prema članku 6. Uredbe o ekološkoj mreži (NN 124/2013) čine područja očuvanja značajna za ptice - POP (područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta ptica od interesa za Europsku uniju, kao i njihovih staništa, te područja značajna za očuvanje migratornih vrsta ptica, a osobito močvarna područja od međunarodne važnosti) i područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove - POVS (područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihovih staništa, kao i prirodnih stanišnih tipova od interesa za Europsku uniju).

Na području LAG-a Šumanovci u mrežu Natura 2000 uvršteno je područje Spačvanskog bazena.⁷



Spačvanska šuma predstavlja najveću cjelovitu šumu hrasta lužnjaka u Hrvatskoj i u Europi. Spačvanska šuma je ulaskom Hrvatske u EU uvrštena u europsku mrežu zaštićenih prirodnih vrijednosti NATURA 2000 (Kod: HR2001414).

Spačvanski bazen (površine 43.014 ha) je najveći kompleks vlažnih šuma hrasta lužnjaka u Hrvatskoj, uključujući i rezervat šumske vegetacije Radiševo.

Ovo je područje važno za očuvanje ptica, prvenstveno crne rode (*Ciconia nigra*), te orla štekavca (*Haliaeetus albicila*) i orla kliktaša (*Aquila pomarina*), kao vrsta s nepovoljnim statusom u Europi, odnosno ugroženih na razini EU, ali i drugih vrsta iz Dodatka i Direktive o pticama (škanjac osaš, *Pernis apivorus*; siva žuna, *Picus canus*; crvenoglavi djetlić, *Dendrocopos medius*; bjelovrata muharica, *Ficedula albicollis*). Prema stupnju ugroženosti, područje je ocijenjeno kao rizično, tzv. ugroženo zbog mijenjanja vodnog režima šume, uređivanja šuma, lova i krivolova, nestanka pašnjaka i vlažnih livada u okolnom području. Kao mjere zaštite predložen je prestanak mijenjanja vodnog režima, promjene u gospodarenju šumama, poticanje tradicionalnog poljodjelstva i stočarstva, restauraciju vlažnih travnjaka u okolnom području, regulaciju lova i sprječavanje krivolova.⁸ Spačvanska šuma ima veliku ekološku, a posebice hidrološku ulogu.

⁷ Detaljnije o području i zaštićenim vrstama pogledati u Dodatku II ove strategije.

⁸ Zaštićene prirodne vrijednosti Vukovarsko-srijemske županije. Vukovarsko-srijemska županija, http://www.vusz.hr/Cms_Data/Contents/VSZ/Folders/dokumenti/javanustanovazaupravljanjezasticenimprirodnim

Spačva je poznata po hrastu lužnjaku koji nosi međunarodnu tehnološku oznaku pod imenom slavonska hrastovina. U spačvanskim šumama od kralježnjaka obitavaju gmazovi, ptice, sisavci i vodozemci, a od beskralježnjaka mekušci i kukci. Tu su prirodna staništa jelena, srne, divlje svinje, lisice, zeca, kune i dr.

Ostale kategorije zaštite unutar područja Spačvanskog bazena su sljedeće:

- 1961. Rješenje o proglašenju spomenika prirode – skupina starih stabala hrasta lužnjaka u k.o. Đurići
- 1975. Rješenje o proglašenju posebnog rezervata šumske vegetacije „Lože“ – površine 110,41 ha
- 1978. Rješenje o proglašenju posebnog rezervata šumske vegetacije „Radiševo“ – površina 4,10 ha
- 1999. Odluka o proglašenju Značajnog krajobrazu „Spačva“ – površina 278 ha
- 1999. Odluka o proglašenju Značajnog krajobrazu „Virovi“ – površina 185 ha
- 1999. Odluka o proglašenju park-šume „Kunjevci“ – površina 25,98 ha
- 1999. Odluka o proglašenju spomenika prirode – skupina stabala poljskog brijesta u k.o. Drenovci

„**Lože**“ su posebni rezervat šumske vegetacije i predstavljaju staru slavonsku hrastovu šumu sa stablima. Nalazi se u Spačvanskom bazenu sa površinom većom od 100 ha. Rezervat je namijenjen istraživanjima i edukaciji te je u njemu postavljena trajna ploha u okviru programa UNESCO Čovjek i biosfera.

„**Radiševo**“ posebni rezervat šumske vegetacije, rijetko područje nizinskih lužnjakovih šuma s običnim grabom i bukvom. U rezervatu se nalazi devet primjeraka stabala bukve visine do 30 metara i prsnog promjera 42,5 – 67,5 cm te stabala hrasta lužnjaka viših od 35 m i prsnog promjera 67,5 – 97,5 cm.

„**Virovi**“ značajni krajobraz s močvarnim obilježjima s karakterističnom vegetacijom i velikim brojem autohtonih vrsta riba i ptica močvarica. Njegovo prirodno stanje očuvanosti pripisuje se podzemnoj vodi koja se na ovom dijelu nalazi dosta visoko, tako da Virovi vodu zadržavaju tokom cijele godine i niti u vrlo sušnim periodima ne presušuju.

1.1.4. Povijesna i kulturna baština⁹

Područje LAG-a ima iznimno bogato kulturno i povijesno nasljeđe koje datira iz prapovijesnog razdoblja, što potvrđuju arheološka nalazišta iz doba vučedolske kulture na području Vrbanje.

Na području LAG-a Šumanovci nalazi se najstarije svetište u Vukovarsko-Srijemskoj županiji - Svetište Majke dobre nade - Šumanovci, ali i brojne crkve te groblja sa značajnom povijesno kulturnom vrijednošću od kojih su neke i zaštićene kao nepokretni spomenik kulture.

Zbog poplave koja je zadesila Županjsku Posavinu u svibnju 2014. teško je oštećen ili trajno izgubljen jedan dio materijalne kulturne baštine u poplavljenim selima Gunja, Đurići, Rajevo selo, Posavski Podgajci, Račinovci i Strošinci. Stradali su: tradicijski i građanski kućni inventar; vrijedne umjetnine ustanova, crkava, knjižnica i udruga; narodne nošnje KUD-ova; privatne zbirke tradicijskih predmeta, stare tradicijske kuće građene od čerpića i drugi vrijedni predmeti.

vrijednostima/arhiva/~contents/JA3J5PGRMFLXQGMP/2011-3-15-5894336-2009-6-19-30311805-stosuzasticeneprirodnenvrijednosti.pdf

⁹ Isto

Zavičajni muzej Stjepan Gruber iz Županje preuzeo je daljnu brigu o zaštiti kulturnih dobara ovog kraja kao preliminarne aktivnosti oko osnivanja Muzeja Cvelferije.

Nematerijalnu kulturnu baštinu prvenstveno čini šokačka tradicija s bogatom folklorno-tradicijskom i etnološkom vrijednošću koju njeguju i promoviraju kulturno-umjetnička društva registrirana na području LAG-a, ali i brojne kulturno-tradicijske manifestacije poput Šokačkog sijela, Kruh naš svagdanji - žetva i vršidba iz prošlosti, Raspjevane Cvelferije i drugih.

Povijesna baština LAG-a Šumanovci je izuzetno bogata zbog specifičnog graničarskog položaja tzv. Cvelferije¹⁰ i vrijedna je osnova za razvoj turističke ponude ovog kraja. U registru Ministarstva kulture registrirano je ukupno 25 objekata pokretne i nepokretne kulturne baštine na području LAG-a Šumanovci, od čega su najzastupljenija arheološka nalazišta koja čine 36% zaštićene baštine, a 24% su crkve.¹¹

1.1.5. Stanje društvene infrastrukture¹²

Društvenu infrastrukturu LAG-a Šumanovci čine ljudi, njihovi međusobni odnosi i materijalni resursi za unaprjeđenje ljudskog, intelektualnog i društvenog kapitala u odgoju i obrazovanju, zdravstvu i socijalnoj skrbi te u kulturnim i sportskim djelatnostima.

Predškolski odgoj i osnovno obrazovanje. U odgoju i obrazovanju na području LAG-a djeluje jedan javni dječji vrtić u Gradu Županji i jedan privatni u općini Drenovci, te dvije dječje igraonice, po jedna u Bošnjacima i Štitaru. Na području LAG-a djeluje 13 osnovnih škola s ukupno 2239 učenika. Raspored djece u odgojno-obrazovnim ustanovama u školskoj godini 2015./2016. po naseljima prikazan je u tablici 2.

Tablica 2. Broj odgojno-obrazovnih ustanova i broj djece

Naselje	Broj osnovnih škola	Broj učenika		Broj vrtića/igraonica	Broj djece u vrtićima/Igraonicama
		u osnovnim školama	predškolski odgoj		
Bošnjaci	1	300	34	1*	25
Drenovci	5	284	35	1	23
Gunja	1	285	42	0	0
Štitar	1	169	21	1*	44
Vrbanja	3	301	33	0	0
Županja	2	900	48	1	215
LAG Šumanovci	13	2239	213	4	307

Izvor: Podatci JLS-a, za osnovno obrazovanje na temelju Godišnjih planova i programa rada osnovnih škola.

¹⁰ Cvelferija je područje koje obuhvaća 9 sela LAG-a Šumanovci: Vrbanja, Soljani, Strošinci, Drenovci, Đurići, Račinovci, Gunja, Rajevo selo i Posavski Podgajci. Naziv Cvelferija potječe iz vremena kada je Hrvatska bila podijeljena na pukovnije, a one na niže jedinice satnije. Područje ovih sela činilo je dvanaestu satniju. Od njemačke riječi *zwölf* što znači dvanaest ovaj kraj je prozvan Cvelferijom. To su bila sela koja su se nalazila na granici s Turcima, pa su ovdasnji ljudi prozvani *Graničari*.

¹¹ Analiza stanja LAG-ova na području Vukovarsko-srijemske županije. Lokalna agencija za razvoj Vjeverica, Drenovci, 2014.

¹² Podaci su prikupljeni iz različitih izvještaja JLS-a.

S obzirom na neusklađenost postojećih kapaciteta u osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju s nacionalnim obrazovnim standardom koji teži unaprjeđenju nastave s izvođenjem u jednoj smjeni, modernizaciji strukovnog obrazovanja i njegovim usklađivanjem s tržištem rada, bit će nužno širiti, sanirati i modernizirati postojeće kapacitete te izgraditi nove u skladu s realnim potrebama. U realizaciji tih ciljeva važnu ulogu će imati EU fondovi i drugi međunarodni izvori financiranja.

Srednjoškolsko obrazovanje. Na području LAG-a djeluju 3 srednje škole: Gimnazija Županja (opća i matematička) s 268 učenika u 16 razrednih odjela; Tehnička škola Županja (smjer elektrotehničar i računalni tehničar za strojarstvo) s 200 učenika u 8 razrednih odjela, Obrtničko-industrijska škola Županja sa 719 učenika s 38 razrednih odjela, te njena podružnica u Drenovcima sa dva usmjerena razreda, kuhar i ekonomist sa ukupno 63 učenika.

U srednjoškolskom obrazovanju primjetan je nedostatak poljoprivrednih programa s obzirom da se na području LAG-a obrazuje za poljoprivredu samo jedan razred učenika godišnje i to u programu 'fitofarmaceut' što je posve nedovoljno za ovo poljoprivredno područje koje pruža mogućnost razvijanja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava kroz široku paletu različitih biljnih i stočarskih proizvoda.

Ustanove za obrazovanje odraslih. Na području LAG-a djeluje jedno pučko otvoreno učilište koje nudi različite programe za potrebe cjeloživotnog obrazovanja odraslih (osnovno školsko obrazovanje; srednjoškolsko obrazovanje različitih poljoprivrednih i tehničkih smjerova; te različita stručna osposobljavanja). Djeluje na području Grada Županje i općine Gunja.

Visokoškolsko obrazovanje se ne provodi na području LAG-a. Grad Županja sufinancira 186 studenata (39 stipendija i 147 studentskih kredita), Općina Bošnjaci sufinancira 70 studenata (13 stipendija i 57 studentskih kredita) i općina Vrbanja koja dodjeljuje 27 stipendija.

Zdravstvena i ljekarnička djelatnost na području LAG-a Šumanovci.

Primarna zdravstvena zaštita je dobro organizirana u okviru Doma zdravlja Županja u svim jedinicama lokalne samouprave kroz ambulante, privatne prakse i dodijeljene koncesije koje rade u svim naseljima, osim u mjestima Đurići i Rajevo Selo.

U LAG-u Šumanovci djeluje:

- 15 ordinacija opće/obiteljske medicine (Županja -7, Štitar -1, Bošnjaci -1, Posavski Podgajci -1, Soljani -1, Račinovci -1, Gunja -1, Vrbanja 1 i Drenovci -1),
- 14 ordinacija dentalne medicine na području LAG-a (Županja -5 državnih, 1-privatna, Štitar-1, Posavski Podgajci -1, Soljani -1, Bošnjaci -1, Gunja -2, Vrbanja -1 i Drenovci -1),
- 11 specijalističke ordinacija.

Ljekarničku djelatnost pokrivaju radom 6 ljekarni (u Županji, Drenovcima, Vrbanji i Gunji). U LAG-u je organizirana hitna medicinska služba putem Zavoda za hitnu medicinu u Županji s ispostavom u općini Drenovci, kao i privatnu praksu te dodijeljene koncesije.

Socijalna djelatnost na području LAG-a Šumanovci

Za pitanja socijalne djelatnosti nadležan je Centar za socijalnu skrb u Županji, a socijalnu infrastrukturu nadopunjuje još Dom za starije i nemoćne osobe Županja te program „Pomoć u kući starijim osobama“ koji se provodi na cijelom području LAG-a. Program brige za djecu bez adekvatne roditeljske skrbi, stare i nemoćne provodi se i putem udomiteljstva. Broj primatelja zajamčene minimalne naknade (ZMN), pomoći u kući, te broj udomitelja po naseljima prikazan je u tablici 3.

Na području LAG-a djeluje 8 udruga iz područja socijalne djelatnosti koje okupljaju osobe s raznim zdravstvenim poteškoćama i interesima (invalidne osobe, slijepi, umirovljenici) čime se upotpunjuje paleta socijalnih usluga.

Tablica 3. Broj primatelja zajamčene minimalne naknade (ZMN), pomoći u kući, te broj udomitelja po naseljima u LAG-u Šumanovci, 2016.

Grad/općina	ZMN	Pomoć u kući	Broj udomitelja
Bošnjaci	99	17	2
Drenovci	95	32	5
Gunja	186	18	1
Štitar	23	3	2
Vrbanja	189	34	8
Županja	223	8	22
UKUPNO	815	112	40

Izvor: Centar za socijalni rad Županja. Veljača, 2016.

Organizacije civilnog društva

Udruge su važan segment društvene infrastrukture jer svojim aktivnostima nadopunjuju rad ustanova i institucija u brojnim sferama društvenog života. Udruge potiču suradnju, volontiranje i solidarnost u lokalnoj zajednici i šire, što doprinosi kvaliteti odnosa među ljudima i umrežavanju. Na području LAG-a Šumanovci početkom 2016. godine aktivno je 164 udruga¹³. Najviše ih je registrirano na području grada Županje (62), slijedi općina Drenovci (35), općina Vrbanja (20), općina Bošnjaci (19), općina Gunja (18) i općina Štitar (10). Najviše ima športskih (52), zatim kulturnih/nacionalnih 40, 19 gospodarskih, 15 zaštita i spašavanje, 8 socijalnih, 6 braniteljskih, 5 demokratske i političke kulture, 4 tehničkih/informatičkih, 3 ljudska prava i 3 zaštita djece, mladih i obitelji, 2 ekološke i još po jedna u 6 različitih kategorija.

Ostale usluge i djelatnosti

Na području LAG-a Šumanovci djeluje 5 matičnih i 11 poštanskih ureda. Financijske usluge pruža 6 poslovnica banaka i dvije poslovnice Financijske agencije (FINA). Od ostalih usluga vrijedno je spomenuti rad 8 veterinarskih ambulanti, kao i 9 benzinskih postaja.

1.1.6. Stanje komunalne infrastrukture¹⁴

Prometna infrastruktura na području LAG-a Šumanovci

Prometne infrastrukture obuhvaća cestovni, željeznički, zračni i riječni promet te infrastrukturu za obavljanje komunalne djelatnosti javnoga prijevoza. Najvažnija prometnica u cestovnoj infrastrukturi LAG-a Šumanovci je autocesta A3 (ujedno i europska autocesta E70) koja s dvije ulazne postaje povezuje područje LAG-a u smjeru zapada sa srednjoeuropskim i zapadnoeuropskim, te u smjeru istoka s istočnoeuropskim gospodarskim prostorom. Prometnice niže razine su državne ceste: D55 (Vinkovci – Županja - GP Županja) koja povezuje područje LAG-a s tri najveća grada Vukovarsko-srijemske županije, te D214 (Županja – Bošnjaci - GP

¹³ Broj udruga po vrstama i naseljima na području LAG-a Šumanovci u Dodatku V.

¹⁴ Razvojna strategija Vukovarsko-srijemske županije 2011. - 2013. <http://www.vuszh.hr/info/zupanijska-razvojna-strategija-1> i Lokalna razvojna strategija LAG-a Šumanovci za razdoblje od 2013. do 2014. godine. LAG Šumanovci, 2013.

Gunja) koja spaja područje LAG-a sa županijskim i lokalnim cestama. Također na području LAG-a su dva značajna međunarodna granična prijelaza (GP Županja i GP Gunja), te dva lokalna međunarodna granična prijelaza. Postojeća cestovna infrastruktura, posebice lokalne nerazvrstane ceste nisu u zadovoljavajućem stanju, te ih je potrebno modernizirati, rekonstruirati i proširiti. Cestovna infrastruktura važna je i sa stajališta razvoja turizma jer su postojeće ceste sastavni dio Europske biciklističke rute Dunav (dio rute EuroVelo6), iako biciklističke staze u fizičkom smislu zapravo ne postoje. Osim lošeg stanja cestovne infrastrukture, dodatni problem predstavlja i slaba povezanost rubnih dijelova LAG-a, što je naročito vidljivo kod povezanosti javnim prijevozom.

Željeznička infrastruktura na području LAG-a obuhvaća prugu prvog reda Vinkovci-Gunja-BIH, međunarodni željeznički granični prijelaz te željeznička stajališta. Također treba istaknuti postojanje RO-LA terminala (terminal za prijevoz kamionskih tegljača na željezničkim vagonima) u Spačvi koji su Hrvatske željeznice otvorile 2007. godine.

Na području LAG-a nema primarnih zračnih luka već samo poljoprivredna uzletišta. Najbliža zračna luka je Zračna luka Osijek koja ima vrlo ograničen broj letova i broj odredišta. Zračna Luka Osijek je udaljena od Županje oko 55 km, a od najudaljenije općine Gunja 83 km. Područje LAG-a, kao i cijela istočna Slavonija, je loše povezana avionskim linijama što značajno otežava međunarodno trgovinsko i investicijsko poslovanje.

Riječni promet na području LAG-a ima dobre preduvjete budući je područje smješteno uz rijeku Savu s predviđenim riječnim graničnim prijelazima, ali uz trenutno velika ograničenja radi neuređenog plovnog puta. Izgradnjom kanala Dunav-Sava dovelo bi do značajnog razvoja riječnog, ali i cestovnog i željezničkog prijevoza, a što je od značajnog interesa za razvoj područja LAG-a. Izgradnja kanala Dunav-Sava predviđena je u županijskoj strategiji s ciljem oplemenjivanja vodom malih vodotoka Vuka, Bosut i Spačva i osiguralo navodnjavanje 33.000 ha poljoprivrednih površina. Također na području LAG-a postoji riječna luka kod Županje s velikim potencijalom rasta ako se uredi plovni režim Save.

Energetska infrastruktura na području LAG-a Šumanovci

Postojeći elektroenergetski sustav zadovoljava sadašnje potrebe područja LAG-a, a na kojem se nalazi dvostruki 400nV dalekovod, 110kV dalekovod te dva dalekovoda od 35kV. Međutim potrebna je rekonstrukcija uništenih dalekovoda i trafostanica te izgradnja novih trafostanica.

Pored HEP Operator distribucijskog sustava d.o.o. Elektra Vinkovci, kao glavnog distributera, na području LAG-a djeluje jedan proizvođač električne energije Sladorana d.d. Županja koji tijekom kampanje šećerne repe isporučuje 2MW električne energije vršno u HEP-ovu mrežu. Međutim u elektrosustavu postoje određene manjkavosti koje rezultiraju učestalim padom napona i prekida opskrbe u pojedinim naseljima u LAG-u.

Distribuciju i opskrbu plinom provodi Plinara istočne Slavonije d.o.o. Vinkovci, a opskrbljuju se preko VT plinovoda Županja-Vrbanja s ogrankom lokalnog niskotlačnog plinovoda iz Drenovaca. Međutim, slaba je zainteresiranost stanovništva za priključenje na plinsku mrežu posebice u ruralnim područjima LAG-a.

Vodoopskrba, odvodnja i vodno gospodarstvo na području LAG Šumanovci

Cjelokupni prostor LAG-a obuhvaćen je vodoopskrbnim sustavom, izuzev naselja Rajevo Selo u Općini Drenovci, te se opskrbljuje s lokalnih izvorišta, a dijelom putem regionalnog vodovoda Istočne Slavonije.

Kao što je navedeno u manjem dijelu LAG-a nije izgrađena vodovodna mreža te se stanovništvo opskrbljuje iz kopanih bunara, koji spadaju u nehigijenski način opskrbe. Međutim u tijeku je izgradnja i daljnje proširenje regionalnog vodovoda te se očekuje značajno unapređenje usluge vodoopskrbe.

Odvodnja oborinskih voda je riješena u okviru odvodnje prometnica i poljoprivrednih površina, a glavni recipijenti su rijeke Bosut i Vuka koje suvišnu oborinsku vodu odvođe u Savu te vodotoci Teča u Račinovcima i Konjuša u Gunji s direktnim ispustima u Savu.

Na značajnom dijelu LAG-a Šumanovci sanitarne i otpadne vode prikupljaju se putem sanitarnih i septičkih jama, dok je na manjem dijelu riješen sustav odvodnje otpadnih voda. Naime, uređenje sustava odvodnje otpadnih voda je jedna od prioritetnih investicija koju je nužno dovršiti u preostalom području LAG-a. Budući su na navedenom području potrebna značajna ulaganja kako u sustav kanalizacije i pogone za pročišćavanje otpadnih voda, većina JLS pripremile su potrebnu projektnu dokumentaciju za kandidiranje navedenih projekata na natječaj EU. Međutim, u području LAG-a gdje je izgrađen sustav iskazuje se problem malog interesa za priključenje na kanalizacijsku mrežu.

Vodno gospodarstvo nije na zadovoljavajućoj razini prvenstveno zbog ugroženosti od poplavnih voda iz rijeke Save, unatoč izgrađenom Savskom nasipu koji je nedovoljno siguran na graničnim područjima s Republikom Srbijom, te rizikom od poplave od unutarnjih voda jer usporene vode Spačvanskog bazena utječu na slabiju odvodnju pojedinih areala.

Budući da je kanalska mreža osnovna infrastruktura odvodnje oborinskih voda, ali i u funkciji obrane od poplava uslijed povećanja podzemnih i riječnih voda potrebno ju je urediti. Naime, 53,4% ili 823,74 km kanalske mreže na području LAG-a trenutno je u lošem stanju radi redovitog neodržavanja i neuređenosti čime je smanjena protočnost kanala, a time i njihova funkcija. Pored uređenosti kanala u funkciji obrane od poplave nedostaju i akumulacije vode koje bi se mogle koristiti i za potrebe navodnjavanja, ali i održavanja i razvoja biološke održivosti.

Postupanje s otpadom na području LAG-a Šumanovci

Zbrinjavanje otpada provodi se organizirano putem 4 komunalna poduzeća i koncesionara na području LAG-a Šumanovci. Trenutno se otpad odlaže na postojeća službena odlagališta, a u pripremi je uspostavljanje sustava pretovarnih stanica i reciklažnih dvorišta te bi se odvozio na regionalna odlagališta. Prema Planu gospodarenja otpadom Vukovarsko-Srijemske županije, a koja se odnosi na područje LAG-a, uspostavom regionalnog odlagališta lokalna odlagališta će se zatvoriti, a na području LAG-a bi se uspostavio sustav reciklažnih dvorišta, odnosno jedno reciklažno dvorište u Županji i tri mini-reciklažna dvorišta u općinama Drenovci, Gunja i Vrbanja. Paralelno s navedenim procesom nužno je sanirati „divlja“ odlagališta te prevenirati njihovo daljnje nastajanje.

1.2. GOSPODARSKE ZNAČAJKE PODRUČJA LAG-a ŠUMANOVCI

1.2.1. Stanje gospodarstva i osnovni pokazatelji gospodarskih aktivnosti¹⁵

Područje LAG-a Šumanovci ima izuzetna ruralna obilježja. Zbog bogatstva ukupnih poljoprivrednih, šumskih i obradivih površina, **poljoprivreda** se ističe **kao glavna gospodarska djelatnost** za proizvodnju sirovina za poljoprivredno-prehrambenu prerađivačku industriju. Na području LAG-a, u Županji, smještena je Sladorana d.o.o. čije se poslovanje prema podacima Financijske agencije u 2014. godini svrstava na 3. mjesto prema ostvarenom ukupnom prihodu poduzetnika u Vukovarsko-srijemskoj županiji.

Prema ostvarenom bruto domaćem proizvodu Vukovarsko-srijemska županija je na drugom mjestu u usporedbi s ostalim županijama prema ostvarenoj vrijednosti BDP-a po stanovniku. On iznosi 5.996 EUR-a po stanovniku, što je 58,2% od nacionalnog prosjeka. Najniži BDP po stanovniku ima Brodsko-posavska županija (5.853), zatim slijedi Požeško-slavonska (6.101), Virovitičko-podravska (6.199), Krapinsko-zagorska (6.246) i Bjelovarsko-bilogorska (6.879). Sve su to županije, tradicionalno orijentirane na poljoprivrednu proizvodnju, koje ne dostižu 70% nacionalnog prosjeka BDP po stanovniku, što upućuje na teško stanje sektora poljoprivrede i brojne strukturne probleme političke naravi. Ovim županijama nikako ne ide na korist podjela Hrvatske na dvije statističke regije, gdje u sastav Kontinentalne Hrvatske ulaze gore nabrojane županije, ali i Grad Zagreb koji se ravnopravno natječe za sredstva iz EU fondova zajedno s ovim županijama i podiže prosječne pokazatelje ove regije iznad nacionalnog prosjeka.

Na razini Vukovarsko-srijemske županije ukupni ostvareni prihodi u 2014. godini su koncentrirani u četiri velike grupe prihoda, odnosno djelatnosti: prerađivačka industrija (25,7%), opskrba električnom energijom, plinom i parom (24,8%), trgovina na veliko i malo (22,2%), te djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva (15,6%), slijede prihodi od građevinarstva (5,1%) koji su već nekoliko godina u padu.

Iako rezultati poslovanja poduzetnika u Vukovarsko-srijemskoj županiji pokazuju blagi oporavak u odnosu na 2013. godinu, ipak je primjetno zaostajanje rezultata poduzetnika Županije za nacionalnim prosjekom, jer poduzetnici Županije produciraju proizvode niže dodane vrijednosti zbog izostanka investicija u nove tehnologije, inovacije i razvoj, slabe razvijenosti poduzetništva, slabe orijentiranosti na izvoz, lošije obrazovne strukture stanovništva i dr.

U Županiji se procjenjuje resursni potencijal poljoprivrede kao temelj bržeg razvoja lokalnog gospodarstva¹⁶, pa tako i područja LAG-a Šumanovci, zbog čega se intenziviraju naponi za brže usmjeravanje investicija u poljoprivredu i prerađu poljoprivrednih proizvoda, posebno financiranjem razvojnih projekata sredstvima iz Fonda za ruralni razvoj i poljoprivredu kroz mjere iz Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. U skladu s tim, pripremaju se strateški i drugi relevantni dokumenti u svim JLS LAG-a Šumanovci, kako bi se zadovoljili uvjeti i kriteriji fondovskog financiranja razvoja.

Poduzetnici i poljoprivrednici LAG-a Šumanovci još trpe posljedice šteta nastalih tijekom i nakon Domovinskog rata. Većina tih šteta je sanirana vlastitim sredstvima poduzetnika čime su oni oslabljeni za investicijska ulaganja i obrtna sredstva za duži niz godina. Treba imati u vidu i štete katastrofalne poplave iz 2014. godine koja je nanijela ogromne gospodarske štete u području Gunje, Đurića, Rajevog sela, Posavskih Podgajaca, Račinovaca i Strošinaca.

¹⁵ Korišteni su podaci izvještajnih dokumenata Ureda državne uprave VSŽ - Služba za gospodarstvo, Državnog zavoda za statistiku, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje i Hrvatske gospodarske komore.

¹⁶ Razvojna strategija Vukovarsko-srijemske županije, VSŽ, 2012.

Likvidnost tvrtki bila je i još uvijek je jedan od najznačajnijih problema, kao i tehnološka nerazvijenost, niski stupanj iskorištenosti instaliranih kapaciteta i nedostatak specifičnih znanja, za bržu prilagodbu poslovanja tvrtki zahtjevima tržišta, te usporava rast i razvoj. Prema podacima Financijske agencije o poslovanju tvrtki koje su u 2010. godini bile obveznici predaje godišnjih financijskih izvješća, vidljivo je da je 11 poduzetnika u poljoprivredi i šumarstvu LAG-a Šumanovci ostvarilo neto dobit od 2.470.108 kn (dobit-gubitak); 41 poduzetnik iz sektora prerađivačke industrije ostvarilo neto gubitak od 51.299.659 kn, a 73 poduzetnika iz sektora trgovine 349.335 kn neto gubitka.

Udjel investicija koje je ostvario LAG u ukupnim investicijama Županije (14,69%) niži je u odnosu na udjel u ukupnom prihodu Županije (19,91%), udjel dobiti LAG-a u dobiti županije također je niži u odnosu na udjel ostvarenog prihoda (9,50%), a udjel gubitka nešto je viši u odnosu na prihod (21,57%). Općenito se može reći da je poslovanje poduzetnika bilo neuspješno, osim u sektoru poljoprivrede (tablica 4.).

Tablica 4. Broj tvrtki i poslovanje poduzetnika po glavnim djelatnostima

Djelatnost	Broj tvrtki	Ukupni prihodi /kn	Ukupni rashodi /kn	Dobit razdoblja	Gubitak razdoblja /kn	Investicije dugotrajna imovina/kn
Poljoprivreda, šumarstvo	11	82.692.093	79.532.662	3.099.177	629.069	8.318.429
Prerađivačka industrija	41	1.218.301.830	1.329.067.690	11.796.466	63.096.125	77.164.679
Trgovina	73	216.001.431	224.764.591	7.402.670	17.752.005	5.872.979
Ukupno LAG	219	1.695.763.920	1.748.748.748,89	24.681.298	84.114.926	102.061.439
Ukupno VSŽ	1.342	8.515.110.070	8.611.297.697	260.072.08	389.944.613	698.550.493
Udjel LAG-a	16,32%	19,91%	20,31%	9,50%	21,57%	14,69%

Izvor: Fina, obrada HGK-ŽK Vukovar, podaci za 2011.g

Tablica 5. Broj poduzetnika i broj zaposlenih te osnovni rezultati poslovanja poduzetnika 17.05.2014. godine - GFI za 2014/tekuća i prethodna godina

Naziv općine	Broj poduzet.	Broj zaposlenih		Ukupni prihod		Dobit nakon poreza		Gubitak nakon poreza		Neto dobit/gubitak	
		2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Bošnjaci	11	22	29	11.795	15.386	177	537	122	93.777	55	-93.240
Drenovci	25	63	66	49.509	44.607	551	733	381	2.344	170	-1.610
Gunja	22	104	99	26.418	30.377	1.588	3.294	1.034	126	554	3.168
Štitar	14	80	108	32.965	35.529	880	3.222	329	57	551	3.165
Vrbanja	21	91	94	48.726	65.251	830	7.149	2.159	421	-1.328	6.728
Županja	145	1.769	1.742	1.660.077	1.795.295	28.741	42.891	16.215	179.829	12.525	-136.938
Ukupno LAG	238	2.129	2.138	1.829.490	1.986.445	32.767	57.826	20.240	276.554	12.527	-218.727
Ukupno VSŽ	1.587	16.248	16.196	9.791.447	12.603.288	299.298	495.193	381.070	548.051	-81.772	-52.858
Udjel LAG-a	15,0%	13,1%	13,2%	18,7%	15,8%	10,9%	11,7%				

Izvor: Fina, Rezultati poslovanja poduzetnika, Registar godišnjih financijskih izvještaja, GFI-a za 2014. godinu

U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (Narodne novine br. 147/14), područje LAG-a uvršteno je dijelom u I. skupinu jedinica lokalne samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 50%, odnosno u II. skupinu s indeksom razvijenosti manjim od 75% prosjeka i III. skupinu s indeksom razvijenosti 75-100%

Tablica 6. Vrijednosti pokazatelja indeksa razvijenosti

Vrijednosti osnovnih pokazatelja indeksa razvijenosti	Bošnjaci	Drenovci	Gunja	Štitar	Vrbanja	Županja
Dohodak per capita, 2010.-2012.	14.829	12.858	11.061	12.015	15.538	22.093
Prosječni izvorni prihodi per capita, 2010.-2012.	854	1.072	363	485	1.222	1.605
Prosječna stopa nezaposlenosti, 2010.-2012.	35,8%	37,8%	47,0%	36,4%	30,5%	27,5%
Kretanje stanovništva, 2010.-2001.	97,1	89,3%	91,6	100,0	89,4	103,5
Udjel obrazovanog stanovništva u stanovništvu 16- 65 godina, 2011.	58,22%	51,49%	57,76%	55,51%	52,00%	75,01%
Vrijednosti standardiziranih pokazatelja u odnosu na nacionalni prosjek						
Prosječni dohodak per capita	35,7%	26,6%	18,3%	22,7%	38,9%	69,2%
Prosječni izvorni prihodi per capita	23,0%	30,9%	5,1%	9,5%	36,4%	50,3%
Prosječna stopa nezaposlenosti 2010.-2012.	49,1%	43,8%	20,1%	47,5%	62,6%	70,3%
Kretanje stanovništva 2010.-2001.	95,9%	82,5%	86,5%	101,0%	82,8%	107,0%
Udjel obrazovanog stanovništva u stanovništvu 16- 65 godina	57,6%	43,0%	56,6%	51,8%	44,1%	94,1%
Indeks razvijenosti i skupine						
Indeks razvijenosti	50,12%	43,25%	32,83	44,27%	53,03%	76,11%
Skupine	II. skup. 50-75%	I. skup. <50%	I. skup. <50%	I. skup. <50%	II. skup. 50-75%	III. skup. 75-100%

Izvor: Ocjenjivanje i razvrstavanje jedinica lokalne samouprave prema razvijenosti, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU.

1.2.2. Glavne gospodarske djelatnosti

1.2.2.1. Poljoprivreda na području LAG-a Šumanovci

Poljoprivreda je značajna gospodarska grana u Vukovarsko-srijemskoj županiji s udjelom 15,6% u ukupnim prihodima županije. Međutim, očekivanja od poljoprivrede u smislu snažnijeg pozitivnog utjecaja na gospodarstvo i zapošljavanje su velika. Naime, poljoprivredna proizvodnja organizirana je na nižoj tehnološkoj i organizacijskoj razini u odnosu na razvijene zemlje zbog nedostatka investicija, znanja i nedovoljnog stupnja suradnje u organiziranju proizvodnje i tržišta. U takvim okolnostima poljoprivrednici nemaju dovoljno ekonomske snage za izazove moderne poljoprivrede pa nerijetko gube motivaciju za rad i investiranje u poljoprivredu, a time i za život u selu.

Hrvatska uvozi poljoprivrednih proizvoda i preradevina u vrijednosti od 3.056.000.000 USD, a izvozi 1.735.000.000 USD. Evidentan je negativni vanjsko trgovinski saldo od 1.321.000.000 USD, odnosno pokrivenost uvoza izvozom svega 56,77%.¹⁷

Područje LAG-a Šumanovci bogato je poljoprivrednim, a posebno obradivim površinama koje zauzimaju 39,86% ukupne površine LAG-a. S obzirom da obiluje poljoprivrednim površinama i prirodnim resursima za proizvodnju, nameće se zaključak da je poljoprivreda perspektivna djelatnost u koju treba ulagati, tim više što je Republika **Hrvatska veliki uvoznik poljoprivrednih proizvoda**. Međutim, zbog neatraktivnosti rada u poljoprivredi mlađe generacije se sve više okreću drugim djelatnostima u kojima često nema dovoljno radnih mjesta. Stoga je izazov ove Strategije osmišljavanje mjera za unaprjeđenje sektora poljoprivrede, kao i poboljšanje drugih društvenih i gospodarskih uvjeta koji će motivirajuće djelovati na mlade ljude za život i rad u seoskim naseljima i poljoprivrednoj proizvodnji.

Hrvatska je relativno bogata s raspoloživom obradivom površinom po stanovniku, Hrvatska ima 0,47 ha/stanovniku; Europa 0,38 ha/stanovniku, a LAG Šumanovci 0,78 ha/stanovniku.¹⁸

Tablica 7. Pregled poljoprivrednih površina LAG-a Šumanovci prema načinu korištenja i naseljima (ha)

Naziv općine	Bošnjaci	Drenovci	Gunja	Štitar	Vrbanja	Županja	Ukupno
Oranica	4.284,22	8.260,97	1.459,44	1.410,93	6.860,17	1.929,97	24.205,71
Staklenik na oranici	4,10	0,02	0,02	0,04	0,00	0,61	4,80
Livada	5,33	9,54	1,93	25,09	1,47	4,68	48,03
Pašnjak	9,21	19,84	2,41	119,62	16,37	7,37	174,81
Voćne vrste	41,16	124,98	8,18	28,16	38,56	22,41	263,46
Kultura kratkih ophodnji	2,07	0,00	0,00	5,08	0,00	0,00	7,15
Rasadnik	0,00	0,00	0,00	0,00	0,17	0,00	0,17
Mješoviti trajni nasadi	0,00	0,00	0,00	0,00	0,53	0,00	0,53
Ostalo zemljište	0,41	0,00	2,17	0,14	0,38	0,31	3,41
Ukupno	4.346,50	8.415,35	1.474,15	1.589,06	6.917,65	1.965,35	24.708,06

Izvor: ARKOD baza podataka na dan 31.12.2015. <http://www.apprrr.hr/statistika-2015-1743.aspx>

Ratarska proizvodnja

Analiza strukture poljoprivrednih površina i proizvodnje pokazuje visoku zastupljenost oraničnih površina (98%), a time i visok udjel ratarske proizvodnje. Najzastupljenije su žitarice, čak 54%, slijede uljarice s 33%, šećerna repa s 4%, a sve ostalo bilje zastupljeno je s 9% (tablica 7.). Najviše angažiranih poljoprivrednih površina ima općina Drenovci (34%)¹⁹.

¹⁷ Izvor: DZS RH. Obrada HGK - Sektor za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo, 2015.

¹⁸ Ukupne poljoprivredne površine su stavljene u odnos sa brojem stanovništva Popisa 2011.

¹⁹ Struktura proljetne i jesenske sjetve u Vukovarsko-srijemskoj županiji u Dodatku VI.

Povrtlarska i voćarska proizvodnja²⁰

Povrtlarska proizvodnja u Vukovarsko-srijemskoj županiji zastupljena je s 1,5% zasijanih površina u 2015. godini ili 1.972,51 ha. Povrtlarska proizvodnja je radno intenzivna proizvodnja i viokodohodovna po jedinici površine. Međutim, glavni razlozi zbog kojih se poljoprivrednici ne odlučuju za povrtlarsku proizvodnju su vezani uz teškoće tržišnog pozicioniranja u uvjetima ne razvijenog lokalnog tržišta. Dio problema leži u nepostojanju skladišnih kapaciteta i kapaciteta za doradu i preradu. Gotovo u svim naseljima LAG-a, tijekom cijele godine se u lokalnim dućanima prodaje svježe i konzervirano povrće dok lokalni proizvođači teško pronalaze put do kupaca. To nije samo problem LAG-a već gotovo svih ruralnih područja.

Vukovarsko-srijemska županija čini određene napore s ciljem povećanja povrtlarske proizvodnje. Vrijedno je spomenuti postupak zaštite češnjak sorte 'Cerički ozimi' čime bi se osigurala proizvođačima ujednačena proizvodnja i bolji plasman.

Nadalje, u organizaciji županije održano je niz edukacija i pokaznih radionica za proizvodnju graha tijekom posljednjih godina što je utjecalo višestrukim povećanje površina zasijanih grahom, u 2015. iznosile su 279,54 ha. Od ostalog povrća vrijedno je spomenuti proizvodnju šparoga koja je donedavno bila potpuno nepoznata, a u 2015. šparogama je bilo zasaden 45 ha. Ovi nasadi su u vlasništvu zadruge Vinkovačke šparoge. Veće površine pod ostalim kulturama povrća u Županiji u 2015. godini su: luk (367 ha), grašak (286 ha), kukuruz šećerac (193,92 ha), lubenice (124 ha), buče (53,94 ha), paprika (47,48), tikva uljarica (41,40 ha), mrkva (38,86 ha), tikvice (30,26 ha) i poriluk (13,93 ha).

Sve su to dobri primjeri koji su primjenjivi u većoj mjeri i u LAG-u Šumanovci. Kao dobar model za povećanje neke proizvodnje pokazale su se edukacije, demonstracijske radionice, organiziranje proizvođača, razvoj standardiziranih i zaštićenih proizvoda i dr. Upravo ovaj dio aktivnosti bit će glavna zadaća **Poljoprivredno poduzetničkog inkubatora Drenovci**, koji se gradi u Drenovcima, a svojim radom bit će potpora razvoju poljoprivrede i poduzetništva.

Voćarstvo. U Vukovarsko-srijemskoj županiji voće se proizvodi na 1.553,33 ha. U strukturi proizvodnje na prvom je mjestu jabuka koja čini 30% od ukupnih nasada voća, slijedi višnja s 20% i šljiva s 18,5%. Preostalih 31,5% površina pod trajnim nasadima voća zauzimaju vrlo raznolike voćarske proizvodnje. U novije vrijeme primjetna je tendencija rasta površina pod višegodišnjim nasadima voća u županiji što je dobro jer se radi o kapitalno i radno intenzivnim proizvodnjama koje osiguravaju veću dodanu vrijednost po jedinici površine. U 2015. godini nasadi oraha (111,24 ha/2015.) su udvostručeni u odnosu na 2014. godinu.

Stočarska proizvodnja

Stočarska proizvodnja opterećena je stalnom obvezom usklađivanja uvjeta proizvodnje s EU standardima. To u novije vrijeme iziskuje stalno investiranje u poboljšanje proizvodnih kapaciteta u odnosu na okoliš (Nitrarna direktiva i dr.), dobrobit životinja i sigurnosti hrane. Nadalje, ovo usklađivanje zahtjeva stalno učenje što dodatno opterećuje stočare.

²⁰ Kao izvor podataka za površine i vrste kultura korišteni su podatci iz publikacije Informacije o ostvarenju biljne proizvodnje u 2015. Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo i ruralni razvoj Vukovarsko-srijemske županije, Vinkovci, siječanj 2016.

Tablica 8. Kretanje broja mliječnih krava 2009.-2013.

Godina	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
VSŽ - broj krava	17.598	16.742	15.840	14.594	12.631
VSŽ - godišnji rast/pad	-	-4,86	-5,39	-17,07	-15,45
Indeks	100	95	90	83	72

Izvor: Stanje stočarske proizvodnje u 2013. godini u VSŽ. Vinkovci, 2014.

Proizvodnja mlijeka najснаžniji je dio stočarske proizvodnje. Stanje u ovoj proizvodnji, njezina snaga i problemi najzornije ocrtavaju opće stanje stočarske proizvodnje. U Vukovarsko-srijemskoj županiji od 2009. do 2013. godine kontinuirano i drastično se smanjivao broj mliječnih krava, taj pad je u apsolutnom iznosio je 4967 grla manje 2013. u odnosu na 2009., što je smanjenje za 28%. Od 2009. do kraja 2013. broj mljekara u kategoriji malih proizvođača do 20 krava, smanjio se za 371, a u kategoriji velikih 21-1000 krava, smanjio se za 40.

Svinjogojska proizvodnja u Vukovarsko-srijemskoj županiji vrlo je oscilantna. Broj krmača pod kontrolom proizvodnosti je u stalnom padu. Broj svinja u tovu je teško procijeniti budući da značajan broj unatoč zakonskoj obvezi uopće nije evidentiran pa se stvarno stanje u svinjogojskom sektoru ne zna. Samo 41 poljoprivredno gospodarstvo drži umatičene krmače. Zbog uvoza prasaca i svinjetine iz značajno konkurentnije europske proizvodnje, daljnji razvoj svinjogojstva je posve neizvjestan. Jedan dio proizvođača se okreće uzgoju autohtone crne slavonske svinje koja je pogodna za proizvodnju visokovrijednih suhomesnatih proizvoda. Njihov je broj premalen da bi imao utjecaj na ukupnu svinjogojsku proizvodnju.²¹

Od ostalih proizvodnji važno je spomenuti ovčarstvo, kozarstvo, konjogojstvo, peradarstvo i pčelarstvo jer se radi o proizvodnjama koje mogu osigurati dodatne prihode za niz poljoprivrednih gospodarstava s malim posjedom. Međutim, ove proizvodnje nemaju značajan udjel u ukupnoj stočarskoj proizvodnji županije iako bi njihov broj opravdano mogao rasti primjenom potpora iz programa ruralnog razvoja, te se dodatno organizirati kroz proizvođačke skupine i organizacije pa i klastere što će biti zadatak Poljoprivredno poduzetničkog inkubatora u Drenovcima.

Poljoprivredna gospodarstva LAG-a Šumanovci

Na području LAG-a Šumanovci aktivno je 1.687 poljoprivrednih gospodarstava koji su prijavljeni u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava Republike Hrvatske.²² Poljoprivredna gospodarstva područja LAG-a participiraju s 0,96 u ukupnom broju poljoprivrednih gospodarstava Republike Hrvatske, a Vukovarsko-srijemska županija s 4,3% (tablica 9).

²¹ Izvor: Stanje stočarske proizvodnje u 2013. godini u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Vinkovci, 2014.

²² Podaci Upisnika poljoprivrednih gospodarstava RH su javno dostupni na stranicama Agencije za plaćanja u poljoprivredi i ruralnom razvoju (APPRR), <http://www.apprr.hr/>

Tablica 9. Broj poljoprivrednih gospodarstava i spolna struktura nositelja poljoprivrednih gospodarstava

	Muškarci	Žene	Ukupno	% u ukupnom broju RH
Republika Hrvatska	122.247	53.845	176.092	100
%	56	44,00	100	
Vukovarsko-srijemska županija	5.617	1.996	7.613	4,3%
%	73,79	26,21	100	
LAG Šumanovci	1253	434	1.687	0,96
%	65,36	34,64	100	

Izvor: Upisnik poljoprivrednih gospodarstava RH. <http://www.apprrr.hr/>

Tablica 10. Broj poljoprivrednih gospodarstava LAG-a Šumanovci prema tipu i sjedištu

	OPG	Obrt	Ostalo	Trgovačka društva	Zadruga	Ukupno
Bošnjaci	314	4	0	4	0	322
Drenovci	505	14	1	7	1	528
Gunja	105	5	0	0	0	110
Štitar	175	2	0	2	0	179
Vrbanja	307	17	1	2	1	328
Županja	192	14	2	10	2	220
Ukupno	1598	56	4	25	4	1687
%	94,72	3,32	0,24	1,48	0,24	100

Izvor: Upisnik poljoprivrednih gospodarstava RH. <http://www.apprrr.hr/>

U ukupnom broju poljoprivrednih gospodarstava LAG-a Šumanovci prevladavaju obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG) s udjelom od 94,72%, obrti su zastupljeni s 3,32%; ostali oblici, trgovačka društva i zadruge s 1,96% (tablica 12.). Žene su nositelji poljoprivrednog gospodarstva kod OPG-a s 26,40%, a kod ostalih oblika registracije PG-a s 43%.

Na 1.598 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava LAG-a Šumanovci aktivno je 784 nositelja i 1.167 članova, što je ukupno 1.951 osoba. Prema podacima o starosti nositelja OPG-a (tablica 11.) razvidno je nizak udjel mladih poljoprivrednika do 40 godina, svega 14%, dok je udjel nositelja starih 60 i više godina 40% što govori o slaboj generacijskoj vitalnosti OPG-a.

Tablica 11. Broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava na području LAG-a Šumanovci prema starosti nositelja

NASELJE	<40	40-45	46-50	51-55	56-60	61-65	> 65	Broj OPG-a ukupno
Bošnjaci	36	32	34	45	43	27	105	314
Drenovci	91	69	63	71	55	35	144	505
Gunja	17	11	16	12	11	14	29	105
Štitar	26	18	29	22	10	14	60	175
Vrbanja	43	37	43	34	34	42	95	307

Županja	43	23	27	21	33	20	53	192
LAG Šumanovci	224	175	198	193	178	146	484	1.598
%	14	11	12	12	11	10	30	100

Izvor: Upisnik poljoprivrednih gospodarstava RH. <http://www.apprrr.hr/statistika-2015-1743.aspx>

Tablica 12. Školska sprema nositelja/odgovorne osobe na dan 14.12.2015.

	Bošnjaci	Drenovci	Gunja	Štitar	Vrbanja	Županja	Ukupno
Nema podataka	109	184	45	77	109	88	612
Nezavršena osn. škola	41	29	5	22	36	7	140
Osnovna škola	94	178	24	49	95	30	470
Srednja škola	63	124	30	30	83	68	398
Viša škola	7	4	5	1	0	7	24
Fakultet	8	9	1	0	5	20	43
LAG Šumanovci	322	528	110	179	328	220	1687

Na poljoprivrednim gospodarstvima samo 4% nositelja/odgovornih osoba ima završenu višu školu ili fakultet, 24% srednju školu, a 72% je s nezavršenom ili završenom osnovnom školom.

1.2.2.2. Rezultati anketnog istraživanja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava

Za potrebe izrade Lokalne razvojne strategije 2014.- 2020. na području LAG-a Šumanovci provedena je anketa za poljoprivredne proizvođače, sve one koji prakticiraju obiteljsku poljoprivrednu proizvodnju, bez obzira da li su u radnom odnosu na ili izvan vlastitog gospodarstva. Istraživanje je provedeno u siječnju 2016. u šest JLS LAG-a Šumanovci: Bošnjaci, Drenovci, Gunja, Štitar, Vrbanja, te grad Županja. U anketi su istraživane: 1) društvene, demografske, ekološke i gospodarske značajke poljoprivrednih gospodarstava, i 2) stavovi i razvojne potrebe poljoprivrednika. Broj upitnika je raspoređen po svim JLS kako slijedi: Bošnjaci - 19, Drenovci - 23, Gunja - 10, Vrbanja - 24, Štitar – 27 i Županja 4.

U anketnom istraživanju je sudjelovalo 107 ispitanika, nositelja obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva (13% žena i 87% muškaraca), što znači da je anketom zahvaćeno 6,7% od ukupnog broja OPG-a. U anketi je sudjelovalo 57% ispitanika u dobi 30 - 55 godina; mladih do zaključno 29 godina - 21%, te poljoprivrednici 56 i više godina - 22%.

U provedenom istraživanju analizirane su osnovne značajke poljoprivrednika s detaljnim pitanjima po sektorima: obrazovanja, broja članova kućanstva, radnog odnosa, prihoda, posjedima, veličini gospodarstva, struktura posjeda, broju stoke, mehanizacije, primarne ratarske proizvodnje, načinu prodaje/kupnje.

Zanimljivo je da većina ispitanika razmišlja o razvoju svoga poljoprivrednog gospodarstva i kraja u kojem živi. Njih 78% je spremno pohađati tečajeve i daljnje se obrazovati i većina od njih (74%) ima pozitivna očekivanja te očekuju prepoznatljive pozitivne razvojne pomake i perspektive za svoj LAG.

Zanimljiv je podatak da čak 97% ispitanika smatra da lokalna i regionalna uprava (Općina, LAG, Županja, Grad) trebaju se više angažirati oko stvaranja pretpostavki za veće zapošljavanje lokalnog stanovništva. Većina ispitanika (66%) se izjasnila da hoće aplicirati na Program

ruralnog razvoja u naredne 3 godine. U ocjeni važnosti gospodarskih sektora ključnih za zapošljavanje po JLS u LAG-u Šumanovci, ispitanici su dali najveću prosječnu ocjenu sektoru poljoprivrede (4,31) zatim preradi poljoprivrednih proizvoda (4,01). Potencijale kontinentalnog turizma na području LAG-a Šumanovci ispitanici smatraju jako važnima, čak 79% smatra da imaju jako velike potencijale u lovu, ribolovu, šumarstvu, etno tradiciji, gastronomiji te rijeci Savi. U tom smislu 46% ispitanika se izjasnilo da njihove obitelji žive dobro, 22% prilično dobro, a 10% se izjasnilo da živi loše i jako loše (22% se nije izjasnilo). Za daljnji razvoj svog PG-a 80 % se izjasnilo da im je potrebna pomoć i izrazilo vrstu pomoći koju žele ostvariti.

Anketni upitnik je sastavila doc.dr.sc. Snježana Tolić, djelatnica Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, a istraživanje su obradili mladi visokoobrazovani članovi udruge HIMRA, Matija Japundžić i Kornelije Pejić koji su proveli ankete na terenu zajedno sa studentima Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku – Đurđica Gašparović (Štitar) i Pavao Matić (Drenovci). Bazu za unos podataka i obradu podataka izradio je Kornelije Pejić u Excel programu MS Office paketa, a opis rezultata je načinila doc.dr.sc. Snježana Tolić.

Od svih ispitanika 17% uglavnom mlađe populacije je više i visoko obrazovano., 53% se izjasnilo da ima radni odnos kod drugog poslodavca (57 ispitanika), dok se 41% (40 ispitanika) izjasnilo da je zaposleno na vlastitom PG-u. Doprinose za mirovinsko i zdravstveno osiguranje za staž po osnovi poljoprivrede uplaćuje se za 67 osoba (nositelji i/ili članovi OPG-a).

Prosječno gospodarstvo ispitanika je veliko 41,86 ha, od čega je 24,62 ha vlastite zemlje i 17,23 ha u zakupu. U strukturi korištenja, oranice zauzimaju 98% površina, a sve ostalo 3%. U ratarskoj proizvodnji najveći postotak zasijanih površina zauzima soja s 35%, slijedi pšenica s 27%, zatim kukuruz s 18% , te uljana repica 8 %.

Većina gospodarstava posjeduje gospodarske zgrade. Od postojećih objekata na poljoprivrednim gospodarstvima postotak iskorištenja je ispod 50% instaliranih kapaciteta. Od ukupnog broja gospodarstva, 26% (28 ispitanika) posjeduje staju, a prosječni postotak iskorištenja iznosi 30%. Zatim slijede objekti za svinje koje posjeduje 38% gospodarstava s iskorištenjem 32%, te ostali objekti (kokošinjeci, pomoćne zgrade, nadstrešnice), s iskorištenjem 12%.

Na pitanje o finalizaciji proizvoda, većina ili 78% ispitanika se izjasnila da nema finalizaciju proizvodnje, a 13 da ima. Proizvodnju suhomesnatih proizvoda ima 7 od 107 anketiranih ili 6%, zatim slijede gospodarstva s preradom voćnih rakija, njih 5, te jedno gospodarstvo koje proizvodi mljevenu papriku s površinom od 4ha.

Nadalje, izrazili su i svoje potrebe vezane uz unaprjeđenje vlastitog poslovanja kroz očekivanja koja imaju od Poljoprivredno poduzetničkog inkubatora Drenovci. Najveći broj ispitanika izrazio je želju za edukacijama za poljoprivrednu proizvodnju, njih 33 ili 31% od ukupnog broja, zatim za edukacije iz tehnologije prerade, njih 22 ili 20%, te edukacije iz poduzetništva, njih 15 ili 14%, što nam govori da su poljoprivrednici svjesni da je vrijeme za promjene i da bi takav tehnološko-inovacijski i razvojni inkubator svakako poboljšao proizvodnju PG-a.

Nadalje, 15% (17 ispitanika) treba usluge poljoprivredne mehanizacije, zatim uslugu pranja i pakiranja i uslugu sušenja voća i povrća treba 11% (12 ispitanika). Sve ovo govori o velikom interesu i potencijalu za unaprjeđenje poslovanja malih poljoprivrednih gospodarstava. Spremnost za prijelaz u ekološku poljoprivrednu proizvodnju iskazalo je 39% ili 40 ispitanika

Međutim, da bi to dostigli potrebna im je svekolika pomoć na što upućuju rezultati ovog istraživanja.

Velika većina, čak 85% spremna je kupovati lokalne proizvode svoga kraja, što je jako važno u smislu pokretanja aktivnosti za razvoj lokalnog tržišta, a posebno kratkih opskrbnih lanaca. Većina od 82% se izjasnila da želi kupovati direktno od lokalnih proizvođača, zatim manje njih (8%) za specijalizirane trgovine i druge oblike prodaje. Ovo upućuje odgovorne za razvoj inkubatora, ali i svih zajedno na traženje rješenja i mogućnosti u smislu pokretanja različitih oblika direktne prodaje, od lokalnih štandova i tržnica do web trgovine s organiziranom dostavom i sl.

Većina ispitanika se izjasnila da se planira natjecati za sredstva iz program ruralnog razvoja RR - njih 66%, a 39% uglavnom starijih poljoprivrednika ne planira. Većina ispitanika koja se želi natjecati, njih 29 pripremaju se za Mjeru 4, zatim slijedi Mjera 6 sa 18 % koji bi aplicirali – 21 ispitanika, za ostale mjere ruralnog razvoja 4%, a paralelno za programe poduzetništva je zainteresirano čak 32%.

Na pitanje „Jeste li zainteresirani za neki oblik proizvodno-kooperantskog odnosa“ 65 % je odgovorilo potvrdno. Pitanje o spremnost na suradnju u organiziranim zajedničkim poslovima s mogućnosti odlučivanja dobilo je vrlo dobru ocjenu (3,64), dok je spremnost na suradnju bez mogućnosti odlučivanja ocjenjena ocjenom 2,71. To znači da proizvođači žele imati utjecaj u odlučivanju u organiziranim zajedničkim poslovima što je preporuka za osnivanje zadruga i javno-civilnih partnerstava. Nadalje 96% ispitanika podržava rad udruga proizvođača.

Mlađi ispitanici vide razvojne prilike za ostanak mladih na selu prije svega u udruživanju proizvođača povrća i agroturizmu.

1.2.2.3. Ruralna diversifikacija i ruralni turizam

Područje LAG-a Šumanovci ima visokovrijedne potencijale za razvoj ruralnog turizma. Cjelokupna raskoš i bogatstvo te ljepota izvornih slavonskih običaja, nošnji, kulturne baštine, folklor, narodnog stvaralaštva, slavonske duše i svega ostalog čime se ljudi ovog kraja već stoljećima ponose utkano je u kulturno-zabavne, sportske i turističke manifestacije.

Manifestacije su popraćene izložbama i nastupima majstora starih zanata, a posebno ženskim tradicijskim rukotvorinama. Ove tradicijske djelatnosti sve češće su izvor zarade za lokalno stanovništvo, a vrijedan su element turističke ponude ovog kraja.

Izraziti su potencijali za lov i ribolov, te za različite oblike ponude smještaja u tradicijskom seoskom ambijentu s elementima netaknute prirode. Biciklistička ruta Eurovelo 6 prolazi kroz LAG što je pogodnost za razvoj cikloturizma.

Mogućnosti za ulaganja su prepoznate od strane lokalnog stanovništva što je povećalo interes za ulaganja u razvoj različitih oblika ruralnog turizma. Interes postoji i za druge oblike ulaganja u nepoljoprivrede djelatnosti kao što su radionice za održavanje i usluge mehanizacije.

1.2.3. Tržište radne snage

Na područje LAG-a evidentirano je u 2015. godini ukupno 3.833 nezaposlene osobe (1.795 žena i 2.038 muškaraca), što je 22,5% ukupnog broja nezaposlenih (17.048) na području Vukovarsko-

srijemske županije. Na području LAG-a evidentirano je 6,3% nezaposlenih u dobi od 15 do 19 godina, 14,0% od 20 do 24 godine, 11,3% od 25 do 29 godina, 9,2% od 30 do 34 godine, 10,1% od 35 do 39 godina, 12,2% od 40 do 44 godine, 12,3% od 45 do 49 godina, 12,5% od 50 do 54 godine, 9,5% od 55 do 59 godina i 2,7% iznad 60 godina. Obrazovna struktura nezaposlenih na području LAG-a je sljedeća: najveći je udio osoba sa završenom trogodišnjom srednjom školom (17,5%), slijede osobe sa završenom osnovnom školom (15,7%) zatim osobe sa završenom srednjom školom za zanimanja u trajanju od 4 i više godina (10,1%). Najmanje je nezaposlenih bez škole i s nezavršenom osnovnom školom (2,1%), zatim osoba sa završenim fakultetom, akademijom, magisterijem, doktoratom (1,4%), osoba sa završenom višom školom (1,4%) i gimnazijom (1,8%)

Tablica 13. Registrirana nezaposlenost prema dobi u LAG-u Šumanovci u 2015. Godini

Naziv općine	Broj nezaposlenih	Dob									
		15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 i više
Bošnjaci	483	31	61	56	48	54	53	64	56	47	13
Drenovci	746	61	100	87	53	74	86	105	91	67	23
Gunja	732	40	103	66	66	70	84	94	116	73	22
Štitar	212	17	39	19	26	15	25	24	25	21	2
Vrbanja	437	32	77	48	41	45	65	45	47	31	6
Županja	1.222	60	156	157	118	129	153	137	147	127	38
Ukupno	3.833	241	537	433	352	387	466	470	481	365	103
Udjel, %	100	6,3	14,0	11,3	9,2	10,1	12,2	12,3	12,5	9,5	2,7

Izvor: <https://statistika.hzz.hr>

Kretanje stope nezaposlenosti na području LAG-a Šumanovci analogno je stopi nezaposlenosti Vukovarsko-Srijemske županije, a koja iznosi 33,0% te je značajno viša od nacionalnog prosjeka (18,6%)²³. Navedeno obilježje značajne nezaposlenosti karakteristika je gotovo svih slavonskih županija. Posebno zabrinjava visok udjel nezaposlenih mladih osoba do 29 godina života (31,6%) te udjel dugotrajno nezaposlenih koji su duže od godinu dana u evidenciji od 23,9% u ukupnom broju nezaposlenih. Ovi podatci ukazuju na velike probleme tržišta rada, ali i sposobnost gospodarstva za stvaranje novih radnih mjesta, a ujedno dodatno otežava mogućnost njihovog zaposlenja zbog teže prilagodbe potrebama tržišta rada.

Problemi u gospodarstvu, koji su zabilježeni i prije, značajno su se povećali u posljednjim recesijskim godinama, što je uz povećanje broja nezaposlenosti, doprinijelo i smanjenju potražnje za radnom snagom, a u konačnici rezultiralo stagnaciji kretanja na tržištu rada.

Tablica 14. Osiguranici mirovinskog osiguranja LAG-a Šumanovci

Naziv općine	Bošnjaci	Drenovci	Gunja	Štitar	Vrbanja	Županja	Ukupno
Radnici kod pravnih osoba	152	159	205	74	192	3.621	4.403

²³ Godišnje izvješće o nezaposlenosti i zapošljavanju u 2014. godini, Hrvatski zavod za zapošljavanje Područni ured Vinkovci, svibanj 2015.

Obrtnici	35	48	48	3	44	200	378
Poljoprivrednici	75	154	47	22	117	45	460
Samostalne profesionalne djelatnosti	3	2	2	1	2	46	56
Radnici kod fizičkih osoba	37	35	29	7	18	521	647
Osiguranici zaposleni kod međunarodnih organizacija i u inozemstvu	0	0	0	0	0	1	1
Osiguranici - produženo osiguranje	1	1	1	0	1	10	14
Ukupno	303	399	332	107	374	4.444	5.959

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, 2015. godina

Prema djelatnostima najviše zaposlenih s područja LAG-a u 2014. godini je bilo u prerađivačkoj industriji 29,65%. Udio u djelatnostima obrazovanja iznosio je 17,65%, zatim trgovina na veliko i malo 13,27% te poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo sa 10,98% udjela u ukupno zaposlenim osobama na području LAG-a, dok svi ostali čine 28,45% (Tablica 15.).

Zapošljavanje u poljoprivredi i turizmu i to prije svega sezonsko predstavlja značajan udjel zapošljavanja na području LAG-a čime se barem privremeno smanjuje visoka stopa nezaposlenosti.

Tablica 15. Zaposleni u pravnim osobama, prema NKD-u 2007, stanje 31. ožujak 2014.

	Djelatnosti	Broj zaposlenih	Udjel u ukupnoj zaposlenosti LAG	Udjel u ukupnoj zaposlenosti VSŽ
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	411	10,98%	1,45%
C	Prerađivačka industrija	1110	29,65%	3,93%
D	Opskrba električnom energijom, plinom i parom te klimatizacija	6	0,16%	0,02%
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	62	1,66%	0,22%
F	Građevinarstvo	100	2,67%	0,35%
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	497	13,27%	1,76%
H	Prijevoz i skladištenje	109	2,91%	0,39%
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	30	0,80%	0,11%
J	Informacije i komunikacije	12	0,32%	0,04%
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	101	2,70%	0,36%
L	Poslovanje nekretninama	15	0,40%	0,05%
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	50	1,34%	0,18%
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	30	0,80%	0,11%
O	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	296	7,91%	1,05%
P	Obrazovanje	661	17,65%	2,34%
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	204	5,45%	0,72%
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	41	1,10%	0,15%

S	Ostale uslužne djelatnosti	9	0,24%	0,03%
Ukupno		3.744	100,00%	100,00%
Ukupno VSŽ		28.274		

Izvor: Zaposlenost i plaće u 2014, Statistička izvješća, www.dzs.hr

Odseljavanje stanovništva bez obzira dali se odnosi na privremeno ili trajno, pokazatelj je općeg stanja lokalnog gospodarstva. Uzroci ovakvoga stanja mogu se tražiti u ratnim događanjima, gospodarskoj tranziciji sa smanjenjem ili potpunim nestankom kapaciteta prijeratnih velikih gospodarskih subjekata, što je dovelo da područje LAG-a Šumanovci iz imigracijskog područja prelazi u izrazito emigracijsko područje sa znatnim tendencijama prema trajnim migracijama radno sposobnog stanovništva. Elementi koji dodatno narušavaju strukturu radne i dobne strukture je gubitak mladih, visokoobrazovanih osoba koji su najčešće obuhvaćeni trajnim migracijama, čime LAG gubi vlastiti razvojni potencijal što predstavlja i pretpostavku održavanja vlastite demografske vitalnosti.

1.2.4. Poslovna infrastruktura i tvrtke s utjecajem na gospodarski razvoj

Poslovne zone

Na području LAG-a Šumanovci kao potpora poduzetničkom poslovanju razvijaju se poduzetničke zone u svim JLS osim u općini Štitar. Na području LAG-a trenutačno su u funkciji 2 poduzetničke zone, koje su potpuno infrastrukturno opremljene i spremne za prihvrat investitora.

Tablica 16. Poduzetničke zone u funkciji na području LAG-a koncem 2013.

Naziv naselja	Naziv poduzetničke zone	Broj aktivnih poduzetnika	Broj zaposlenika	Ulaganja (kn)	Ulaganja po zaposleniku (kn)
Županja	PZ Sječine	2	35	6.628.090,00	189.374,00
Drenovci	PZ Drenovci	9	58	22.565,00	389,00
Ukupno		11	93	6.650.655,00	189.763,00

Izvor: Izvješće o obavljenoj reviziji učinkovitosti osnivanja i ulaganja u opremanje i razvoj poduzetničkih zona, 2014. godina

Koncem 2013. u poduzetničkim zonama u funkciji poslovala su 11 poduzetnika koji su imali 93 zaposlenika. U opremanje i razvoj poduzetničkih zona u funkciji od osnivanja do konca 2013. godine uloženo je 6.650.655,00 kn, što prosječno po zaposleniku iznosi 189.763,00 kn (Tablica 16.). U tablici 19. se daju podaci o površinama zemljišta u poduzetničkim zonama na područja LAG-a u vlasništvu jedinica lokalne samouprave, prodanog zemljišta poduzetnicima i raspoloživog zemljišta za prodaju.

Najveće površine raspoloživog zemljišta za prodaju na području poduzetničkih zona LAG-a su u Poduzetničkoj zoni Bošnjaci u Općini Bošnjaci površine 47,79 ha, i u Poduzetničkoj zoni Sječine u Gradu Županja 44,44 ha.

Tablica 17. Površina zemljišta u poduzetničkim zonama u vlasništvu jedinica lokalne samouprave, prodano poduzetnicima i raspoloživo za prodaju koncem 2013.

Naziv naselja	Naziv poduzetničke zone	Površina zemljište u poduzetničkoj zoni (ha)				
		Prema prostornom planu	U vlasništvu JLS	Prodano poduzetnicima	Infrastruktura	Raspoloživo za prodaju
Županja	PZ Sječine	102,14	102,14	40,08	17,62	44,44
Bošnjaci	PZ Bošnjaci	47,79	47,79	0,00	0,00	47,79
Drenovci	PZ Drenovci	60,18	35,56	13,57	2,64	19,35
Gunja	PZ Velebit	19,20	19,20	3,50	0,00	15,70
Vrbanja	PZ Vrbanja 1	25,50	18,74	18,74	0,00	0,00
	PZ Strošinci	13,70	12,22	0,00	0,00	12,22
Ukupno		268,51	235,65	75,89	20,26	139,5

Izvor: Izvješće o obavljenoj reviziji učinkovitosti osnivanja i ulaganja u opremanje i razvoj poduzetničkih zona, 2014. godina

Od ukupnih ulaganja u sve poduzetničke zone (u funkciji i u opremanju) na području LAG-a Šumanovci, Republika Hrvatska je uložila 1.865.000,00 kn ili 12,29%, jedinice lokalne samouprave su uložile 2.462.222,00 kn ili 16,23% i Županja 0,00 kn, a drugi investitori uložili su 3.260.044,00 kn ili 21,48%.

Tablica 18. Ulaganja u poduzetničke zone i izvori sredstava za ulaganja od 2004. – 2013.

JLS	Naziv poduzetničke zone	Ukupna ulaganja u poduzetničku zonu	Izvori sredstava za ulaganja u poduzetničku zonu			
			Jedinica lokalne samouprave	Županja	Republika Hrvatska	Drugi izvori
Županja	PZ Sječine	6.628.090,00	1.568.046,00	0,00	1.800.000,00	3.260.044,00
Bošnjaci	PZ Bošnjaci	101.108,00	36.108,00	0,00	65.000,00	0,00
Drenovci	PZ Drenovci	22.565,00	22.565,00	0,00	0,00	0,00
Gunja	PZ Velebit	110.000,00	110.000,00	0,00	0,00	0,00
Vrbanja	PZ Vrbanja 1	725.503,00	725.503,00	0,00	0,00	0,00
	PZ Strošinci	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ukupno		7.587.266,00	2.462.222,00	0,00	1.865.000,00	3.260.044,00

Izvor: Izvješće o obavljenoj reviziji učinkovitosti osnivanja i ulaganja u opremanje i razvoj poduzetničkih zona, 2014. godina

Poduzetnički centri i inkubatori

Na području LAG-a nema poduzetničkih centara. U izgradnji i opremanju je poduzetnički inkubator - Poljoprivredni poduzetnički inkubator Drenovci - PPID. Ovaj poduzetnički inkubator provodi se u okviru Operativnog programa regionalna konkurentnost. Shema dodjele bespovratnih sredstava za poslovnu infrastrukturu u ukupnoj vrijednosti od 12.464.719,29 kn od čega je 99% financirano iz sredstava EU. PPID - poduzetnička potporna infrastruktura obuhvaća:

- upravnu zgradu PPID-a s pratećim sadržajima od 438,19 m² (uključuje 5 uredskih prostora, 2 edukacijska prostora);
- višenamjensku halu od 422,46 m² (uključuje 2 edukacijsko-proizvodna postrojenja – za preradu voća i povrća te za proizvodnju proizvoda od brašna);
- nadstrešnicu za stoku od 200,00 m² (prodajno-izložbeni prostor);
- otvorni izložbeni prostor 900,00 m² (prodajno-izložbeni prostor);
- interne prometnice i parkirališta ukupne bruto površine 2.187,01 m² i ograda.

Razvojna agencija – Lokalna razvojna agencija Vjeverica d.o.o.

Lokalna agencija koja je osnovana 2011. godine kao neprofitno društvo s ograničenom odgovornošću u 100% vlasništvu Općine Drenovci, a krajem 2012. godine u suvlasništvo Agencije ulazi i društvo Komunalac d.o.o. Županja s vlasničkim udjelom od 50%. Agencija je osnovana i djeluje u cilju gospodarskog i sveukupnog razvoja Općine Drenovci provode sljedeće djelatnosti:

- Poticanje razvoja svih sektora Općine izradom i kandidiranjem projekata temeljem utvrđenih prioriteta razvoja
- Uspostavljanje suradnje s međunarodnim i stranim financijskim ustanovama za poticanje poduzetništva
- Poticanje poduzetništva i istraživanja i razvoja te poslovne suradnje i komercijalizacije rezultata istraživanja
- Tehnička i konzultativna pomoć u provođenju programa međunarodne i domaće suradnje
- Konzultantska poduka za upravljanje i financiranje inovacija i novih tehnologija, izradu, provođenje i apliciranje projekata
- Organiziranje seminara, prezentacija i organizaciju sajmovi
- Istraživanje tržišta i ispitivanje javnog mijenja
- Savjetovanje u vezi s poslovanjem i upravljanjem
- Organizacija i posredovanje u izgradnji kompletnih gospodarskih i drugih objekata
- Poslovno zastupanje inozemnih i tuzemnih fizičkih i pravnih osoba u zemlji i inozemstvu

Projekti obnovljivih izvora energije

U Gunji se gradi bioplinско postrojenje u poslovnoj zoni i dvije energane na drvenu masu za proizvodnju električne energije. Poduzetnici s područja LAG-a su zainteresirani za ovu vrstu ulaganja što potvrđuje i broj prijavljenih projektnih ideja za ovu LRS koje je prikupio LAG tijekom procesa izrade strategije.

1.3. DEMOGRAFSKE I SOCIJALNE ZNAČAJKE PODRUČJA

1.3.1. Broj, gustoća i demografska kretanja stanovništva

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine LAG Šumanovci ima 30.966 stanovnika koji žive u 12 naselja: Bošnjaci, Drenovci, Đurići, Gunja, Štitar, Posavski Podgajci, Račinovci, Rajevo Selo, Soljani, Strošinci, Vrbanja i Županja. Najveće naselje i jedini grad je Županja s 12.090 stanovnika.

Tablica 19. Opće kretanje stanovništva na području LAG-a (1991., 2001., 2011.)

PODRUČJE	POPIS 1991.	POPIS 2001.	INDEKS 01/91	POPIS 2011.	INDEKS 11/01
Bošnjaci	4.426	4.653	105,1	3.901	83,8
Drenovci	7.202	7.424	103,1	5.174	69,7
Gunja	5.176	5.033	97,2	3.732	74,1
Štitar (do 2011. u sastavu Županje)	2.488	2.608	104,82	2.129	81,6
Vrbanja	5.543	5.174	93,3	3.940	76,1
Županja	11.947	13.775	115,30	12.090	87,8
LAG Šumanovci	36.782	38.667	105,1	30.966	80,1
Vukovarsko-Srijemska županija	231.241	204.768	88,6	179.521	87,7

Izvor: Popis stanovništva 2011. Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2012.

Demografsku i socijalnu sliku područja LAG-a Šumanovci u posljednjih dvadeset godina obilježavaju negativna demografska kretanja, negativni migracijski saldo, ispodprosječna gustoća naseljenosti u odnosu na republički prosjek te udjel nacionalnih manjina od 9%²⁴ u ukupnom broju stanovnika (tablica 20.).

Pokazatelji depopulacije ukazuju na gubitke stanovništva. Procesi depopulacije u LAG-u Šumanovci teku brže u odnosu na Županiju, što je vidljivo iz podataka u tablici 21. Naime, u desetgodišnjem razdoblju, između dvije popisne godine, broj stanovnika LAG-a se smanjio za 19,9%, dok se ukupno stanovništvo županije smanjilo za 12,3%. Najveći pad stanovništva dogodio se u općini Drenovci (30,3%), a najmanji u Županji (12,2%).

Na području LAG-a Šumanovci, prema popisu 2011. godine živjelo je 30.966 stanovnika na 607,19 km². Gustoća naseljenosti je 51,0 st/km² što je ispod prosjeka Republike Hrvatske koji iznosi 75,8 st/km². To je posljedica kontinuiranog pada stanovništva u posljednjih 20 godina izazvanog negativnim prirodnim kretanjem i iseljavanjem stanovništva (tablica 22.).

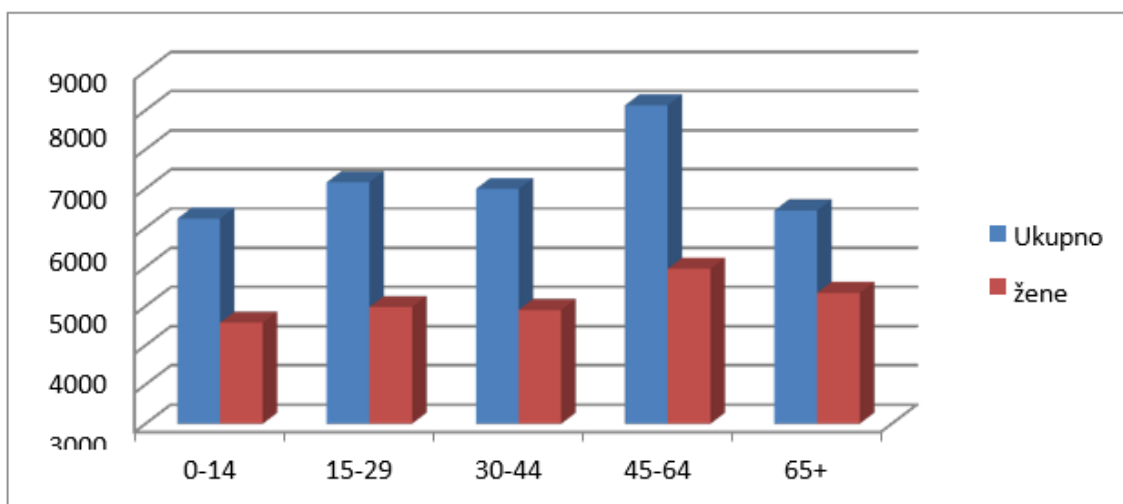
Tablica 20. Gustoća naseljenosti na području LAG-a (st/km²), 2001-2011

PODRUČJE	GUSTOĆA NASELJENOSTI			
	2001. godine		2011. godine	
	POVRŠINA/km ²	BR. STANOVNIKA/1km ²	POVRŠINA/km ²	BR. STANOVNIKA/1km ²
Bošnjaci	94,96	49,0	94,96	41,1
Drenovci	200,02	37,1	200,02	25,9
Gunja	31,06	161,1	31,06	120,2
Štitar	40,12	65,0	40,12	53,1
Vrbanja	190,98	27,1	190,98	20,6
Županja	50,05	327,3	50,05	241,6
LAG Šumanovci	607,19	63,7	607,19	51,0
VSŽ	2.447,72	83,6	2.447,72	73,3

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2001. i 2011.

Prema petnaestogodišnjim dobnim razredima stanovništva (slika 2.) vidljiva je iznadprosječna zastupljenost u dobnom razredu 45-64 godine, dok je udjel mlade i stare populacije gotovo izjednačen. Navedeni pokazatelji ukazuju na starenje stanovništva koje se podudara s trendovima kretanja stanovništva Vukovarsko-Srijemskoj županije. Primjetan je i visok udjel žena u post-fertilnoj dobi, čak 52,3% žena je u dobi preko 45 godina, što je pokazatelj slabe fertilne vitalnosti stanovništva.

²⁴ Popis stanovništva 2011. DZS, Zagreb.



Slika 2. Starosna i rodna struktura stanovništva na području LAG-a Šumanovci

Starenje stanovništva se najzornije može pratiti preko indeksa starenja. Kao što je prethodno navedeno, područje LAG-a Šumanovci karakteriziraju negativna demografska kretanja o čemu govori indeks starenja koji je izražen kroz promjenu odnosa između starog i mladog stanovništva. U demografskoj je teoriji poznato da ukoliko indeks starenja premaši vrijednost 40 (starih na 100 mladih stanovnika), govorimo o staroj populaciji.²⁵

Hrvatska je 1961. godine imala indeks starenja 34,3; 1971. bio je 47,2; godine 1981. bio je 52,6; 1991. 66,7; 2001. 90,7; a 2011. 115,0. U LAG-u Šumanovci indeks starenja je najniži u Štitaru (75,4) a najviši u Drenovcima 111,6.²⁶

Demografska kretanja na području LAG-a obilježava kontinuirano negativni saldo migracije, što znači da se više stanovništva odseljava nego doseljava. Tu se uglavnom radi o odseljavanju u druge županije. Posebno zabrinjava veliki udjel radno-aktivnog stanovništva u iseljavanju, i to posebice dio mlade i obrazovane populacije.

1.3.2. Obrazovna struktura stanovništva

Područje LAG-a Šumanovci obilježava loša obrazovna struktura stanovništva, odnosno ispodprosječni udjel obrazovanog stanovništva, odnosno stanovništva s formalnim obrazovanjem koje je starije od 15 godina, te znatno niži udjel više i visoko obrazovanog stanovništva u odnosu na nacionalnu strukturu, kao posljedica, između ostalog, slabe infrastrukture za studiranje i izvan-nastavnih programa za studente (tablica 21. i tablica 22.)

Tablica 21. Stanovništvo staro 15 i više godina prema razini završene škole

	Bošnjaci	Drenovci	Gunja	Štitar	Vrbanja	Županja	LAG	RH
Ukupno	3.230	4.317	3.162	1.729	3.250	10.041	25.729	3.632.461
%	100	100	100	100	100	100	100	100
Bez škole	182	246	209	64	195	314	1.210	62.092
%	5,6	5,7	6,6	3,7	6,0	3,1	4,7	1,7

²⁵ Dražen Živić (2003.): Demografske odrednice i posljedice starenja stanovništva Hrvatske. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar. Zagreb, Hrvatska

²⁶ STATISTIČKA IZVJEŠĆA 1468/2012. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011.

1-3 raz. OŠ	41	76	38	44	44	69	312	34786
%	1,3	1,8	1,2	2,5	1,4	0,7	1,2	1,0
4-7 raz. OŠ	233	415	288	153	150	413	1652	249.081
%	7,2	9,6	9,1	8,8	4,6	4,1	6,4	6,9
O.Š	1.210	1.835	1.115	685	1.546	2.557	8948	773489
%	37,5	42,5	35,3	39,6	47,6	25,5	34,8	21,3
SSS	1.336	1.585	1.349	710	1.201	5.251	11.432	1.911.815
%	41,4	36,7	42,7	41,1	37,0	52,3	44,4	52,6
VŠS	110	92	78	38	59	517	894	212.059
%	3,4	2,1	2,5	2,2	1,8	5,1	3,5	5,8
VSS	113	59	79	33	53	818	1.155	352.145
%	3,5	1,8	2,4	1,9	1,6	8,1	4,5	9,7
magisterij	3	2	2	2	2	27	38	19.327
%	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,5
doktorat	1	0	1	0	0	3	5	11.702
%	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3
nepoznato	1	7	3	0	0	72	83	5.965
%	0,0	0,2	0,1	0,0	0,0	0,7	0,3	0,2

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011.

Tablica 22. Studenti koji su diplomirali na stručnom i sveučilišnom studiju, magistri i doktori 2013. godine²⁷

Prebivalište	Ukupno			Veleučilište	Visoka škola	Stručni i sveučilišni studij i akademije	Magistri i sveučilišni specijalizanti	Doktori znanosti
	Svega	muškarci	žene					
Bošnjaci	28	12	16	4	1	23	0	0
Drenovci	20	16	14	3	1	16	0	0
Gunja	13	10	3	1	0	12	0	0
Štitar	13	4	9	0	0	13	0	0
Vrbanja	15	5	10	5	0	10	0	0
Županja	105	40	65	9	4	92	1	1
LAG Šumanovci	194	87	117	22	6	166	1	1
Republika Hrvatska	34.098	14.029	20.069					

Udjel osoba u visokoškolskom obrazovanju je na području LAG-a Šumanovci ispodprosječan u odnosu na nacionalni prosjek i nedovoljan za pokretanje snažnijih razvojnih procesa. U 2013. godine 194 osobe su završile neki oblik visokoškolskog obrazovanja, što je 6,3 visokoobrazovanih osoba na 1.000 stanovnika. To je značajno niže od prosjeka za Hrvatsku koji je u 2013. iznosio 8 visokoobrazovanih osoba na 1.000 stanovnika.

Neusklađenost tržišta rada i realnog potencijala lokalnoga gospodarstva na području LAG-a Šumanovci uzrok su odseljavanja stanovništva ovog kraja. Kako bi se povećao gospodarski

²⁷ Visoko obrazovanje u 2013., Statistička izvješća 1522/2014. Zagreb 2014., str. 49-61; 71-72; 87-88. http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2014/SI-1522.pdf

potencijal nužno je povećati snagu intelektualnog kapitala, odnosno povećati razinu znanja lokalnog stanovništva kroz poticanje obrazovanja stanovništva jer je to najizgledniji put prema otvaranju novih radnih mjesta i gospodarskom razvoju. Stoga, jedna od prioriteta aktivnosti na području LAG-a je **provedba cjeloživotnog obrazovanja na svim razinama** kako bi lokalno stanovništvo usvojilo potrebna znanja i vještine koja će doprinijeti gospodarskom, ali i društvenom razvoju ovog kraja.

1.3.3. Školstvo i kultura

Globalno gledajući, problemi koji se javljaju u školstvu se vežu za dostizanje standarda propisanih na nacionalnoj razini, pogotovo u školama sa zastarjelim opremom i/ili djeluju u prostoru koji je neadekvatan za obavljanje nastavnog programa. Još jedan od problema je i nedovoljna usklađenost obrazovnih programa s potrebama tržišta rada na razini lokalnog gospodarstva, ali i odustajanje od cjeloživotnoga učenja, koje je često praćeno ekonomskim problemima seoskog stanovništva. Ove probleme će se morati rješavati sustavno kroz suradnju svih relevantnih sudionika na svim razinama.

JLS na području LAG-a su prepoznale potrebu poticanja obrazovanja, sve JLS imaju razvijen sustav poticanja učenika i studenata kroz stipendija za srednje i visoko obrazovanje sukladno vlastitim financijskim mogućnostima, ali i sustav jednokratnih potpora za obrazovanje socijalno najugroženijih učenika i studenata kako bi se unaprijedila dostupnost obrazovanja i osobama u težem socio-ekonomskom položaju.

Osim formalnih oblika osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja na području LAG-a djeluje pučko otvoreno učilište, glazbena škola, škola stranih jezika te određenih programi treninga i obuke, a u budućnosti možemo očekivati intenziviranje svih oblika obrazovanja.

Kultura

Na području LAG-a Šumanovci postoji iznimno bogato kulturno i povijesno nasljeđe (poglavlje 1.3.4.) koje potječe iz pretpovijesnog razdoblja što dokazuju brojna arheološka nalazišta kao što je nalazište iz vučedolskog doba u Vrbanjskoj šumi. Ovo vrijedno nasljeđe predstavlja izniman gospodarski resurs kao i pretpostavku razvoja kulturno-turističke ponude, a sve sa ciljem stvaranja dodatnih prihoda i novih radnih mjesta.

Kulturno i povijesno bogatstvo s područja LAG-a čuva se u Zavičajnom muzeju Stjepan Gruber u Županji i Šumarskom muzeju u Bošnjacima, Gradskoj knjižnici u Županji i Općinskoj narodnoj knjižnici u Drenovcima.

Kako bi se riješila pokrivenost knjižnicama na području LAG-a djeluje Županijski bibliobus (u okviru bibliobusne službe Vukovarsko-srijemske županije) kao organizacijska jedinica vinkovačke knjižnice koja zadovoljava knjižničke potrebe stanovnika u njihovom mjestu boravka.

Na ukupnom području LAG-a djeluje jedna kino dvorana i to u gradu Županji koja ujedno služi kao prostor za različite manifestacije kulturno-društvenog karaktera poput kazališnih predstava i festivala. Osim ove dvorane na području LAG-a se koriste i deseci domova kulture smještenih po naseljima za različite manifestacije te promicanje kulturne i tradicijske baštine. Za promicanje i njegovanje kulturne baštine, naročito izvornog folklora, zaslužno je 15 lokalnih kulturno

umjetničkih društava, ali i tridesetak udruga za očuvanje tradicijskih vrijednosti – posebice rukotvorina.

S ciljem očuvanja i promicanja kulturne baštine osim navedenoga, održavaju se i brojne manifestacije poput Šokačkog sijela, Festivala Šokačke pisme, Festival glumca, Raspjevana Cvelferija, Županjsko ljeto, Pjesnički susreti i Odavno smo graničari stari.

Kao vrijedna kulturno-povijesna naslijeđa, potrebno je spomenuti Svetište Majke dobre nade – Šumanovci iz 14. stoljeća po kojem je i sam LAG dobio ime; nepokretne spomenike kulture – župna crkva sv. Mihovila Arhanđela u Drenovcima i župna crkva Pohoda Blažene Djevice Marije u Soljanima; brojne vrijedne crkve različitih vjeroispovijesti, kao i stara groblja; ali i vrijedno tradicijsko znanje i običaje lokalnog stanovništva.

1.3.4. Suradnja i multikulturalnost

Na području LAG-a Šumanovci razvijen je suživot većinskog hrvatskog stanovništva s pripadnicima različitih manjinskih skupina i različitih vjerskih zajednica. Prisutne su sljedeće manjine: Albanci, Bošnjaci, Crnogorci, Česi, Mađari, Makedonci, Njemci i Srbi.

Od vjerskih zajednica su prisutne sljedeće: Hrvatska katolička crkva, Srpska pravoslavna crkva, Islamska zajednica u Republici Hrvatskoj (Gunja), Rusinska vjerska zajednica (Rajevo selo).

Odnose suradnje na razini jedinica lokalne samouprave njeguje općina Bošnjaci s gradom Mali Lošinj i općinom Bistrica od Sotli iz Slovenije, zatim općina Drenovci s općinom Grossmehring iz Njemačke, te Županja s gradom Duga Resa, s gradom Ljubuški iz Bosne i Hercegovine i gradom Viljamovica iz Poljske.

Zajedničkom suradnjom Grada Županja i općina Bošnjaci, Drenovci i Vrbanja nastao je Lokalni investicijski info punkt (LIIP)²⁸ kao centralno mjesto za informiranje domaćih i stranih investitora o mogućnostima investiranja u Slavoniju, na područje navedene 4 jedinice lokalne samouprave.

Ovakvi projekti pokazuje snagu sinergije te služe kao primjer za povezivanje lokalnog stanovništva i jačanje međusobnih veza i zajedništva. Zajednička suradnja je preduvjet cjelokupnog razvoja ovog područja, što ujedno predstavlja i zajednički cilj svih sudionika ovog i sličnih projekata.

Na području LAG-a primjetan je nedostatak suradnje između javnog i civilnog sektora kad je u pitanju izvaninstitucionalno rješavanje određenih pitanja kao što su socijalne usluge i briga za okoliš. Još uvijek ne postoji svijest u lokalnim zajednicama o potrebi volontiranja posebno među mladim generacijama. Visok oblik svijesti za volontiranje i suradnju prisutan je u svim naseljima kad je u pitanju čuvanje kulturnog i povijesnog narosnog blaga, međutim treba naglasiti da su u tim aktivnosti uglavnom angažirane žene starijih generacija što su one same posebno naglašavale na radionicama za pripremu LRS.

²⁸ <http://invest-in-slavonia.lar-v.com/index.php/hr/about/o-nama>

2. SWOT ANALIZA RAZVOJNIH MOGUĆNOSTI PODRUČJA LAG-A ŠUMANOVCI

U ovoj SWOT analizi²⁹ sumirani su najvažniji strateški čimbenici vanjskog i unutarnjeg okruženja koji imaju važnost za budući razvoj područja LAG-a Šumanovci. U unutarnjem okruženju identificirane su snage i slabosti, a u vanjskom su identificirane prilike i prijetnje. Ključne elemente za izradu SWOT analize dali su sudionici radionica za izradu lokalne strategije koje su održane u svim jedinicama lokalne samouprave u LAG-u Šumanovci u razdoblju od 03. listopada 2015. do 03. veljače 2016. Na radionicama su bili zastupljeni predstavnici javnog, gospodarskog i civilnog sektora koji su u radnim skupinama promišljali snage i slabosti sadašnjeg stanja društveno-gospodarskog razvoja, ali i prilike i prijetnje koje se mogu očekivati u budućem razdoblju do 2020. godine pa i dalje.

Sudionici su bili upoznati s mogućnostima financiranja lokalnog razvoja sredstvima iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj kao i mjerama iz Programa ruralnog razvoja koje će moći koristiti LAG-ovi u provedbi lokalne razvojne strategije. Njihov doprinos razvoju SWOT analize bio je usmjeren najviše na sektor poljoprivrede, obiteljska gospodarstva, probleme nezaposlenosti i nedovoljno prilika za ostanak mladih na selu, zatim na problem niske gospodarske aktivnosti i podzastupljenost različitih uslužnih djelatnosti. Nadalje, primjetni su stavovi sudionika o nedostacima infrastrukture - od cesta pa do sveprisutnog problema septičkih jama i izostanka kanalizacijske mreže. Nadalje, većina ističe probleme niske razine suradnje, povezivanja, lošu organiziranost kako gospodarskih, tako i javnih i civilnih aktivnosti uslijed čega na području LAG-a izostaju ili tek sporadično se javljaju inicijative o udruživanju, kao i tehnološke i organizacijske inovacije. Međutim kao najveći problem navodi se problem nerazvijenosti lokalnog tržišta poljoprivrednih proizvoda i preradevina zbog čega su brojni poljoprivrednici smanjili ili pak napustili poljoprivredu kao izvor prihoda dok se u isto vrijeme u lokalnim trgovinama trgovačkih lanaca prodaju različiti poljoprivredni proizvodi i to oni proizvodi koje, ističu, mogu sami proizvesti i koji su se uvijek u njihovom kraju proizvodili. Zbog neorganiziranosti tržišta poljoprivrednih proizvoda, kojeg ističu kao glavnim razlogom, zamire poljoprivredna proizvodnja; mladi i obrazovani, ali i oni stariji zbog nezaposlenosti sve češće napuštaju ovo područje što kontinuirano pogoršava demografsku sliku ovog područja.

Sudionici radionica su dali doprinos u promišljanju svih elemenata SWOT analize, od prirodnih resursa koje drže izuzetno važnima za daljnji razvoj područja, do svih ostalih relevantnih sektora gospodarskog, javnog i civilnog života.

²⁹ Marli Gonan Božac: SWOT analiza i TOWS matrica – sličnosti i razlike. Ekonomska istraživanja, Vol. 21 No 1, ožujak 2008.

2.1. SWOT analiza

SNAGE	SLABOST
RESURSI I INFRASTRUKTURA - Odličan geoprometni položaj, blizina autoceste i graničnih prijelaza - Dobra cestovna mreža i prometna povezanost između naselja na području LAG-a - Postoji željeznički pravac Brčko-Drenovci-Vinkovci - Povoljni klimatski uvjeti-4 godišnja doba - Bogatstvo riječnih vodotoka - Bogatstvo prirodnih resursa za poljoprivredu, šumarstvo, lov i ribolov, turizam - Čist okoliš pogodan za ekološku poljoprivredu - NATURA 2000 područje, 70% površine Laga - UNESCO-ov program Čovjek i biosfera - Bogatstvo prirodnih staništa i bioraznolikosti - Bogatstvo povijesne i kulturne baštine - Dobra pokrivenost telekomunikacijskom mrežom - Izgrađena plinska mreža - Izgrađena kanalska mreža - Zadovoljavajući elektroenergetski sustav - Dobro organiziran sustav prikupljanja smeća, održavanja groblja i zelenih površina - Uređene zemljišne knjige - Lokalna razvojna strategija LAG-a kao poveznica razvojnih inicijativa i potreba - Uspostavljene veze suradnje s LAG-ovima i drugim dionicima u zemlji i inozemstvu za različite oblike suradnje i projekte	RESURSI I INFRASTRUKTURA - Nedovoljna valorizacija postojećih resursa i infrastrukture - Nedostatak strategija JLS i njihove usklađenosti - Nedovoljna strategija za prekograničnu suradnja u cilju učinkovitijeg gospodarskog korištenja prirodnih resursa i postojeće infrastrukture - Nedostatak znanja za održive gospodarske aktivnosti u zaštićenom području NATURA 2000 - Nedostatak nogostupa i nerazvrstanih cesta - Postojeća mreža nogostupa treba rekonstrukciju - Nedostatak reciklažnih dvorišta i zelenih otoka - Postojeći način zbrinjavanja otpadnih voda u ruralnim naseljima (septičke jame) je prijatna za okoliš - Nedovoljna turistička i kulturološka valorizacija zelenih tržnica - Do nekih dijelova ruralnih naselja nema asfalta do privatnih kuća - Društveni domovi, osnovne i srednje škole trebaju potpunu ili djelomičnu rekonstrukciju, te opremanje - Nedostatak igraonica za djecu - Nedostatak smještajnih kapaciteta, adekvatnih prostornih uvjeta i opreme za brigu o bolesnima i starima - Nizak udio visokoobrazovanih osoba u ruralnim naseljima
DRUŠTVENE DJELATNOSTI - Zadovoljavajuća razina socijalnih usluga, usluga u odgoju i obrazovanju, zdravstvu i socijalnoj skrbi, - Raznolikost udruga civilnog društva - Dobra pokrivenost područja osnovnoškolskim i srednjoškolskim programima - Visoka razina teritorijalne dostupnosti primarne zdravstvene zaštite - Razvijen sustav stipendiranja u JLS	DRUŠTVENE DJELATNOSTI - Nedostatak programa iz poljoprivrede u srednjoškolskom obrazovanju - Nezainteresiranost mladih za volontiranje u udrugama za očuvanje tradicijske i kulturne baštine - Neiskustvo institucija i udruga u EU projektima - Nedovoljna usklađenost obrazovnih programa u srednjim školama s potrebama gospodarstva

- Bogatstvo manifestacija i drugih kulturnih događanja i snažna tradicijska osnova prostora - Razvijena mreža socijalnih usluga - Od 2010. LAG je ključni dionik za razvoj suradnje između JLS i za informiranje i animiranje lokalnog stanovništva - Dobra suradnja javnih i privatnih dionika u radu LAG-a - Uspostavljena partnerstva	- Nedostatak stručnih kadrova u osnovnim i srednjim školama, posebno u ruralnom dijelu LAG-a - Nejednake prilike za obrazovanje posebice djece i mladih u ruralnom dijelu LAG-a zbog udaljenosti i troškova prijevoza - Nepostojanje visoko-školskog obrazovanja - Deficit stručnih kadrova u socijalnoj skrbi, - nerazvijene izvaninstitucionalna i specifična socijalna skrb i nedovoljna uključenost civilnog društva, posebno u ruralnom području - Velik udjel starog stanovništva
GOSPODARSTVO - Relativno razvijena prerađivačka industrija, opskrba el.energijom, plinom i parom te poljoprivreda, šumarstvo i lov s potencijalom rasta i razvoja - Prisutnost poduzetničkih zona i poduzetničke logistike - Strateško programiranje i usklađivanje razvojnih strategija na svim razinama Poljoprivreda i prerada polj. proizvoda - Privatno vlasništvo nad zemljom - Kvalitetno poljoprivredno zemljište, iznadprosječna zastupljenost polj.površina po stanovniku - Veliki broj poljoprivrednika, posebno OPG-a - Anketirani poljoprivrednici (78%) iskazuju spremnost za cjeloživotno učenje - Anketirani poljoprivrednici (74%) imaju pozitivna očekivanja od razvoja LAG-a - Većina anketiranih poljoprivrednika (96%) posjeduje gospodarske zgrade - Većina anketiranih poljoprivrednika (85%) iskazuje spremnost za kupovinu lokalnih proizvoda i kupovinu direktno od kupca - Većina anketiranih poljoprivrednika (66%) se izjasnilo da se planira natjecati za sredstva PRR - Većina anketiranih poljoprivrednika (65%) je iskazalo zainteresiranost za neki oblik proizvodno-kooperantskog odnosa - 96% anketiranih poljoprivrednika podržava rad udruga proizvođača - Mogućnost povećanja proizvodnje uz pomoć znanstvenih institucija	GOSPODARSTVO - Slabiji rezultati poslovanja poduzetnika u odnosu na županiju uslijed niže tehnološke opremljenosti, slabijeg potencijala radne snage, šteta kao posljedica rata, poplava i sl. - Udjel investicija i dobiti u odnosu na ostvareni prihod za LAG je niži u odnosu na županiju - Prema ostvarenom BDP V-S županija zauzima pretposljednje mjesto u RH - Nedostatak radnih mjesta - Nezaposlenost mladih Poljoprivreda i prerada polj. proizvoda - Visoka nezaposlenost članova OPG - Relativno mala poljopriv. gospodarstva - Niskodohodovna proizvodnja u poljopriv. - Neorganiziranost proizvođača - Nema nacionalne strategije poljoprivrede - Nekoordiniranost različitih sektora u polj. - Zastarjela poljoprivredna mehanizacija - Poljoprivrednici trebaju usluge mehanizacije - Visoke cijene repromaterijala - Visoki troškovi stočarske proizvodnje - Niske i uvjetovane cijene mlijeka - Nedostatak tržišta - Izostanak investicija u nove tehnologije, inovacije i razvoj - Relativno niska spremnost poljoprivrednika za prelazak u ekološku poljoprivredu - Velika udaljenost otkupljivača roba - Neuredna naplata za predane proizvode

- Bogatstvo i raznolikost tradicionalnih prehrambenih proizvoda - Dobre perspektive za ruralni turizam, lov i ribolov - Ljudski potencijali kroz suradnju LAG-a, poduzetničkih potpornih organizacija i JLS, iskustvo u EU projektima - Poduzetničke zone - Zainteresiranost mladih poljoprivrednika, visoka razina želje za ostankom u mjestu stanovanja - Vrijedni mladi i obrazovani ljudi, informatički pismeni, različitih struka - Neiskorištena radna snaga motivirana za rad - Bogatstvo udruga za očuvanje tradicije i baštine, visoka razina volontiranja, posebice žena Ruralna diversifikacija i ruralni turizam - Prisutnost različitosti zanimanja u obrazovnoj strukturi stanovništva - Tradicija obrtništva - Veliko bogatstvo prirodnih resursa, nematerijalne, povijesne i kulturne baštine za razvoj turizma - Prisutnost turističkih zajednica - Biciklistička ruta Eurovelo 6 prolazi kroz LAG - Spremnost mladih na ulaganja u nepoljoprivredne djelatnosti - Uspostavljene veze suradnje s LAG-ovima i drugim dionicima u zemlji i inozemstvu za različite oblike suradnje i projekte	- Neumreženost i nepovezanost proizvođača - Loš sustav navodnjavanja - Nedostatak financija za ulaganja - 78% anketiranih poljoprivrednika nema finalizaciju primarnih proizvoda - Nenadoknađene štete od poplava za poduzetnike i poljoprivrednike - Nedostatak ulagača i inicijativa - Nedovoljno znanja i nedovoljno organiziranih programa prekvalifikacija - Neiskorištenost gospodarskih objekata - Niska razina održavanja gospodarskih objekata i opreme - Malodušnost zbog politike prema selu - Nespremnost u pogledu znanja i financija za prelazak na dohodovnije proizvodnje - Niska motivacija i nespremnost na udruživanje iako postoji svijest o potrebi - Svega 14% mladih poljoprivrednika nositelja OPG-a, svega 4 % visokoobrazovanih - Neodržavana kanalska mreža - Neuređeni poljski putevi Ruralna diversifikacija i ruralni turizam - Nedostatak znanja za razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području - Nedostatak investicija u nepoljoprivredne aktivnosti poduzetnika - Nedovoljna turistička valorizacija kulturne i povijesne baštine, slaba suradnja dionika - Nedovoljno finansijskih sredstava za razvoj turističke infrastrukture - Nedovoljna umreženost turističkih zajednica s nositeljima gospodarskih i društvenih aktivnosti u turizmu - Mali broj smještajnih i drugih turističkih objekata i jedinica i izvanpansionih sadržaja - Nedostatna razina znanja djelatnika u turizmu - Složenost zakonskih propisa
PRILIKE	PRIJETNJE
RESURSI I INFRASTRUKTURA - mogućnosti korištenja različitih izvora financiranja za razvoj i obnovu prometne i javne komunalne infrastrukture	RESURSI I INFRASTRUKTURA - nesigurnost nasipa na rijeci Savi - gašenje željezničkog prometa

- mogućnost korištenje mjera iz PRR RH 2014.-2020. - mogućnost korištenje mjera iz PRR RH 2014.-2020. za očuvanje i zaštitu prirodne baštine i stavljanje u turističku i drugu gospodarsku namjenu - stavljanje u funkciju nekorištenog zemljišta u državnom vlasništvu - stavljanje u funkciju nekorištene imovine u javnom vlasništvu	- ukidanje pojedinih prijevoznčkih linija za građane - udaljenost od aerodroma - nedostatak znanja za iskorištavanje financijskih mogućnosti financiranje projekata - nedostatak znanja za pripremu projekata, nedostatak kvalitetno pripremljenih projekata - sporost odgovornih u procedurama natječaja za sredstva iz fondova - sporost u ishodu različitih dokumentacije potrebne za natječaje
DRUŠTVENE DJELATNOSTI - mogućnosti korištenja EU fondova za razvoj i obnovu društvene infrastrukture u kulturi, sportu, obrazovanju, socijalnoj skrbi i sl. - unapređivanje sustava cjeloživotnog učenja - usklađivanje obrazovanja s potrebama gospodarstva - mogućnosti ulaganja u socijalne usluge kroz poduzetničku infrastrukturu - mogućnosti ulaganja u turizam i usluge u ruralnom području	DRUŠTVENE DJELATNOSTI - nedostatak znanja za iskorištavanje financijskih mogućnosti - nedostatak znanja za pripremu projekata - nedostatak kvalitetno pripremljenih projekata - sporost odgovornih u procedurama natječaja za sredstva iz fondova - nedostatak sredstava za pred financiranje projekata
GOSPODARSTVO - mogućnosti korištenja EU fondova - povezivanje gospodarstva sa znanstveno-istraživačkim sektorom za poticanje razvoja temeljenog na inovacijama, znanju i načelima održivog razvoja - poticajna klima za udruživanja i razvoj klastera - poticajna klima za razvoja kreativnih industrija - mogućnosti za razvoj socijalnog poduzetništva - poticanje očuvanja tradicijskih obrta - podizanje razine poslovanja uvođenjem standarda kvalitete u poslovanju i proizvodnji - spremnost lokalnih poduzetnika na ulaganja u inovacije i nove tehnologije - blizina srpske i bosansko-hercegovačke granice za razvoj tržišta - područje LAG-a ima prirodne potencijal za korištenje obnovljivih izvora energije	GOSPODARSTVO - komplicirana zakonska regulativa - financijska preopterećenost porezima, doprinosima i raznim nametima - rast cijena energenata - jačanje trenda odljeva visokoobrazovane i stručne radne snage - daljnja depopulacija i starenje stanovništva <u>Poljoprivreda i prerada polj. proizvoda</u> - Nemogućnost praćenja standarda u proizvodnji i kontroli hrane od strane proizvođača zbog zahtjevnosti procedura i nedostatka financija - Sporost u dodjeli državnog zemljišta - Sporost u obradi natječaja za financiranje razvoja poljoprivrede - Rast uvoza poljoprivrednih proizvoda - Niske cijene poljoprivrednih proizvoda na svjetskom i europskom tržištu - Visoke cijene postupaka certificiranja - Rast cijena energenata

- dostupnost sufinanciranja s većim udjelom zbog nižeg indeksa razvijenosti - prilika Poljoprivreda i prerada polj. proizvoda - mogućnosti financiranja investicija u poljoprivredi i preradi poljoprivrednih proizvoda kroz PRR RH 2014.-2020 - poticajna klima za razvoj kratkih opskrbnih lanaca i lokalnog tržišta - spremnost poljoprivrednih proizvođača na prijelaz iz ratarstva u isplativije kulture - poticajna klima za razvoj obiteljskih gospodarstava, ekološke poljoprivrede te uzgoja autohtonih pasmina - spremnost za prijelaz na ekološku poljoprivredu iskazalo 39% ispitanika - poticanje zaštite, certificiranja i brendiranja autohtonih proizvoda - poticanje komasacija i koncesioniranja državnog zemljišta Ruralna diversifikacija i ruralni turizam - Mlađi ispitanici vide razvojne prilike za ostanak mladih na selu prije svega u udruživanju proizvođača povrća i agroturizmu - Spremnost svih dionika u LAG-u na projekte suradnje s LAG-ovima u zemlji, prekograničnom području i širem inozemstvu	- Daljnji odljev mlađeg stanovništva iz područja LAG-a Ruralna diversifikacija i ruralni turizam - komplicirani postupci ishoda izdavanja dozvola za izgradnju i registraciju poslovnih objekata - nedostatak marketinških znanja o potrebama stavljanja na tržište novih proizvoda i usluga u ruralnim područjima - nepovezanost plave i zelene Hrvatske - jačanje izbjegličke krize - pad turističke potražnje zbog ekonomskih i političkih razloga
---	---

2.2. Razvojna vizija

Područje LAG-a Šumanovci s izrazitim obilježjima poljoprivrednog kraja zahvaćeno je snažnim procesima depopulacije i starenja stanovništva. Dugotrajni procesi slabog gospodarenja doveli su poljoprivredno stanovništvo na rub egzistencije ili odustajanje od poljoprivrede i odlazak sa sela. Nazadovanje poljoprivrede negativno je utjecalo na cjelokupan gospodarski i društveni život na području LAG-a Šumanovci.

Međutim, mogućnosti financiranja ruralnog razvoja kroz Program ruralnog razvoja 2014.-2020., kao i drugi financijski instrumenti, daju novu priliku članovima i stanovnicima LAG-a Šumanovci za razvojni uzlet. Da bi se on ostvario, predstavnici LAG-a i članovi radnih skupina za izradu LRS marljivo su prionuli poslu oko izrade LRS. Posebna je pažnja dana na definiranje problema koji se trebaju riješiti primjenom ove LRS.

Glavni problemi na čemu je izgrađena zajednička razvojna vizija su: slaba gospodarska aktivnost i nekonkurentnost OPG-a; nedovoljno korištenje potencijala čistog okoliša i prirodnih ljepota; nedovoljno razvijena društvena i komunalna infrastruktura i niska razina socijalnih aktivnosti; nedovoljno razvijena suradnja kako na gospodarskom tako i na društvenom planu, što smanjuje atraktivnost života posebno za mlade generacije. Zato će se u rješavanju ovih problema posebno voditi briga o mogućnostima financiranja projekata **mladih**

poljoprivrednika i onih koji će kroz **samozapošljavanje** doprinijeti rješavanju svih problema. Kao odgovor na prepoznate probleme definirana je zajednička razvojna vizija:

LAG Šumanovci ponosno koristi poljoprivredne i šumske potencijale za održivi razvoj svog područja koje je prepoznatljivo po zdravoj hrani, visokovrijednim i kvalitetnim proizvodima i uslugama, razvijenom lokalnom tržištu, razvijenom ruralnom turizmu, te visokom stupnju organizacije, solidarnosti i suradnje.

3. CILJEVI, PRIORITETI I MJERE LRS

3.1. Ciljevi, prioriteti i mjere temeljeni na PRR 2014-2020

U kreiranju ciljeva strategije krenulo se od **4 skupine problema** – 1) slaba gospodarska aktivnost i nekonkurentnost OPG-a; 2) nedovoljno korištenje potencijala čistog okoliša i prirodnih ljepota; 3) nedovoljno razvijena društvena i komunalna infrastruktura i niska razina socijalnih aktivnosti; 4) nedovoljno razvijena suradnja kako na gospodarskom tako i na društvenom planu. Za rješavanje četiri ključna problema (skupine problema) kreirano je analogijom četiri **strateška cilja**, u okviru svakog strateškog cilja izbrane su odgovarajuće mjere i tipovi operacija sukladno Programu ruralnog razvoja 2014.-2020. koje se mogu financirati kroz LEADER mjeru 19.2, odnosno kroz provedbu ove lokalne razvojne strategije.

Izabrani specifični ciljevi ove lokalne razvojne strategije su:

SC1	Održivi razvoj konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kroz ulaganja u fizičku imovinu, povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednih proizvoda i upravljanje sustavima kvalitete
SC2	Razvoj diversifikacije gospodarskih aktivnosti u ruralnom području, očuvanje okoliša i povećanje atraktivnosti LAG područja
SC3	Razvoj društvene infrastrukture za povećanje socijalne uključenosti i kvalitete života
SC4	Horizontalnim i vertikalnim povezivanjem, suradnjom, umrežavanjem i boljom organizacijom do primjene inovacija i dobrog upravljanja svih dionika LAG-a

Ovi su ciljevi u odnosu na SMART matricu:

1. **specifični** jer jasno izražavaju područje djelovanja strategije kroz mjere i tipove operacija,
2. **mjerljivi** jer se njihovi učinci mogu mjeriti preko komplementarnih pokazatelja rezultata procjene primarnih i sekundarnih učinaka i sinergije rezultata u odnosu na određeno fokus područje,

3. **izvedivi** u operativnom i tehničkom smislu jer odražavaju potrebe u okviru rješavanja zajednički definiranih ključnih problema, potrebe su jasno izražene kroz broj projekata za svaki specifični cilj – mjeru i tip operacije,

4. **realni** su s obzirom na velik interes ciljanih skupina za sufinanciranje projekata do 2020. i s obzirom na velik broj već pripremljenih projekata za koje su osigurana sredstva i ljudi,

5. **pravovremeni, odnosno vremenski ograničeni** jer je predviđeno njihovo ostvarenje u zadanom roku provedbe ove lokalne razvojne strategije, a što je dodatno uvjetovano kriterijima financiranja u okviru PRR RH 2014.-2020, tj zadanim vremenom provedbe što će biti uvaženo u provedbi ove LRS.

Hijerarhija ciljeva određena je brojem projekata u određenom tipu operacije. Lag će putem svojih radnih tijela, napraviti dinamiku raspisivanja natječaja za pojedine mjere i tipove operacija, uvažavajući posebnu **brigu o potrebama mladih poljoprivrednika i projektima kojima se potiče samozapošljavanje i socijalno uključivanje, te će im se dati prvenstvo u tijeku objave natječaja.**

Provedbom mjera i tipova operacija u okviru navedenih specifičnih ciljeva, lokalna razvojna strategija će dati doprinos u ostvarivanju rezultata kroz primarne i sekundarne učinke u 5 od 6 prioriteta PRR (tablica 29., poglavlje 3.4.). Ukupnost specifičnih ciljeva, prioriteta i mjera Lokalne razvojne strategije LAG-a Šumanovci prikazano je u tablici 23.

Tablica 23. Strateški ciljevi, mjere i tipovi operacija u programskom razdoblju 2014.-2020. na području LAG-a Šumanovci

Strateški cilj	Mjere koje provodi LAG	TO iz PRR	Tip operacije koju provodi LAG	Mjera/ podmjera iz PRR
SC1 Održivi razvoj konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kroz ulaganja u fizičku imovinu, povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednih proizvoda i upravljanje sustavima kvalitete	M1.1 Potpora razvoju konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava	3.1.1	TO 1.1.1 Potpora za novo sudjelovanje poljoprivrednika u sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode i u sustavu ekološke poljoprivredne proizvodnje	3 / 3.1
		4.1.1	TO 1.1.2 Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava	4 / 4.1
		4.1.3	TO 1.1.3 Korištenje obnovljivih izvora energije	4 /4.1
		4.2.1	TO 1.1.4 Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima	4/4.2
		6.1.1	TO 1.1.5 Potpora mladim poljoprivrednicima	6 /6.1
		6.3.1	TO 1.1.6 Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	6 /6.3

SC2 Razvoj diversifikacije gospodarskih aktivnosti u ruralnom području, očuvanje okoliša i povećanje atraktivnosti LAG područja	M2.1. Potpora razvoju diversifikacije gospodarskih aktivnosti	6.2.1	TO 2.1.1 Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti	6/6.2
		6.4.1	TO 2.1.2 Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima	6 /6.4.
SC3 Razvoj društvene infrastrukture za povećanje socijalne uključenosti i kvalitete života	M3.1 Potpora razvoju društvene infrastrukture za povećanje socijalne uključenosti i kvalitete života na području LAG-a	7.2.2	TO 3.1.1 Ulaganja u građenje nerazvrstanih cesta	7/7.2
		7.4.1	TO 3.1.2 Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu	7/7.4
SC4 Horizontalnim i vertikalnim povezivanjem, suradnjom, umrežavanjem i boljom organizacijom do primjene inovacija i dobrog upravljanja svih dionika LAG-a	M4.1 Potpora za horizontalnu i vertikalnu suradnju u cilju razvoja lokalnih tržišta hrane i primjenu inovacija u poljoprivredi i preradi	9.1.1	TO 4.1.1 Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija	9/9.1
		16.4	TO 4.1.3 Potpora za horizontalnu i vertikalnu suradnju sudionika u lancu opskrbe za uspostavljanje i razvoj kratkih opskrbnih lanaca i lokalnih tržišta te za promicanje aktivnosti s tim u vezi	16/16.4
	M4.2 Potpora razvoju lokalne zajednice kroz primjenu CLLD načela, te razvoj suradnje i umrežavanja na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini	19.3.	TO 4.2.1 Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a	19/19.3
		19.4.	TO 4.2.2 Jačanje kapaciteta LAG-a i lokalnih dionika za provedbu LRS	19/19.4

3.2. Opis mjera, korisnika i kriterija prihvatljivosti

3.2.1. Opis mjera, doprinos fokus područjima i međusektorskim ciljevima

LRS doprinosi ostvarivanju horizontalnih ciljeva PRR kao što su **inovacije, ublažavanje klimatskih promjena i zaštita okoliša** kroz integrirani pristup odabiru projekata s naglaskom na fokus područja kojima se doprinosi ovim ciljevima; strategija doprinosu i ostvarivanju specifičnih ciljeva LEADER-a iz PRR (tablica 24.).

Tablica 24. Opis mjera koje provodi LAG i doprinosi prioritetima EPFRR

M1.1 Potpora razvoju konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava

SC1 - Održivi razvoj konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kroz ulaganja u fizičku imovinu, povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednih proizvoda i upravljanje sustavima kvalitete

Opis mjere: Sufinanciranjem projekata u okviru ove mjere potaknut će se prehrambeni sektor na ulaganja na području LAG-a kako bi se povećala konkurentnost, produktivnost i ekonomska održivost poljoprivrednih gospodarstava, te pokrenula generacijska obnova u poljoprivredi, poštujući ekološke vrijednosti i biološku raznolikost kroz potpore za produktivna ulaganja u fizičku imovinu za rekonstrukciju i modernizaciju PG-a i ulaganja u različite oblike finalizacije primarnih proizvoda; kroz potpore za korištenje obnovljivih izvora energije; kroz potpore za razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava; kroz potpore za mlade poljoprivrednike, te potpore za sudjelovanje poljoprivrednika u sustavima kvalitete i sustavu ekološke poljoprivrede, što će doprinijeti stabilnosti postojećih radnih mjesta na obiteljskim gospodarstvima te razvoju novih radnih mjesta što je posebno važno sa aspekta zadržavanja mladih ljudi za rad i život u ruralnim naseljima. Kroz potpore za mala poljoprivredna gospodarstva povećat će se socijalno uključivanje malih poljoprivrednih gospodarstava u svijet rada i tržište poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.

Tip operacije	Osobit doprinos fokus području	Neizravan doprinos fokus području	Doprinos međusektorskim ciljevima
TO 1.1.1 Potpora za novo sudjelovanje poljoprivrednika u sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode i u sustavu ekološke poljoprivredne proizvodnje (3.1.1 PRR)	3A	5D, 5E	zaštita okoliša, klimatske promjene, inovacije
TO 1.1.2 Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava (4.1.1 PRR)	2A	2B, 3A, 4B, 4C, 5A, 5B, 5D, 6A	
TO 1.1.3 Korištenje obnovljivih izvora energije (4.1.3 PRR)	5C	5B	
TO 1.1.4 Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima (4.2.1 PRR)	3A	5B, 6A	
TO 1.1.5 Potpora mladim poljoprivrednicima (6.1.1 PRR)	2B		
TO 1.1.6.) Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava (6.3.1 PRR)	2A		

M2.1 Potpora razvoju diversifikacije gospodarskih aktivnosti

SC2 Razvoj diversifikacije gospodarskih aktivnosti u ruralnom području, očuvanje okoliša i povećanje atraktivnosti LAG područja

Opis mjere: U okviru ove mjere će se kroz dva tipa operacija potaknuti stvaranje i razvoj novih gospodarskih aktivnosti u nepoljoprivrednim djelatnostima, diversifikacija će doprinijeti stvaranju novih radnih mjesta u ruralnim područjima, posebno u sektoru ruralnog turizma za što postoje kvalitetni prirodni, kulturni, infrastrukturni i drugi potencijali. Ovim tipovima ulaganja povećat će se atraktivnost ruralnog područja što će utjecati na zadržavanje mladih u ruralnim naseljima.

Tip operacije	Osobit doprinos fokus području	Neizravan doprinos fokus području	Doprinos međusektorskim ciljevima
---------------	-----------------------------------	--------------------------------------	---

TO2.1.1 Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti	6A	/	klimatske promjene, inovacije
TO2.1.2 Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima	6A	/	
M3.1 Potpora razvoju društvene infrastrukture za povećanje socijalne uključenosti i kvalitete života na području LAG-a			
SC3 Razvoj društvene infrastrukture za povećanje socijalne uključenosti i kvalitete života			
Opis mjere: Ovom će se mjerom potaknuti razvoj ruralnog gospodarstva i pomoći u izazovima koji su specifični u ruralnim sredinama kao što su gospodarski, zemljopisni i demografski uvjeti koji se odnose na udaljenost, smanjenje stanovništva, starenje, društvenu izolaciju i tržišnu strukturu kroz potpore ulaganjima koja potiču rast i promicanje ekološke i društveno-gospodarske održivosti ruralnih područja: u gradnju nerazvrstanih cesta u ruralnim područjima i ulaganja u uspostavu, poboljšanje ili širenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti.			
Tip operacije	Osobit doprinos fokus području	Neizravan doprinos fokus području	Doprinos međusektorskim ciljevima
TO3.1.1 Ulaganja u građenje nerazvrstanih cesta (7.2.2 PRR)	6B	/	zaštita okoliša i inovacije kao doprinos ublažavanju klimatskih promjena
TO3.1.2 Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu (7.4.1 PRR)	6B	/	
M4.1 Potpora za horizontalnu i vertikalnu suradnju u cilju razvoja lokalnih tržišta hrane i primjenu inovacija u poljoprivredi i preradi			
SC4 Horizontalnim i vertikalnim povezivanjem, suradnjom, umrežavanjem i boljom organizacijom razviti pretpostavke za primjenu inovacija i dobrog upravljanja svih dionika LAG-a pristupom odozdo prema gore			
Opis mjere: Operacije u okviru ove mjere potaknuti će udruživanje poljoprivrednih gospodarstva s manjom proizvodnjom u proizvođačke grupe i organizacije što će im olakšati izlazak na tržište i doprinijeti njihovoj konkurentnosti na tržištu, kao i poticanje suradnje i bolje razmjene informacija o postojećim i novim procesima, postupcima i tehnologijama u proizvodnji i preradi poljoprivrednih proizvoda, čime će se postići poboljšanje gospodarskih rezultata i povećati sudjelovanje na tržištu proizvoda sa dodanom vrijednošću. To će povećati konkurentnost i održivost poljoprivrednih gospodarstava i učvrstiti stabilnost postojećih radnih mjesta uz stvaranje novih radnih mjesta za poslove trženja i prometa poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.			
Tip operacije	Osobit doprinos fokus području	Neizravan doprinos fokus području	Doprinos međusektorskim ciljevima
TO4.1.1 Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija (9.1.1 PRR)	3A	/	klimatske promjene, zaštita okoliša, inovacije
TO4.1.3 Potpora za hor. i vert. suradnju sudionika u lancu opskrbe za uspostavljanje i razvoj kratkih opskrbenih lanaca i lokalnih tržišta te za promicanje aktivnosti s tim u vezi (16.4.1. PRR)	3A	1A, 1B i 2A	
M4.2 Potpora razvoju lokalne zajednice kroz primjenu CLLD načela, te razvoj suradnje i umrežavanja na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini			

SC4 Horizontalnim i vertikalnim povezivanjem, suradnjom, umrežavanjem i boljom organizacijom razviti pretpostavke za primjenu inovacija i dobrog upravljanja svih dionika LAG-a pristupom odozdo prema gore

Opis mjere: Operacijama u okviru ove mjere potaknut će se ruralni razvoj pod vodstvom lokalnih dionika osnaživanjem lokalne zajednice kroz potpore razvoju suradnje za razmjenu iskustava i primjera dobre prakse, prijenosa znanja, poboljšanje kapaciteta LAG-a za provedbu LRS, promociju inovacija i stvaranje mreža.

Tip operacije	Osobit doprinos fokus području	Neizravan doprinos fokus području	Doprinos međusektorskim ciljevima
TO4.2.1 Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a	6B	svim fokus područjima	klimatske promjene, zaštita okoliša, inovacije
TO4.2.2 Jačanje kapaciteta LAG-a i lokalnih dionika za provedbu LRS	6B	svim fokus područjima	

3.2.2. Korisnici i kriteriji prihvatljivosti³⁰

U sljedećoj tablici, po svakom tipu operacije prikazan je pregled ciljnih korisnika, uvjeta prihvatljivosti projekata, prihvatljivih i neprihvatljivih troškova, iznosa i intenziteta potpore, kao i pokazatelji praćenja provedbe LRS – prikazani brojem projekata i procijenjenom vrijednost isplaćenih sredstava za provedbu projekata (tablica 25).

Tablica 25. Uvjeti prihvatljivosti projekta i pokazatelji praćenja provedbe LRS

TO 1.1.1 Potpora za novo sudjelovanje poljoprivrednika u sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode i u sustavu ekološke poljoprivredne proizvodnje						
ciljni korisnici i uvjeti prihvatljivosti		Sukladno Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020 za operaciju 3.1.1				
prihvatljivi i neprihvatljivi troškovi						
najveći iznos potpore		Najviše 15.000 eura/3000 eura po godini				
postotak sufinanciranja		100%				
Pokazatelji praćenja	2014.-16.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
% alokacije od ukupnih sredstava sufinanciranja 19.2	/	/	/	/	3,18	3,18
isplaćena sredstva u eurima	/	/	/	/	22.163	22.163
broj sufinanciranih projekata	/	/	/	/	2	2
doprinos prioritetu	Ovaj tip operacije izravno će doprinijeti ostvarivanju prioriteta 3 kroz poboljšanje konkurentnosti primarnih proizvođača njihovom boljom integracijom u poljoprivredno-prehrambeni lanac putem programa kvalitete, a neizravno će doprinijeti prioritetu 5 kroz zajednička ulaganja u bolje tehnologije ostvariti pomake prema gospodarstvu s niskom razinom ugljika.					
TO 1.1.2 Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava						
ciljni korisnici i uvjeti prihvatljivosti		Sukladno Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020 za operaciju 4.1.1				
prihvatljivi i neprihvatljivi troškovi						
najmanji i najveći iznos potpore		5.000 – 60.000 eura				
intenzitet potpore		50%				
Pokazatelji praćenja	2014.-16.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
% alokacije od ukupnih sredstava sufinanciranja 19.2	/	/	26,12	/	/	26,12
isplaćena sredstva u eurima	/	/	181.811	/		181.811

³⁰ Detaljan opis ciljanih korisnika, uvjeta prihvatljivosti te prihvatljivih i neprihvatljivih troškova u Dodatku VII.

broj sufinanciranih projekata	/	/	10	/	/	10
doprinos prioritetu	Ovaj tip operacije izravno će doprinijeti prioritetu 2, kroz ulaganja u novu opremu, u nove i inovativne tehnologije, rekonstrukciju i modernizaciji farmi, uglavnom doprinosi fokus području 2A, a može značajno doprinijeti fokus području 2B, 3A, 4B, 4C, 5A, 5B, 5D i 6A.					
TO 1.1.3 Korištenje obnovljivih izvora energije						
ciljni korisnici i uvjeti prihvatljivosti	Sukladno Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020 za operaciju 4.1.3					
prihvatljivi i neprihvatljivi troškovi						
najmanji i najveći iznos potpore	5.000 – 50.000 eura					
intenzitet potpore	50%					
Pokazatelji praćenja	2014.-16.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
% alokacije od ukupnih sredstava sufinanciranja 19.2	/	/	/	/	1,06	1,06
isplaćena sredstva u eurima	/		/	/	7.388	7.388
broj sufinanciranih projekata	/		/	/	1	1
doprinos prioritetu	Ovaj tip operacije ulaganjima u izgradnju objekata za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora doprinosi povećanju učinkovitog korištenja energije, te doprinosi povećanju neovisnosti farmi o energentima – ovaj tip operacije doprinosi prioritetu 5, izravno doprinosi fokus području 5C, a neizravno fokus području 5B					
TO 1.1.4 Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima						
ciljni korisnici i uvjeti prihvatljivosti	Sukladno Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020 za operaciju 4.2.1					
prihvatljivi i neprihvatljivi troškovi						
najmanji i najveći iznos potpore	10.000 – 50.000 eura					
intenzitet potpore	50%					
Pokazatelji praćenja	2014.-16.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
% alokacije od ukupnih sredstava sufinanciranja 19.2	/	/	5,31	/	/	5,31
isplaćena sredstva u eurima	/	/	36.939	/	/	36.939
broj sufinanciranih projekata	/	/	2	/	/	2
doprinos prioritetu	Ulaganjem u izgradnju novih i modernizaciju postojećih kapaciteta za preradu poljoprivrednih proizvoda, ovaj tip operacije modernizacijom postupka prerade i integracijom poljoprivrednika u poljoprivredno-prehrambeni lanac doprinijet će prioritetu 3, fokus područje 3A, i neizravno prioritetu 5 i 6.					
TO 1.1.5 Potpora mladim poljoprivrednicima						
ciljni korisnici i uvjeti prihvatljivosti	Sukladno Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020 za operaciju 6.1.1					
prihvatljivi i neprihvatljivi troškovi						
iznos potpore	50.000eura					
intenzitet potpore	100%					
Pokazatelji praćenja	2014.-16.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
% alokacije od ukupnih sredstava sufinanciranja 19.2	/	/	7,18	/	/	7,18
isplaćena sredstva u eurima	/	/	50,000	/	/	50.000
broj sufinanciranih projekata	/	/	1	/	/	1
doprinos prioritetu	Ova operacija doprinosi prioritetu 2, fokus području 2B kroz investicije u poljoprivredna gospodarstva mladih poljoprivrednika za generacijsku obnovu kojom će se doprinijeti održivom razvoju i					

	osigurati ukupno povećanje društvene i ekonomske vitalnosti ruralnih područja.					
TO 1.1.6. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava						
ciljni korisnici i uvjeti prihvatljivosti		Sukladno Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020 za operaciju 6.3.1				
prihvatljivi i neprihvatljivi troškovi						
iznos potpore		15.000 eura				
intenzitet potpore		100%				
Pokazatelji praćenja	2014.-16.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
% alokacije od ukupnih sredstava sufinanciranja 19.2	/	/	12,93	/	/	12,93
isplaćena sredstva u eurima	/	/	90.000	/	/	90.000
broj sufinanciranih projekata	/	/	6	/	/	6
doprinosu prioritetu	Ulaganjima u mala poljoprivredna gospodarstva koja su orijentirana na tržište ovaj tip operacije doprinijet će prioritetu 2, fokus području 2A. Ulaganja se odnose na restrukturiranje i povećanje dodane vrijednosti proizvodnje.					
TO 2.1.1 Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti						
ciljni korisnici i uvjeti prihvatljivosti		Sukladno Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020 za operaciju 6.2.1				
prihvatljivi i neprihvatljivi troškovi						
iznos potpore		50.000 eura				
intenzitet potpore		100%				
Pokazatelji praćenja	2014.-16.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
% alokacije od ukupnih sredstava sufinanciranja 19.2	/			7,18		7,18
isplaćena sredstva u eurima	/			50.000		50.000
broj sufinanciranih projekata	/			1		1
doprinosu prioritetu	Ulaganjima u ovom tipu operacije stvorit će se uvjeti za dodatno zapošljavanje na gospodarstvu u nepoljoprivrednim djelatnostima i uslugama, a što će doprinijeti ostvarivanju prioriteta 6, fokus području 6A.					
TO 2.1.2 Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima						
ciljni korisnici i uvjeti prihvatljivosti		Sukladno Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020 za operaciju 6.4.1				
prihvatljivi i neprihvatljivi troškovi						
najmanji i najveći iznos potpore		3.500 – 50.000 eura				
intenzitet potpore		70%				
Pokazatelji praćenja	2014.-16.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
% alokacije od ukupnih sredstava sufinanciranja 19.2	/	/	/	2,54	1.70	4,24
isplaćena sredstva u eurima	/	/	/	17.731	11.820	29.551
broj sufinanciranih projekata	/	/	/	3	2	5
doprinosu prioritetu	Ovaj tip operacije će omogućiti ulaganja u razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti, održavanje i stvaranje novih radnih mjesta i povećanje prihoda gospodarskih subjekata, a time doprinosi prioritetu 6, fokus području 6A.					
TO3.1.1 Ulaganja u građenje nerazvrstanih cesta						
ciljni korisnici i uvjeti prihvatljivosti		Sukladno Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020 za operaciju 7.2.2.				
prihvatljivi i neprihvatljivi troškovi						
najmanji i najveći iznos potpore		30.000 – 100.000 eura				
intenzitet potpore		100%				

Pokazatelji praćenja	2014.-16.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
% alokacije od ukupnih sredstava sufinanciranja 19.2	/				4,32	4,32
isplaćena sredstva u eurima	/				30.084	30.084
broj sufinanciranih projekata	/				1	1
doprinos prioritetu	Ulaganjima u nerazvrstane ceste doprinijet će se prioritetu 6, fokus području 6B – poticanje lokalnog razvoja u ruralnim područjima					
TO3.1.2 Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu						
ciljni korisnici i uvjeti prihvatljivosti		Sukladno Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020 za operaciju 7.4.1				
prihvatljivi i neprihvatljivi troškovi						
najmanji i najveći iznos potpore						
intenzitet potpore		15.000 - 50.000 eura /sukladno PRR/M07				
		80-100%				
Pokazatelji praćenja	2014.-16.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
% alokacije od ukupnih sredstava sufinanciranja 19.2	/	/	7,53	5,02	/	12,55
isplaćena sredstva u eurima	/	/	52.438	34.959	/	87.397
broj sufinanciranih projekata	/	/	3	2	/	5
doprinos prioritetu	U ovom tipu operacije davat će se potpore ulaganjima u osnivanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturu, te pripadajuću infrastrukturu. To će doprinijeti ostvarivanju prioriteta 6, fokus područje 6B - poticanje lokalnog razvoja u ruralnim područjima.					
TO4.1.1 Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija (9.1.1 PRR)						
ciljni korisnici i uvjeti prihvatljivosti		Sukladno Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020 za operaciju 9.1.1				
prihvatljivi i neprihvatljivi troškovi						
najmanji i najveći iznos potpore						
intenzitet potpore		10% VUGP, do 50.000 eura/god.				
		N/A				
Pokazatelji praćenja	2014.-16.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
% alokacije od ukupnih sredstava sufinanciranja 19.2	/	/	/	/	5,31	5,31
isplaćena sredstva u eurima	/	/	/	/	36.939	36.939
broj sufinanciranih projekata	/	/	/	/	2	2
doprinos prioritetu	Poptore u ovom tipu operacije se odnose na osnivanje i rad proizvođačkih grupa i organizacija za lakši izlazak na tržište, bolju kvalitetu proizvoda i konkurentnost na tržištu. Doprinosi prioritetu 3, fokus području 3A					
TO4.1.3 Potpora za horizontalnu i vertikalnu suradnju sudionika u lancu opskrbe za uspostavljanje i razvoj kratkih opskrbnih lanaca i lokalnih tržišta te za promicanje aktivnosti s tim u vezi						
ciljni korisnici i uvjeti prihvatljivosti		Sukladno Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020 za operaciju 16.4.1.				
prihvatljivi i neprihvatljivi troškovi						
najmanji i najveći iznos potpore						
intenzitet potpore		10.000 – 50.000 eura				
		50%				
Pokazatelji praćenja	2014.-16.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
% alokacije od ukupnih sredstava sufinanciranja 19.2	/	/	/	5,31	5,30	10,61
isplaćena sredstva u eurima	/	/	/	36.966	36.912	73.878
broj sufinanciranih projekata	/	/	/	3	3	6

doprinos prioritetu		Ulaganja u ovom tipu operacije će omogućiti poljoprivrednicima prodaju na lokalnom tržištu kroz razvoj intenzivnije komunikacije između proizvođača i potrošača i stvoriti dugoročno sklonost na kupnju lokalnih proizvoda. Operacija doprinosi prioritetu 3 integracijom poljoprivrednika u poljoprivredno-prehrambeni lanac doprinijet će prioritetu, fokus području 3a, i neizravno 1A, 1B i 2A.				
TO4.2.1 Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a						
ciljni korisnici i uvjeti prihvatljivosti		Sukladno Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020 za podmjeru 19.3				
prihvatljivi i neprihvatljivi troškovi						
najmanji i najveći iznos potpore		do 100.000 eura				
intenzitet potpore		100% ukupnih prihvatljivih troškova, najviše do 100% po odabranom LAG-u				
Pokazatelji praćenja	2014.-16.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
% od alokacije za podmjeru 19.3 (iznos se računa kao 5% od iznosa za podmjeru 19.2)	/	/	/	50	50	100
isplaćena sredstva u eurima	/	/	/	17.404	17.404	34.808
broj sufinanciranih projekata	/	/	/	1	1	2
doprinos prioritetu	Ovaj tip operacije će doprinijeti prioritetu 6, kroz potpore za pripremu i sudjelovanje LAG-a u projektima međuteritorijalne i transnacionalne suradnje, fokus područje 6B – poticanje lokalnog razvoja u ruralnim područjima. Ciljevi suradnje su razmjena iskustava i primjera dobre prakse, prijenosa znanja, razvijanja kapaciteta LAG-a i stvaranje mreža.					
TO4.2.2 Jačanje kapaciteta LAG-a i lokalnih dionika za provedbu LRS						
ciljni korisnici i uvjeti prihvatljivosti		Sukladno Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020 za podmjeru 19.4				
prihvatljivi i neprihvatljivi troškovi						
najmanji i najveći iznos potpore		/				
intenzitet potpore		do 100%				
Pokazatelji praćenja	2014.-16.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
% od alokacije za podmjeru 19.4 (25 % zbroja = iznos za podmjeru 19.2 + iznos za podmjeru 19.3)	/	25	25	25	25	100
isplaćena sredstva u eurima	/	45.685	45.685	45.685	45.684	182.739
broj animacijskih aktivnosti	/	7	7	7	7	28
Broj sudionika na animacijskim aktivnostima LAG-a		140	140	140	140	560
doprinos prioritetu	Ovaj tip operacije doprinosi prioritetu 6, posebno 6B - poticanje lokalnog razvoja u ruralnim područjima, a kroz različite aktivnosti animacije u okviru ove mjere doprinosi prioritetu 1 – poticanje prijenosa znanja i inovacijapoljoprivredi, šumarstvu i ruralnom području.					

3.3. Opis odabira projekata na nivou LAG-a

Odabir projekata izvodit će se sukladno **Postupku odabira projekata na LAG razini** ³¹ u koji će biti uključene osobe koje dobro poznaju lokalne potrebe i mogu razumjeti „širu sliku” u smislu integriranog razvoja područja, a po potrebi će biti uključeni stručnjaci ako je potrebno specifično znanje za neka pitanja. LAG će osigurati transparentnost selekcijskog postupka i izbjegavanje sukoba interesa prema Uredbi (EU) br. 1303/2013, članak 34. koje je detaljno opisano internim aktom LAG-a. Nakon odabira projekata, Ocjenjivački odbor podnosi izvješće te rang listu projekata daje Upravnom odboru LAG-a na usvajanje. Najmanje 51% članova Upravnog odbora LAG-a mora odobriti projekt (*op. a. moguće je da je redovni član UO izuzet od glasanja ako je u potencijalnom sukobu interesa, pa se izuzima iz istog, što se bilježi zapisnikom za sastanka*). Sve osobe koje sudjeluju u postupku odabira projektata moraju potpisati izjavu o nepristranosti i povjerljivosti (izbjegavanju sukoba interesa).

Prije raspisivanja natječaja LAG će donijeti u smislu internih dokumenata:

- ✓ Odluku kojom će definirati natječajne procedure, uključujući upravljanje savjetovanjima, podnošenjem i obradom prijava, te rad Povjerenstva. Natječaji će biti otvoreni 45 dana, a 15 dana po otvaranju natječaja bit će vrijeme za postavljanje pitanja za prijavitelje. Vrijeme za obradu projekata i objavu rezultata definira se na 3 mjeseca, s mogućnošću produženja uz pravovremeno obavješćivanje javnosti.
 - ✓ Odluku o formiranju Ocjenjivačkog odbora s Poslovnikom rada, te pravilima izuzeća članova ocjenjivačkog odbora iz selekcijskog postupka;
 - ✓ Odluka o kriterijima za odabir projekata i pravilima o načinu rangiranja prijava;
 - ✓ Odluka kojom se propisuje način obvezatnog čuvanja svih dokumenata vezanih uz prijave projekata, obradu i odabir;
 - ✓ Vodič sa smjernicama za podnositelje prijava, npr. pravila za natječaje, dnevnički dobrovoljnog rada/volontiranja, pravila za označavanje ulaganja logotipima LEADER, itd.
- Kriteriji za odabir projekata prijavljenih na natječaje koje će raspisivati LAG u okviru provedbe LRS bit će sastavni dio natječajne procedure, razrađeni su za svaki tip operacije.

Broj svih projekata koji će se sufinancirati kroz provedbu lokalne razvojne strategije LAG-a Šumanovci raspoređen je po godinama, kako je vidljivo iz prikaza na tablici 30.

Broj projekata i raspored po godinama, po ciljevima, mjerama i tipovima operacija u ovoj LRS načinjen je prema iskazanom interesu dionika i članova LAG-a koji su dostavili svoje projektne ideje a koje su uvrštene u bazu projektnih ideja (dodatak III.).

Provedba projekata će teći po načelu n+3 što znači da će se projekti ugovarati do konca 2020., a njihova provedba će teći do konca 2023. Očekivanja su da će se sva odobrena sredstva iskoristiti u vremenu provedbe odnosno isplatiti korisnicima za provedene projekte.

Procjena ukupno odobrenih sredstava (ukupno isplaćenih) je načinjena temeljem kriterija Pravilnika za provedbu mjere 19.2. na bazi od 39 boda i očekivane vrijednosti obračunskog boda u iznosu 17.000 eura.

Postupak odabira projekata će se provoditi kroz više koraka:

1. Definiranje općih uvjeta natječaja za prijavitelje sukladno definiranim kriterijima u LRS
2. Priprema natječajne dokumentacije za objavu javnog poziva

³¹ Pravilnik o postupku i kriterijima odabira projekata na LAG razini u Dodatku VIII.

3. Objava natječaja
4. Zaprimanje, ocjenjivanje i odabir projekata
5. Prijava u daljnji postupak provjere APPRRR-u

3.4. Dodjeljivanje potpore višeg intenziteta

LAG može dodijeliti najviše 20% veći intenzitet javne potpore od one propisane za određene projekte u Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu Program) pa do najvišeg iznosa definiranog Prilogom II. Uredbe (EU) br. 1305/2013 Europskog parlamenta i Vijeća ili gdje je primjenjivo, pravilima o državnoj potpori. Pri odlučivanju o intenzitetu potpore za određeni projekt, LAG mora voditi računa koje operacije su prihvatljive za navedenu vrstu potpore. Projektni prijedlozi koji se kandidiraju za dobivanje potpore moraju odgovarati potrebama LAG-a koje su navedene u Strategiji kroz definirane mjere i operacije. Kako bi se dodijelila potpora višeg intenziteta projektni prijedlozi namijenjeni ovoj vrsti potpore morat će ispuniti sve uvjete i kriterije propisane tablicom unutar internog pravilnika. Sukladno potrebama LAG-a, smatra se da bi u kategoriju dodjeljivanja potpore višeg intenziteta ulazili samo oni projekti koji se odnose na sljedeće operacije, i to:

povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima, razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima te poticanje ulaganja u osnivanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, te inovativan karakter projekta na lokalnom nivou.

3.5. Projekti suradnje: opis tema i način odabira³²

LAG Šumanovci će provoditi dva tipa projekata suradnje:

1. Projekti suradnje s lokalnim akcijskim grupama i sličnim organizacijama s područja Republike Hrvatske
2. Projekti suradnje s lokalnim akcijskim grupama i sličnim organizacijama iz drugih zemalja EU iz ruralnim ili urbanim područjima, te sličnim organizacijama iz ruralnih područja zemalja izvan EU.

Teme na kojima će se temeljiti suradnja usko su vezane za **probleme zapošljavanja mladih i uključivanje većeg broja** stanovnika ruralnog područja u poljoprivredu i diversificiranu ruralnu ekonomiju kroz podizanje razine konkurentnosti u poljoprivredi i preradi poljoprivrednih proizvoda, kroz razvoj ruralnog turizma i razvoj gospodarskih i socijalnih usluga u selu, kroz ulaganja u očuvanje okoliša i unaprjeđenje kvalitete života u ruralnom području, te kroz razvoj kratkih lanaca opskrbe.

Ove su teme izabrane u skladu s definiranim ključnim problemima razvoja područja LAG-a Šumanovci koji su proizašli iz analize stanja i SWOT analize prikazane u ovoj strategiji.

Projektima suradnje provodit će se animacijske, edukacijske i druge aktivnosti kojima će se doprinijeti razvoju ljudskih kapaciteta i kapaciteta za upravljanje razvojem čime će se osnažiti LAG za inovativne pristupe rješavanju problema. LAG Šumanovci će provesti 2 projekta suradnje s partnerima u Republici Hrvatskoj i na međunarodnoj razini.

Odluke o sudjelovanju LAG-a u projektima suradnje donijet će Skupština na prijedlog Upravnog odbora koji će biti zadužen za pripremu, prijavu, provedbu i izvješćivanje projekata suradnje. U okviru pripreme projekata suradnje Upravni odbor LAG-a će s partnerima potpisati partnerski sporazum u kojem će se jasno definirati zadatci svakog partnera.

³² Pravilnik o postupku i kriterijima odabira projekata na LAG razini, poglavlje 6, u Dodatku VIII.

3.6. Usklađenost s nadređenim strateškim dokumentima

Lokalna razvojna strategija LAG-a Šumanovci 2014.-2020. usklađena je s Razvojnou strategijom Vukovarsko-srijemske županije, kao temeljnim razvojnim dokumentom za područje cijele Županije s kojom će LRS doprinositi ostvarivanju razvojnih ciljeva za područje LAG-a Šumanovci, a time i županijskih razvojnih ciljeva (tablica 26).

Tablica 26. Usklađenost LRS s razvojnom strategijom Vukovarsko-srijemske županije

Strateški ciljevi Lokalne strategije razvoja LAG-a Šumanovci 2014.-2020.	Strateški ciljevi Razvojne strategije Vukovarsko - srijemske županije 2011.-2013.
SC1 Održivi razvoj konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kroz ulaganja u fizičku imovinu, povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednih proizvoda i upravljanje sustavima kvalitete	Konkurentno gospodarstvo
SC2 Razvoj diversifikacije gospodarskih aktivnosti u ruralnom području, očuvanje okoliša i povećanje atraktivnosti LAG područja	Konkurentno gospodarstvo
SC3 Razvoj društvene infrastrukture za povećanje socijalne uključenosti i kvalitete života	Moderna infrastruktura i očuvani okoliš Unaprjeđenje kvalitete života
SC4 Horizontalnim i vertikalnim povezivanjem, suradnjom, umrežavanjem i boljom organizacijom do primjene inovacija i dobrog upravljanja svih dionika LAG-a	Razvoj ljudskih potencijala i kapaciteta za upravljanje razvojem

Lokalna razvojna strategija LAG-a Šumanovci 2014.-2020. usklađena je s nacionalnom i EU razinom prioriteta osi ruralnog razvoja 2014.-2020. Svi ciljevi, mjere i tipovi operacija su izabrani konsenzusom različitih i brojnih dionika po mjeri potreba stanovništva LAG-a, a u skladu s načelima LEADER-a.

Zajednička poljoprivredna politika financirana kroz Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR, engl. EAFRD), ima 3 prioriteta cilja: **poticanje konkurentnost poljoprivrede, održivo upravljanje prirodnim resursima i klimatskim promjenama i uravnotežen teritorijalni razvoj ruralnih područja, uključujući stvaranje i očuvanje radnih mjesta** čemu LRS-a LAG-a Šumanovci zasigurno doprinosi svojom provedbom jer su ciljevi LRS LAG-a Šumanovci usklađeni sa sva 3 cilja Programa ruralnog razvoja RH 2014.-2020. Štoviše, LRS je značajno povezana s 5 od 6 prioriteta PRR-a RH 2014.-2020. To su prioriteta 1, 2, 3, 5, i 6, a neposredno s prioriteta 4. kako slijedi u tablici 27.

Tablica 27. Prioriteti programa ruralnog razvoja i doprinos lokalne strategije

Prioriteti programa ruralnog razvoja
P1: Promicanje znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima
P2: Jačanje isplativosti poljoprivrednoga gospodarstva i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede u svim regijama te promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija i održivog upravljanja šumama
P3: Promicanje organizacije lanca opskrbe hranom, uključujući preradu i plasiranje poljoprivrednih proizvoda na tržište, dobrobit životinja te upravljanje rizikom u poljoprivredi
P4: Obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava povezanih s poljoprivredom i šumarstvom
P5: Promicanje učinkovitosti resursa te poticanje pomaka prema gospodarstvu s niskom razinom ugljika otpornom na klimatske promjene u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru
P6: Promicanje društvene uključenosti, suzbijanja siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima

3.7. Inovativnost i integrativan učinak LRS

Za pripremi ove strategije animirane su lokalne zajednice u okviru svih jedinica lokalne samouprave LAG područja. Sudionici radionica i svi koji su putem različitih komunikacijskih kanala doprinijeli razvoju i izradi Strategije predstavnici su javnog, civilnog i poslovnog sektora. Raznolikost i brojnost sudionika doprinijela je razvoju široke palete različitih pogleda na razvojna pitanja i prioritete što se u konačnici vidi i kroz velik broj prijavljenih projektnih ideja. Zrelost lokalnih zajednica da razvojno promišljaju budućnost svoga kraja rezultirala je definiranjem ciljeva, mjera i tipova operacija kojima se doprinosi ostvarivanju rezultata u okviru 5 od 6 prioriteta PRR i svim međusektorskim ciljevima PRR – inovacije, okoliš i prilagodba i ublažavanje klimatskim promjenama, po čemu navedeni međusektorski ciljevi postaju horizontalna pitanja ove strategije.

Inovacije u gospodarstvu, inovacije u socijalnim i gospodarskim uslugama kroz umrežavanje i suradnju te inovacije u upravljačkim modelima ključni su elementi razvojnih procesa koje se želi animirati i razvijati sufinanciranjem projekata u okviru provedbe ove Strategije.

Ulaganja u ublažavanje klimatskih promjena i druga ulaganja u okoliš osim izravnih učinaka imat će dodatni učinak na povećanje atraktivnost područja za različite oblike ruralnog turizma, te podizanje kvalitete života u ruralnom području. Zaštita okoliša poseban je izazov za stanovnike LAG-a Šumanovci zbog visokovrijednog NATURA područja Spačvanske šume koje svojim prirodnim potencijalima može potaknuti inovativne i integrativne ljudske aktivnosti na području LAG-a Šumanovci uz pretpostavku izgradnje turističke infrastrukture kao što su poučne staze, biciklističke staze, izletišta i sl.

4. AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LOKALNE RAZVOJNE STRATEGIJE

4.1. Detaljan akcijski plan provedbe po godinama

U sljedećoj tablici prikazan je detaljan akcijski plan provedbe po godinama, s procijenjenim brojem projekata u programskom razdoblju 2014.-2020., procjena je napravljena u skladu s prijavljenim projektima koji su evidentirani u bazi projektnih ideja (Dodatak III.).

Tablica 28. Akcijski plan provedbe Lokalne razvojne strategije LAG-a Šumanovci, broj projekata i raspored po godinama u svakom tipu operacije

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ukupno projekata
Ukupno projekata za sve ciljeve i mjere								44
SC1								22
M1.1								22
TO 1.1.1							2	2
TO 1.1.2					10			10
TO 1.1.3							1	1
TO 1.1.4					2			2
TO 1.1.5					1			1
TO 1.1.6					6			6
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ukupno projekata
SC2								6
M2.1								6
TO 2.1.1.						1		1
TO 2.1.2						3	2	5
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ukupno projekata
SC3								6
M3.1								6
TO 3.1.1							1	1
TO 3.1.2					3	2		5
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ukupno projekata
SC4								10
M4.1								8
TO 4.1.1							2	2
TO 4.1.3						3	3	6
M4.2								2
TO 4.2.1					1	1		2
TO 4.2.2								

5. NAČIN PRAĆENJA I OCJENA PROVEDBE LRS

U ovoj strategiji definirane su **4 skupine problema i četiri strateška cilja za njihovo rješavanje**. U okviru svakog strateškog cilja izabrane su odgovarajuće mjere i tipovi operacija sukladno Programu ruralnog razvoja 2014.-2020.

Kako bi se mogao pratiti doprinos u ostvarivanju ciljeva kroz rezultate provedenih projekata, neophodno je jasno definirati izlazne rezultate aktivnosti kao i pokazatelje mjerljivosti izlaznih rezultata. Nadalje, neophodno je definirati jasan plan evaluacije.

5.1. Opis praćenja provedbe i ocjena doprinosa strategije

Lokalna razvojna strategija LAG-a Šumanovci će doprinijeti ostvarivanju ciljeva koji će se doprinijeti u 5 od 6 prioriteta PRR RH 2014.-2020 (prikaz u tablici 26., Poglavlje 3.2.1). U svrhu praćenja i evaluacije provedbe definirana su radna tijela LAG-a s razinama odgovornosti, sadržajem praćenja, vremenskim rokovima, razdobljima izvješćivanja, tijelom koje odobrava izvješće i svrhom izvješćivanja kako je prikazano u tablici 29.

Odgovorno tijelo za praćenje i ocjenu doprinosa strategije je **Odbor za praćenje i ocjenu doprinosa LRS** koje će biti potvrđeno prije početka provedbe LRS.

Tablica 29. Organizacija praćenja i ocjene provedbe strategije

	Praćenje strategije	Evaluacija strategije
Organizator i odgovorno tijelo	Odbor za praćenje i ocjenu doprinosa LRS	Odbor za praćenje i ocjenu doprinosa LRS
Izvršitelji	Osoblje LAG-a (LAG Administrator)	Osoblje LAG-a (LAG Administrator) i vanjski stručnjaci
Sadržaj praćenja	• Uporaba proračuna • Statistika prijava projekata • Doprinos projekta ciljevima i pokazateljima strategije • Aktivnosti animacije LAG-a i projekti suradnje • Doprinos ciljevima Programa	• Godišnja izvješća o praćenju • Rezultati i učinci provedenih projekata i ostalo prema planu evaluacije
Vremenski raspored	Stalno	2 puta tijekom cijelog razdoblja
Razdoblje izvješćivanja	Godišnje	3 godine
Tijelo koje odobrava izvješće	Upravni odbor	Skupština
Svrha izvješća	Priprema godišnjeg plana provedbe strategije Poboljšanja mehanizama provedbe	Revizija strategije

Radi praćenja provedbe definirani su rezultati/pokazatelji za praćenje sukladno CMS/CMF pokazateljima. U sljedećoj tablici prikazani su na razini ciljeva.

Tablica 30. Pokazatelji praćenja provedbe LRS za projekte financirane u okviru podmjere 19.2³³

Strateški cilj 1	<i>Održivi razvoj konkurentnih poljoprivrednih gospodarstava kroz ulaganja u fizičku imovinu, povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednih proizvoda i upravljanje sustavima kvalitete</i>	
Očekivani rezultati	• Restrukturirano i modernizirano 10 poljoprivrednih gospodarstava (PG) • 1 PG-uveo sustave obnovljivih izvora energije • 2 postojećih ili novih PG-a modernizirala ili uvela novu tehnologiju za preradu poljoprivrednih proizvoda • Opremljen i moderniziran 1 OPG-a mladog poljoprivrednika. • 2 poljoprivredna gospodarstva uvela nove sustave kvalitete	
Mjerljivi pokazatelji rezultata/naziv pokazatelja <i>CMES/CMEF</i>		
Ukupna isplaćena sredstva (EUR) iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020 (javni rashodi)	Ukupan broj sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020	Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020
388.301	22	5
Strateški cilj 2	<i>Razvoj diversifikacije gospodarskih aktivnosti u ruralnom području, očuvanje okoliša i povećanje atraktivnosti LAG područja</i>	
Očekivani rezultati	• 1 OPG pokrenulo nepoljoprivrednu djelatnost • Dodatno razvijeno 5 nepoljoprivrednih djelatnosti	
Mjerljivi pokazatelji rezultata/naziv pokazatelja <i>CMES/CMEF</i>		
Ukupna isplaćena sredstva (EUR) iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020 (javni rashodi)	Ukupan broj sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020	Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020
79.551	6	2
Strateški cilj 3	<i>Razvoj društvene infrastrukture za povećanje socijalne uključenosti i kvalitete života</i>	
Očekivani rezultati	• Izgrađena jedna nerazvrstana cesta • Provedeno 5 projekata za poboljšanje i proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo (sukladno 7.4.1)	
Mjerljivi pokazatelji rezultata/naziv pokazatelja <i>CMES/CMEF</i>		
Ukupna isplaćena sredstva (EUR) iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020 (javni rashodi)	Ukupan broj sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020	Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020
117.481	6	1
Strateški cilj 4 M 4.1	<i>Horizontalnim i vertikalnim povezivanjem, suradnjom, umrežavanjem i boljom organizacijom razviti pretpostavke za primjenu inovacija i dobrog upravljanja svih dionika LAG-a pristupom odozdo prema gore</i>	
Očekivani rezultati	• Provedeno 2 projekta za uspostavu proizvođačkih grupa i organizacija • Provedeno 6 projekata za razvoj lokalnog tržišta	
Mjerljivi pokazatelji rezultata/naziv pokazatelja <i>CMES/CMEF</i>		

³³ Promjene u planiranim indikatorima provedene su radi kašnjenja provedbe LRS, te usklađenja s Pravilnikom za provedbu Mjere 19 (NN 96/2017) i Ugovorenim financijskim alokacijama za provedbu LRS.

Ukupna isplaćena sredstva (EUR) iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020 (javni rashodi)	Ukupan broj sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020	Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020
110.817	8	1

Strateški cilj 4 M 4.2 CLLD/LEADER	Horizontalnim i vertikalnim povezivanjem, suradnjom, umrežavanjem i boljom organizacijom razviti pretpostavke za primjenu inovacija i dobrog upravljanja svih dionika LAG-a pristupom odozdo prema gore	
Očekivani rezultati	• Provedeno 2 projekta suradnje • Provedeno 28 animacijskih aktivnosti s 560 sudionika animacijskih aktivnosti •	
Mjerljivi pokazatelji rezultata/naziv pokazatelja CMES/CMEF		
Ukupna isplaćena sredstva (EUR) iz podmjere 19.3 PRR 2014-2020 (javni rashodi)	Ukupan broj sufinanciranih projekata iz podmjere 19.3 PRR 2014-2020	Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata iz podmjere 19.3 PRR 2014-2020
34.808	2	1
Ukupna isplaćena sredstva (EUR) iz podmjere 19.4 PRR 2014-2020 (javni rashodi)	Ukupan broj sufinanciranih projekata iz podmjere 19.4 PRR 2014-2020	Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata iz podmjere 19.4 PRR 2014-2020
182.739	N/A	N/A

5.2. Metodologija praćenja i evaluacije LRS³⁴

Osim definiranja postupaka praćenja i evaluacije LRS, rokova, nadležnosti i izlaznih pokazatelja, neophodno je pripremiti **evaluacijski plan** radi detaljnijeg opisivanja postupka evaluacije. Plan evaluacije daje okvir za procjenu uspješnosti LAG-a u smislu provedbe projekta CLLD/LEADER i njegovih specifičnosti, uključujući sustave i mehanizme za upravljanje financijskim i izlaznim podacima kako bi se osiguralo da se navedeni i prijavljeni podaci odnose na specifične pokazatelje i ciljeve Programa i LRS-a.

Upravni odbor LAG-a Šumanovci će do kraja 2018. donijeti smjernice za praćenje strategije sukladno zahtjevima za praćenje koji su definirani u tablici 31. Za tu će potrebu do kraja 2018. imenovati Odbor za praćenje i ocjenu doprinosa LRS. Imenovani Odbor je u obvezi napraviti godišnje izvješće o praćenju uspješnosti provedbe LRS LAG-a Šumanovci do 28.02. n+1 godine.

Upravni odbor LAG-a Šumanovci će do kraja 2018. donijeti smjernice za evaluaciju LRS koja će se provoditi za razdoblje provedbe LRS. Za izvršenje evaluacije odgovorno tijelo bit će Odbor za praćenje i ocjenu doprinosa LRS koje će dati ukupno evaluacijsko izvješće na temelju objedinjenih rezultata godišnjih izvješća i izvješća angažiranog neovisnog vanjskog stručnjaka (jednog ili više) kojeg će LAG angažirati na temelju jednostavne javne nabave. Za tu svrhu će

³⁴ Promjene u evaulaciji LRS provedene su radi kašnjenja provedbe LRS, te usklađenja s Pravilnikom za provedbu Mjere 19 (NN 96/2017) i Ugovorenim financijskim alokacijama za provedbu LRS.

odbor za praćenje i ocjenu doprinosa LRS izraditi opis zadatka s obveznim sadržaj izvješća vanjske evaluacije za višegodišnja razdoblja (gore navedena).

Opis zadatka za vanjsku evaluaciju sadržavat će sljedeće poslove evaluatora:

- Opis metodologije (vanjske) kontrole provedbe i upravljanja LRS, uključujući i izvore podataka i informacija
- Utvrđivanje izvršenja rezultata provedbe LRS-a po ciljevima, mjerama i tipovima operacija LRS-a.
- Ocjena ukupnog doprinosa LRS-a ostvarivanju rezultata Programa ruralnog razvoja
- Ocjena primjene LEADER načela u provedbi LRS-a .
- Izrada evaluacijskog izvješća za višegodišnje razdoblje

Rok za izradu evaluacijskog izvješća 2019. (međuevaluacijsko razdoblje, završetkom 2018.); 2024. (završno vrednovanje ukupne LRS, završetkom 2023.) Troškovi praćenja i evaluacije bit će financirani vlastitim prihodima LAG-a iz članarina i županijskih dotacija. Godišnja izvješća za praćenje provedbe strategije radit će tijela LAG-a u okviru redovnog poslovanja. Za postupka trogodišnje evaluacije predviđeni su troškovi u iznosu 50.000 kn po izvješću. Rezultati praćenja i evaluacije će se biti javno prezentirani. Redovito će se objavljivati na web stranicama LAG-a i informativnim radionicama.

6. OPIS SPOSOBNOSTI PROVEDBE LRS

Sposobnost provedbe Lokalne razvojne strategije ovisni o nekoliko bitnih čimebnika što svakako uključuje i LAG-ovu sposobnosti i metode procjene rizika i sprečavanje ili smanjenja njegova negativnog utjecaja. Kako bi provedba lokalne razvojne strategije bila uspješna LAG mora posvetiti posebnu pozornost analizi i upravljanju rizicima. Učinkovit sustav upravljanja rizicima jedno je od najbitnijih instrumenata provedbe LRS , prepoznavanje prilika i pravodobno reagiranje na promjene. Za upravljanje rizikom bitna je identifikacija i mjerenje rizika što predstavlja uvjet procesu analize rizika. Radi analiziranja potencijalnog vanjskog rizika koristili smo **PEST** metodu radi razvrstavanja različitih vrsta rizika: **Politički**, **Ekonomski**, **Sociokulturni** i **Tehnološki**. Za unutarnje rizike analizirali smo čimbenike koji su izravno povezani sa samim LAG-om³⁵.

6.1. Struktura LAG-a "Šumanovci" i upravljanje³⁶

LAG Šumanovci osnovan je 21. prosinca, 2010. godine i jedan je od tri LAG-a na području Vukovarsko – srijemske županije. Broji 92 člana od kojih 9 pripada javnom, 33 civilnom te 50 gospodarskom sektoru. LAG-om upravljaju članovi LAG-a neposredno odnosno putem svojih predstavnika u tijelima LAG-a. LAG „ŠUMANOVCI“ sastoji se od sljedećih tijela:

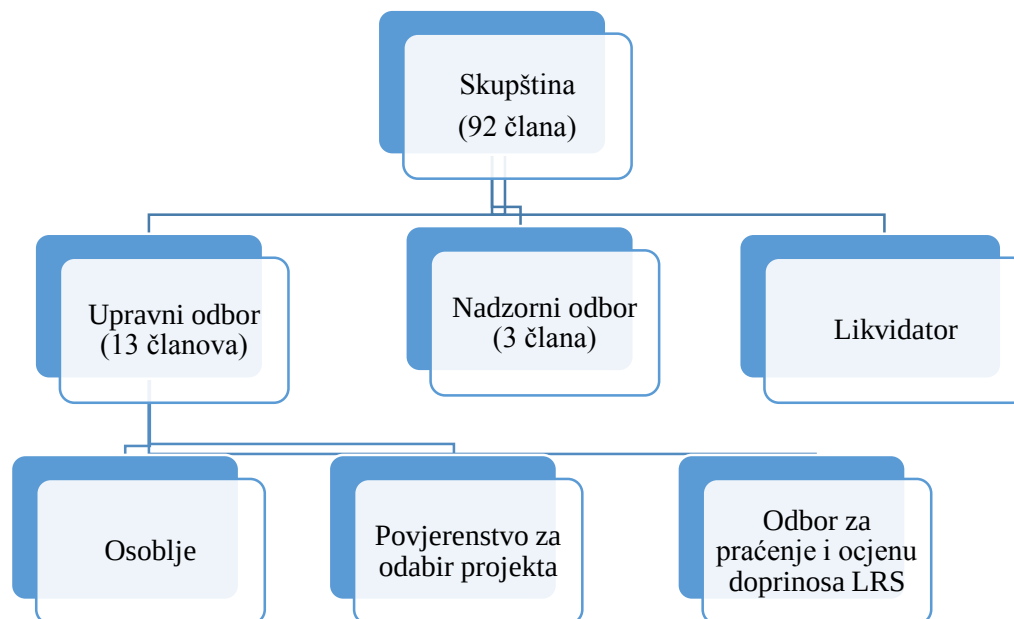
Skupšina – predstavničko i najviše tijelo LAG-a koju čine svi članovi. Bira, razriješava i povrđuje kooptirane članove Upravnog odbora, predsjednika i članove Nadzornog odbora.

Upravni odbor – sastoji se od 13 članova, a djelokrug i opseg poslova Upravnog odbora određen je Statutom LAG-a, Predsjednik i tajnik, Nadzorni odbor, Upravitelj i Likvidator

³⁵ Analiza rizika u Dodatku IX.

³⁶ Struktura članova LAG-a – popis članova po sektoru u Dodatku X.

Slika 3. Struktura LAG-a



6.2. Ljudski kapaciteti za provedbu LRS³⁷

Za provedbu Lokalne razvojne strategije LAG Šumanovci ima dovoljno ljudskih kapaciteta. To su osobe koje su zaposlene u LAG-u i osobe koje su članovi Upravnog odbora LAG-a. LAG ima 7 zaposlenika, od toga 4 visokoobrazovanih.

LAG Šumanovci će za provedbu strategije imenovati Povjerenstvo za odabir projekata koji će odabirati projekte u okviru tipova operacija za provedbu podmjere 19.2.

Projekte suradnje će odobravati Upravni odbor LAG-a Šumanovci.

Za potrebe Praćenja i ocjene uspješnosti provedbe LRS LAG će imenovati Odbor za praćenje i ocjenu doprinosa LRS.

6.3. Iskustvo u provedbi LEADER pristupa u razdoblju 2007.-2013.

Mjera 202. – „Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja“

Dvogodišnju provedbu IPARD Mjere 202. LAG „Šumanovci“ je uspješno završio 09. srpnja 2015. godine. Ugovor s Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju potpisan je 09.07.2013. godine, temeljem kojeg je LAG-u bilo odobreno maksimalno 900 tisuća kuna za animaciju LAG područja, edukaciju stanovništva, poljoprivrednika i ostalih dionika, organizaciju lokalnih događaja, provedbu lokalne razvojne strategije 2012-2014, te administraciju ureda LAG-a.

³⁷ Aktivnosti izgradnje kapaciteta u Dodatku XI.

LAG „Šumanovci“ je kroz dvije godine provedbe IPARD Programa animirao i educirao lokalno ruralno stanovništvo za promjene koje nam donosi članstvo u EU, te ih potaknuo na promjene i probudio kod njih svijest o važnostima pravovremenog informiranja i djelovanja u cilju poboljšanja života u ruralnoj sredini.

LAG je izdao 6 pisma preporuke za poljoprivredna gospodarstva koja su se natjecala u okviru sredstava IPARD programa

6.4. Iskustvo u provedbi projekata izvan mjere LEADER

LAG Šumanovci partner je u projektu „Sustainable water management for integrated rural development – INTEGRO“ - Održivo upravljanje vodama za integrirani ruralni razvoj. Projekt provodi s hrvatske strane udruga B.a.B.e. - Budi aktivna, budi emancipiran, a sa srpske ADRA Srbija- humanitarna i razvojna organizacija. Ukupna vrijednost projekta je 742.187,31, a financira se iz programa IPA 2 - Prekogranična suradnja - Cross-Border Programme Croatia-Serbia 2007 – 2013. Projekt je u provedbi.

6.5. Financijski kapaciteti za provedbu LRS

Financijska sredstva za provedbu Lokalne razvojne strategije LAG-a Šumanovci procijenjena su na 913.697 eura. Tu vrijednost čine: 696.150 eura u okviru podmjere 19.2; 34.808 eura u okviru mjere 19.3; 182.739 u okviru podmjere 19.4 .

Tablica 31. Ukupna procijenjena sredstva za provedbu LRS LAG-a Šumanovci i struktura

Izvori sredstava za provedbu LRS	Iznos sredstava u eurima
Podmjera 19.2. Provedba operacija unutar CLLD strategije	696.150
Podmjera 19.3. Priprema i provedba aktivnosti suradnje, 5% od 19.2.	34.808
Podmjera 19.4. Tekući troškovi i animacija, 25 % od 19.2.i 19.3.	182.739
UKUPNO	913.697

7. FINANCIJSKI PLAN

LAG Šumanovci kroz dosadašnji rad stekao je dovoljno iskustva za provedbu Lokalne razvojne strategije. LAG ima stabilne redovite prihode od članarina i dotacija iz županijskog proračuna i drugih donacija kako je vidljivo iz prikaza na tablici 33.

S obzirom na dosadašnja iskustva LAG na provedbu LRS i procjenjuje dobru iskorištenost sredstava iz podmjera 19.2, 19.3 i 19.4. Svoju spremnost na natjecanje za sredstva iz PRR iskazali su brojni interesenti što potvrđuje broj prijavljenih projekata u bazi projektnih ideja (dodatak III). Većina prijavitelja iskazala je visoku spremnost pripremljenih projekata i zatvorenu financijsku konstrukciju za provedbu svojih projekata.

Prilikom prikupljanja projektnih ideja provodio se Upitnik prihvatljivosti projekta kroz koji je 105 prijavitelja iskazalo mogućnost sufinanciranja projekta iz vlastitih i ostalih (krediti banaka i sl.) sredstava. 35% prijavitelja je spremno osigurati 50% sredstava iz vlastitih izvora , dok je jednako toliko spremno sufinancirati projekte iz kredita i ostalih izvora financiranja. Tek nešto manje od 10% prijavitelja nemaju vlastita sredstva za sufinanciranje provedbe svojih projekata.

7.1. Financiranje provedbe LRS i procjena financijskih sredstava za provedbu projekata

Za podmjeru 19.2 zbrojene su planirane vrijednosti alokacije za sve mjere po tipovima operacija, za podmjeru 19.3 iznos se obračunava kao 5% od iznosa za mjeru 19.2; iznos za podmjeru 19.4 čini 25% od zbrojenog iznosa za podmjeru 19.2 i 19.3. Ukupna procijenjena sredstva za provedbu LRS procijenjena su na 1.137.938 eura (tablica 32.)

Tablica 32. Procijenjena sredstva sufinanciranja po godinama, ciljevima, mjerama (aktivnostima) i tipovima operacija

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ukupno %	Ukupno u eurima
Ukupno procijenjena sredstva potrebna za provedbu podmjera 19.2, 19.3 i 19.4									/	913.697
Ukupno procijenjena sredstva potrebna za provedbu podmjere 19.2									100	696.150
SC1	%								55,78	
	EUR									388.301
M1.1	%								55,78	
	EUR									388.301
TO 1.1.1	%							3,18	3,18	
	EUR							22.163		22.163
TO 1.1.2	%					26,12			26.12	
	EUR					181.811				181.811
TO 1.1.3	%							1,06	1,06	
	EUR							7.388		7.388
TO 1.1.4	%					5,31			5,31	
	EUR					36.939				36.939
TO 1.1.5	%					7,18			7,18	
	EUR					50.000				50.000
TO 1.1.6	%					12,93			12,93	
	EUR					90.000				90.000
SC2	%								11,42	
	EUR									79.551
M2.1	%								11,42	
	EUR									79.551
TO 2.1.1	%						7,18		7,18	
	EUR						50.000			50.000
TO 2.1.2	%						2,54	1,70	4,24	
	EUR						17.731	11.820		29.551
SC3	%								16,87	
	EUR									117.481
M3.1	%								16,87	
	EUR									117.481
TO 3.1.1	%							4,32	4,32	

	EUR							30.084		30.084
TO 3.1.2	%					7,53	5,02		12,55	
	EUR					52.438	34.959			87.397
SC4	%								15,92	
	EUR									110.817
M4.1	%								15.92	
	EUR									110.817
TO 4.1.1	%							5,31	5,31	
	EUR							36.939		36,939
TO 4.1.3	%						5,31	5,30	10,61	
	EUR						36.966	36.912		73.878
M4.2	Iznos sredstava za ovu mjeru obračunat je u iznosu od 5% i 25%*									
									100	217.547
TO 4.2.1 19.3	%								16	
	EUR					17.404	14.404			34.808
TO 4.2.2 19.4	%								84	
	EUR				45.685	45.685	45.685	45.684		182.739

